

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Praeceptorium divinae legis, sive Expositio decalogi

Nider, Johannes

**[Basel], nicht nach 26. Sept. 1473 oder: um 1470 oder: nicht nach
1474**

Preceptum septimum

[urn:nbn:de:bsz:31-316100](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-316100)

de rapia hoccausū offert qui
 vel ciborū nimia egestate vel
 māducādi v'l somni penuria in
 moderate corpus affligit Ter
 cio si sit tāta abstinentia q' hō
 ab opibus vtiliorib' impedia
 tur q'muis ad ea ex necessitate
 nō teneatur: idiscretum est ie
 iunium a si nō sit illicitū Vnde
 Tero dic' Racionabilis hō dig
 nitatem amittit qui ieiunū ca
 ritati. v'l vigiliis sensus inte
 ligitati prefert Querit' n'
 an ieiunia possint redemi p' pe
 cunia. v'l alio mō Rū. fm In
 noc. q' triplex ē. Ieiunū. vnū
 ab ecclia mandatū. de quo sup
 a hoc nō p't redimi. nisi causa
 v'l necessitas in ieiunāte s'bit
 Alia ieiunia sūt volūtaria id ē
 vtiua. a talia sine causa que i
 ieiunāte s'bit dūmō alias sit
 vtile redimi pnt. auctoritate
 lupiois. Tercō sūt ieiunia i pe
 nitēcia iniucta a de istis idē ē
 sicut de voluntarijs

Preceptū. vij. Capi. Primum

Modo vidēdū ē 8 sep
 timo precepto. nō
 facies furtū. Vbi
 nō solū deus phibz
 furtū: s' rapinā. oēs ifidelē emp
 cōez vendicōem. laborē. a oēs
 modos quib' hō voluntarie in
 fert alteri damnū in rebo suis

tpalib' Qd notauit Aug?
 cū i q'stioib'. Exo. dixit furti
 nomine intelligit oīs vsurpa
 cō rei aliene. nō ei rapia; p'misit
 q' furtū phibuit. sed apte totū
 phibere voluit. Vn cōt' auari
 ciā hoc mādatū tradit' de quo
 vidēda sūt tria. Primo q'd sit
 auaricia. a quale pccm. Se
 cūdo q; detestabil' sit. Tercio
 cur diuicie q' sūt infima bona
 tātū diligūt ab homie. Qan a
 tū ad p'mū sciēdum q' auaricia
 capitur fm t'ho. 2. 2. q. c. xvij.
 Duplicit'. Vno mō ē inordia
 tus appetit' seu amor hōdi et
 possidēdi aliena. Ex q' amore
 mouet' hō ad volendū seu possi
 dēdū aliena in debite. vic; sur
 ripiēdo ea aut retinēdo Et sic
 auaricia oppoit' iusticie Et sic
 accipit' Ezech. xxij. p'ncipes
 ei' in medio ei' q'si lupi rapien
 tes p'dā Alio mō accipit' aua
 ricia p'ut ē i ordimat' amor et
 appetitus ad diuicias p'rias
 ut cū q's nimis amat res vtilēs
 exteiores. a p'p' hō nimis desi
 dēat eas acq'rē. Aut nimis cō
 plac; i iā possessis. a idō nimis
 retin; eas. q'uis nō velit rape
 ā retinē aliena Et sic oppoitur
 liberalitati. que modēatur hu
 iusmodi affectioēs circa p'pas
 diuicias. hęc auaricia semp est
 pccm. Vn hēb. vlti. dicit' Sint
 mores idest vita sine auaricia

cōtēti pñtibus. id est nō sint
 cupidi nō habitoz. vbi glo.
 Auar? ē. qui tenax ē in largi
 b edo. cupid? in accipiēdo. Ex
 q̄ pt: q̄ auaricia nō solū ē i di
 uitib? qui plus debito acq̄rūt
 diuicias aut retinēt. s̄ etiā est
 in paupibus q̄ licz nō habeāt
 supflua: tñ sic iordinate amat
 diuicias. q̄ ex hoc mouent ad
 desiderādū eas superflue. Aut
 supra debitū modum. Aut i p̄
 uis diuicijs sic amōe h̄rent ut
 indebite in eis delectent. aut
 eas indebite r̄tineāt. Vñ sup
 illud ps̄. q̄nquagesimo p̄mo.
 vidabūt iusti et timebūt et sup
 ip̄m ridebūt. et dicēt. Ecce h̄o q̄
 nō posuit deū adiutorem suum
 s̄ sperauit i multitudine diuici
 arum suaz dic̄ aug?. Audia
 uit aliq̄s paup̄ p̄pham dicētē
 sperauit in multitudine diuicia
 rum suarū. et cōtinue attendit
 p̄anos suos respexit forte iux
 ta se diuitem ornaci? indutū.
 et ait i corde suo. de illo dic̄. nū
 q̄s de me. Cōtra q̄s s̄bdit Au
 g?. noli te i de exape. noli te i
 de separe nisi videris et timue
 ris et peccā rideas. Nā quid ti
 bi p̄dest si egeas facultate et
 ardeas cupiditate h̄o ḡ attēdi
 te ne passim diuites replenda
 tis. et rurū d̄ paup̄tate et ege
 state p̄sumatis. Et quāuis ita
 fit de paupibus ut dictum est

tñ auaricie supflu? amō frequē
 ci? et magis habūdat i diuiti
 bus. Quia ex hoc q̄ aliquis di
 uicias possidet. allicit? animus
 eius ad eaz amorē. Sic etiā
 ex cōtinua cohabitacōe mulie
 rū efficitur quis incōtinēs. eo
 q̄ v̄tq̄ materiā sui criminis ha
 bet p̄sentē vñ in epla ad pauli
 nū et threasia dic̄ aug?. q̄ ter
 rena arci? diligūt adēpta qm
 cupita. Nam vbi ille iuuenis
 discessit nisi quia magnas ha
 bebat diuicias. Aliud est eni
 nolle in corpore q̄ defūt. aliud
 iam incorpata diuellē. Illa eni
 velut extranea repudiāt. Ista
 vero velut membra p̄scindūt.
 Et cris̄. sup math̄. appōicō di
 uiciarū maiorē accendit flāmā
 et vehemēt fit cupido. Quan
 do autem ille due auaricie sint
 peccā mortalia vel nō. Notan
 dum s̄m th̄. q̄ auaricia. P̄uo
 mō vicz put opponit iusticie
 quo ad actus suos est de ge
 nere suo peccatum mōtale. qz
 act? ei? sunt iniusta accepō
 et retencō alieni. et sic p̄tinent
 ad rapinam et furtum que sūt
 mortalia ut patebit in sequen
 tibus. Sed secūdo modo auai
 cia. capiēdo eam prout opponi
 tur liberalitati p̄ amore imor
 dinato diuiciarum propriarū
 Sic est aliquando peccatum
 mōtale. aliqñ reiale. qz ut dic̄.

sanct? th. 2. 2. q. Cx. iij. fili
 diligit diuicias supflue a pl?
 debito. non tamē plus quā de
 um s; citra deū nec vellet ppter
 diuicias aliqđ facē qđ esset cō
 trarium amori dei aut proximi
 Tūc tal' auaricia est peccatū
 qz immoderat? amor a contra
 recta; rōez. s; est uiale. eo qz
 nō ē contrariū caritati dei aut p
 ximi. si aut' amor exteioz rez
 sit tā imoderatus a magn? qz
 homo plus diligat diuicias vl'
 rē aliquā vtilē qz deū ut qz pl?
 vult carere deo qm tali re. vel
 qn ppe amōre diuiciaz nō ve
 retur facere dē amōre dei aut
 pximi. tūc talis auaricia ē pec
 catū mortale. sicut cum amore
 nō necessarij lucri et sine causa
 rōnabili violaret diem dñicū
 aut multum solemne diē. Aut
 piurat aut dānificat proximū
 et sic de alijs auaricie filiabus
 Et hoc vult apls ro. v. Vbi cū
 premissis rpletos omi iniquita
 te. fornicacōne. auaricia et si
 milib? s; dicit qz talia agūt di
 gne sunt morte Quo ad. ij.
 principale notādum qz auari
 cia est valde dēstabile viciū.
 ppter quinqz. pmo qz est capi
 tale viciū. ex qua filie vald no
 cive oriūt fm gre. xxxj. mōa.
 Differūt aut mortale viciū a
 capitale. Quia mōtale ē qđ li
 bet pūans hie; vita aie. quod

ē grā. a vita eterna Cui peccō
 debetur p pena mors eterna
 a talia mortalia sūt valde mul
 ta. sed capitale est ex quo mul
 ta alia peccā ut frequēt orium
 tur. p modum principij a cau
 se efficiētis vñ sicut caput ē pñ
 cipale membz a tanquā pñci
 pium a q' alia quodāmodo ori
 ūtur et dirigūtur Et sicut dux
 exercitus propē principalita
 tem alios regit. sic ad similitu
 dinem talium quedā sūt vicia
 q' ppter pñcipalitatē a depēde
 ciā aliorum ab ipis dicūtur ca
 pitalia. Et sūt. vij. quoz vnū
 ē auaricia de q' th. 2. 2. q. cxvij.
 declarādo filias auaricie quas
 vbi prius enumerat gre. dic.
 qz auaricia est supfluus amor
 habēdi diuicias et i duob? ha
 būdat pñō i rētinēdo. a ex hac
 pte ex ea oritur obduracō cōf
 misericordiā. qz scz cor nō emo
 lit' misericordia ut diuicijs suis
 sbuciat misēis. Scdo auaricia
 habūdat i accipiēdo Et fm hō
 auaricia pōt cōsiderari dupliciē
 Vno mō fm qz est i affectu
 a sic ex auaricia oritur inqētū
 do i qntū ingerit hvi sollicitudi
 nes et curas superfluas. Alio
 modo pōt cōsiderari i effectu.
 et sic i acquirēdo aliena vtit'
 aliquando vi. qđ ptinet ad vi
 olenciā. Quādoqz aut' dolo. q'
 si fiet i verbo erit fallacia qz tū

ad simplex v̄bū. p̄iurū autē si
 addatur cōfirmacō iuramenti
 Si autē dol? ommittatur i ope
 sic quātū ad res erit fraus. q̄n
 tū ad p̄sonas erit p̄dicō ut pa
 tet de iuda qui p̄didit x̄pm ex
 e auaricia Secūdo facit ad d̄
 testacōnē auaricie q̄ natura il
 lud viciū dissuadet. q̄ terrā v̄
 luit esse infimā et oīm calcari
 pedib? Pecunia autē et oīa ap
 p̄ciabilia pecunia sūt terra ru
 bra v̄l alba s̄m bern̄. vel terre
 na In cui? signū legit Actur
 iij. q̄ p̄mitiui de ecclia p̄cia do
 moꝝ v̄l agroꝝ suoꝝ ponebāt
 aū pedes ap̄loꝝ. q̄d et ioseph
 ibidē fecit. super quo glo. dic
 docet calcādū esse aurū et s̄bdi
 pedib? ap̄loꝝ. Itē aīa s̄m na
 turā est s̄blimior et purior celo
 utpote d̄o filioꝝ v̄n in li. d̄ caus
 d̄ esse in horizonte eternitatis
 id ē media iē corpalia seu tpa
 lia et eterna. que sūt āgeli et de
 us. Idcirco debet esse exalta
 ta a terrenis Et si terrenis ihe
 ret: tūc celū terrā tāgit et na
 turā Itē aīa s̄m bern̄. celū ē i q̄
 de? habitat. terra vero scabel
 lū dei s̄m illd̄ p̄p̄be Celū n̄ se
 des est. terra autē scabellū pedū
 meoꝝ. p̄sa. lx. vj. Absurdū ē ce
 lū. id est aīam terrenis reple
 f Tercō facit ad detestacōez
 auaricie. et multiplex p̄ scriptu
 rā cōminatū. v̄n p̄sa. v. Ve qui

diūgitis domū ad domū et a
 grū agro copulatis vsq; ad ē
 minū loci. nūq̄d hitatis soliv̄s
 in medio terre Abacuk. ij. ve
 q̄ ogregat auariciā malā do
 mi sui Amos. vj. ve q̄ opus
 lenti estis i sion luc. vj. ve v̄b
 diuitib? q̄ s̄ h̄tis cōsolacōnem
 v̄ram. iac. v. agite nunc diui
 tes. plōate v̄lulātes i miseris
 v̄ris q̄ adueniēt vobis. diuici
 e v̄re putrefac te sūt et vestim̄
 ta v̄ra a tineis cōesta sūt argē
 tū v̄m et aurū erugiabit. et eru
 go eoz i testimoniu v̄b eit et
 māducabit carnes v̄ras sic ig
 nis In epla iude. ij. d̄. ve h̄is
 q̄ i via cham abierūt q̄ auariz
 ciā secuti sūt et errore balaam
 mercede effusi sūt et cōtradictō
 ne thore pierūt ap̄c. viij. ve
 ve. ve. hitatib? i ēra. hitates
 aut i terra ad modum talpaz
 sūt auai nec mirū cum ap̄sto
 lus dicat. ep̄be. quinto Auaz
 ricia est p̄dolorum seruitus.

Quarto detestabilis est. g
 q̄ tria que debem? dare deo si
 dē. spem et caritatem: dat diui
 cijs s̄fidem dat. quia plus cre
 dit de diuicijs q̄m de deo. eo q̄
 putat sibi diuicias debē p̄cu
 rare necāria. quasi de? curam
 nō habeat de seruis suis. con
 tra illud Mat̄. sexto Cōfide
 rate lilia agri. volucres celi sta
 turā agri. et similia Spem dat

q̄ putat solacōes veras diuicias cōferre et v̄tutū diuicias tristitias facere contra illud xp̄i Ioh̄is. xvj. In me pacem habeatis in mundo p̄sura habebitis. Et math̄. xix. Omnis q̄ reliquit domū v̄l fratres. ā sorores. aut patrē. aut matrē aut vxorē. ā filios. aut agros p̄pter nomē meū. cētuplum accipiet. et vitā eternam possidebit. Caritatem diuicijs tradit quia vbi est thesaur⁹ tuus ibi ē et cor tuū Math̄. vj. Quāto facit ad detestacōem auaricie q̄ iter ifirmitates sp̄uales ipsa vna ē de peiorib⁹. Vñ Eccl̄. v. ē ifirmitas pessima q̄ vidi s̄b sole: diuicie cōsuatē i malū dñi sui peit ei i afflictōe pessima merito dicit pessima q̄ ifirmitas mala ē debilitas corp̄is sed hec i bonū cedit aīe Est ifirmitas peior pecc̄m veniale et quedā mōtalia. q̄ aīam vulnerāt p̄t que vulnēa xp̄m medicum venire oportuit. S; auaricia est ifirmitatū pessima q̄ ad plūa. sicut et ifirmitas magna. cōp̄is. Primo q̄ diuturna. eo q̄ materia vix p̄fecte euacuat ut p̄t; i diuite iuvene q̄ noluit relinq̄re oīa. Secūdo q̄ continua. Eccl̄. iij. vn⁹ est et secundū non habet. nō filiū nō fratrē. et tñ laborāe non cessat Tercō q̄ acerbe affligit in

rētinēdo grauius in acq̄rendo grauiissime vero in amittēdo. i. thi. vj. Radix oīm maloz ē cupiditas Et statim seq̄tur. quā quidā appetētes errauerūt a fide. et inserūt se multis doloz. Quarto q̄ pestis est vniūsal naz iuuenes et senes diuites et paupes infirmos et sanos stultos et sapiētes clericos inficit et seculares. nō sic autē est de luxuria vñ iere. vj. A minore v̄l q̄ ad maiorē oīes studēt auaricie. et a p̄pheta vsq; ad sacerdotem. cūc ti faciunt dolum. seneca. Quādo stultus q̄m d̄fici ēte via viaticū augere Quāto quia celestis medic⁹ hanc ifirmitatem ad mōtem quasi iudicauit. math̄. xix. dicens Amē dico vobis q̄ diues difficile intrat in regnum celorum Sexto q̄ hec auaricia exptissimo et potētissimo medico a cura abstulit vnū ifirmū. iudā videlicet Septimo q̄ celestē medicū irrisit. et ad vltimum interfecit. vn⁹ luc. xv. Audiebāt verba hec pharisei qui auarici erāt et iridebāt eū. Octauo q̄ hec ifirmitas nimis vaia est. ut pitissimi aīaz medici vix eā cognoscant ut patet in vsuarijs et t̄tib⁹ symōijs. et mercacōib⁹ Tot enim inuēcōes et modos inuenit humana malicia i acq̄rēdo tp̄alia et. Vnde gen. xx.

Abimelech debet ierare tres
argenteos in velamē oculoz
Nono qz xps oia hāc ifirmi
tatē dixit qz nullz ei? discipu
lus esse possit nisi remūciat omī
i bō qz possidet. luc. xiiij. Quo
ad terciū principale Cur diu
cie nō faciet appetitū fm qz di
citur Eccl̄s. v. Auar? nō imple
bit p̄caia Et fm pl̄m li. poli
Appetitus p̄caie ē in ifinitū.
Dicendū qz hui? sūt qnqz cau
se. Prima ē capacitas aie in fi
nita que aptitudinata ē ad so
lū deū recipiendū si dī faciat. vñ
Aug? li. ofes fecisti nos dñe
ad te. et inq̄tū est cor n̄m do
nec req̄scat i te et sap. xj. Cū
orbis terraz sit aū deū. quasi
gutta rois antelucani que
discēdit i terrā. Quō finitum
possit faciat ifinitū Secunda
causa ē ifineitas iordinati af
fctū et fineitas rez tpaliū qz
ad n̄ra p̄uersa desideia. Nullo
ei fine m̄surat affect? ei? qz
cupit oim gl̄az et gr̄az h̄re ac
sup̄ ecōnem defectū qd tñ
cuilibet i p̄ libile ē ut p̄ i xpo
p̄fectissimo h̄re. de qz d. Ich.
vñ qd d̄ dicebāt qz bon? ē. aliq̄
dixerūt nequaqz s̄ seducat tur
bas Cū aut finitū nō possit re
plere l̄ p̄pōnari ifinito: necē
ē ut desideia tpaliū diminiā?
et tūc pauca sufficiūt ut patet
i aialibus brutis. et. j. thj. vj.

per hunc modum
naturae ē
ante illa

hñtes alimētū et q̄b? tegam
hñs contenti simus Ideo sene
ca. si vis te diuitē facere nō pe
cunie est adiciendū s̄ cupiditati
s̄btalēdū. Tercia causa est qz
noua tpalia acquisita semper
vl̄ frequēt aliq̄d vacuū requi
runt in quo recipiātur. vel ut
custodiātur. vel p̄caus habēt
defect? annexqs Exēpli gr̄a
Si acquiris aurz indiges scri
nio. sera et camera Si faccā: in
diges stabulo feno et famula
si adicis tpalia. plura vis has
bē fercula. familiā. et ita de si
milibus s̄le ē iudiciū. idō Eccl̄. v.
Vbi ml̄te sūt opes. et ml̄ti sūt
qui comedunt eas. Tales enī
faciūt sicut multum sicutet. qz
ad extinguedū sitim aqz salam
bibunt. nam i eo qz aqua ē su
tim habet extinguerē. s̄ qz sal
sa ē: sitim habet puocāe. Sic
tpalia aliquē defectū tollunt
s̄ ad alia plus affectum accen
dunt. Idō Job. iij. Qui bibit
ex aq̄ hac: sicut itez. Quar
ta causa est qz ertāt i satisfaci
endo potēcie qz sitit. et defectū
p̄ncipaliē patitur puta itelles
et qz vult p̄mū rez fm Auro
im sup̄ illo. j. metha Ois hō na
tura scire d̄siderat Et p̄mū bo
nū. fm illud primo ethicorum
Oia bonū appetūt Sed avari
si sitim p̄ncipalem vellēt ex
tinguē sciētā et vtutes d̄berēt

pmo acquirere et tūc cessaret
 sitis respē alioꝝ s̄m illō iob.
 iij. Qui biberit ex hac aqua
 quā ego dabo: nō fiet ietnū
 Quia vero auarū nō sic faciūt
 s̄ t̄palia q̄ nec in itellec tū nec
 in affectū p̄nt p̄nē s̄ bene i ci
 stam vel stomachum ideo nū
 q̄z faciuntur sic nec ille corpa
 lem sitim sedaret qui potum in
 caltium dolium pedes aures vl'
 huiōi poneret. Quinta causa
 ē q̄ aia est spūalis. a tēporali
 a sūt cōporalia. taliū aut nulla
 ē proporō Vnde sic cista non
 p̄t esse proporōnata sapie sic
 nec aia t̄paliū. Tercō p̄nci
 palit̄ queitur vnde pueniat
 tātus affcūs ad diuicias. cum
 tamen tot curis a malis acqui
 rant̄ a possideātur a amittan
 tur Rñ. q̄ ex tribz. Primo q̄z
 homies multū diligūt corpz.
 honores. p̄fidēcias a huiōi. et
 s̄m hūanā estimacōem putat̄
 q̄ p̄ pecunia; talia adipiscāt̄
 Sz videāt h̄j exēplū luc. xij.
 diuitis q̄ multis diuicijs con
 gregatis ait aie sue iā gaude
 epulare a letare quia reposita
 habes multa bōa i annos plu
 rimos. sed ei d̄. Stulte hac no
 te rēpētent aiam tuā a te et
 que cōgregasti cui? erūt Se
 cūdo q̄ h̄ies nō cogitāt mala
 pueniēcia ex diuicijs p̄? ta
 cta. Vnde ap̄s. i. th̄j. vi. Ra

dix̄ omnīū malorū est cupidit̄
 tas idest auaricia. Et itez ibi
 dem. qui volunt diuites fieri in
 cidunt in temptacōnes a in la
 queos dyaboli et in d̄sideria in
 vtilia et nocua que mergunt
 h̄ies in interitum a in p̄dicō
 nem Exēplū de cōtractibz. la
 boribz et huiōi. Tercia causa
 est quia ut pri? tactū ē. nō cu
 piditati detrahere studēt h̄ies
 s̄ pecunie adiciūt. Vnde fere
 tā impossibile ē quē cū auaricie
 obiecto carere auaricia sic lu
 xurie obiecta h̄ndo idest muli
 erū frequēciā et castū esse. Tō
 sic ignis nō extinguitur sed in
 tenditur si materia lignorum
 aptorum sibi mistretur. sic et
 auaricia. nō ergo mirū q̄ do
 inmus diuicias sp̄mis cōpat.
 math. xij. di. sollicitudo seculi
 a fallacia diuiciarū suffocant
 v̄bū dei diuicie enim s̄m aug?
 velut bitumē auium sunt. a si
 eas nō capiat: t̄n multaz cō
 tēplacōnū pennis priuat. Vñ
 Cesari? diuites i suo statu cō
 pat aptissime nauī in mari tē
 pestatibz quassate. q̄ aut perit
 aut mergitur aut iactura one
 rū vacua ad litus venit. sic re
 uera diuitū status aut ad ifer
 nū trahit. a i purgatoriū mer
 git a plurimū gloie gradibz p̄
 uat.

Capitulum Secundū

De obduracone que est
 filia auaricie. et de miseri
 cordia que opponitur
 obduraconi videbuntur pncipa
 liter tria. Primo qd sit obdura
 co. quid mia. qd elemosina et q
 eius fructus. Secundo qd pos
 sit elemosina dare. quomodo da
 ri et qd. Tercio que sunt elemo
 sine spuales. quot et quomodo cor
 palibus elemosinis sunt melio
 res. **Quatuor** ad pnu notan
 du q obduracio est qda a mie
 opib. obstinaco. Est aut mia
 fm aug. 2. 12. li. 8. ca. dei. aliene
 miserie in corde nro copassio.
 cui cu possum. sbueire copelli
 mur. Snt aut duplices. primo
 ru defectus. quida spuales. q
 b. sbuenit p spuales elemosi
 nas de qbo i terco pncipali di
 cet. Alij snt corpales. qbo sub
 ueitur p corpales elemosinas
 ut snt. vii. opa mie copalia co
 teta math. 23. v. et hoc versu vi
 sito. cito. poto. redimo. tego.
 colligo. codo. Mo auaricia q
 est inordinat. amor diuiciaz
 facit cor durz et no pape mise
 roz defcis nec opati. aut no
 tantu qntu deberet qd p tpalia
 b effcu vl saltu affcu. Est aute
 elemosina fm tho. 2. 2. q. xxxij.
 ar. j. Op. q indigenti dat ali
 qd ex copassione ppe deum. et
 snt elemosine effectus fm tho.
 in. iij. tres pncipales et mag

ni. Prim. q satisfact p pe
 catis q hic aut in purgatorio
 luere deberem. vn fm docto
 res diu. pe. pal. et etia alios in
 iij. di. xv. Elemosina inf tres
 ptes satisfactois. q snt ieiuni
 um et oro. Est omittatie mag
 satisfactoria. supposita pari
 gra et caritate. Raco q i ele
 mosina virtualit. otinet alie p
 tes. ut ieiuniu et oraco. tripli
 de causa. Primo qz cui dat ele
 mosina otituit eu debitoru ad
 ieiunadu et orandu et ad facie
 du. alia bona que pt qui dedit
 loqndo de debito moali no cui
 li. Secundo qz elemosina ppter
 deum data est quasi quedam ob
 lacio deo facta. Vnde in. iij.
 ethicoz. di. q bona habent ali
 qd snt deo sacratis. Oblaco au
 te facta deo vim oraconis ha
 bet. frequeter enim plus impe
 trat donum qm supplicaco. Ter
 cio cum bona exteriora ad con
 seruacionem corporis ordinen
 tur. subtraco eorum per ele
 mosinam continet virtute ieiu
 niu. et plerumqz cotingit q
 aliquis arcus viuit ex hoc q
 sua dedit. ergo elemosina com
 pletius habet vim satisfactio
 nis qm oraco vel ieiuniu. Et id
 circo elemosina indicitur etia
 p scripturam. vt vlis medicina
 peccati. luc. 11. date elemosinas et
 oia munda snt vob. Et tho. iij.

Elemosina ab omni peccō libe-
 rat a morte a nō paciet aiaz
 ire i tenebras. Secūdu? ef-
 fec tus seu fruct? elemosine ē
 q̄ misericordes p opa miseri-
 cordie frēq̄nt a magnis peccōis
 resurgūt. vñ math. v. Beati
 misericordes. qm̄. ef. Et mat.
 xxv. disceptacō fiet de miseri-
 cordie opib; q̄ ibi enumerāt. a
 j. thi. iij. pietas ad oia valet
 dic̄ glo. ambro. Ois sūma di-
 scipline xp̄iane i mia a pieta-
 te est quā aliq̄s sequēs si car-
 nis lubricū patit. sine dubio
 vapulabit s̄ nō pibit. Quā au-
 ttoritatē. th. in. iij. di. xlvj.
 exponēs dicit q̄ sic itelligi po-
 test. q̄ i vita ista exntes. illi q̄
 ex fragilitate in carnalia pec-
 cata icidūt. mōtalia seu viali-
 a p opa mie ad penitēciam di-
 sponūt. vñ talis nō pibit. idē
 disponet p talia opa ad nō p
 eūdē. ad idē est aug. in eplā.
 ad euodiū vbi r̄fert aug. se
 a ginnadio medico audiuisse.
 Qui ginnadi? cū iunio esset ele-
 mosinas magnas daret. et cū
 de vita post morte; dubitaret
 dormiēte ginnadio: apparuit
 ei iuueis pulcherrimus. a se se
 quētē duxit ad ciuitatē in q̄ so-
 nos audiuit ad dextram supra
 modum suaves quos cū a iuue-
 ne audisset fōe gaudia btōz
 euigilauit ginnadius. Alia aut

nocte iuuenis itez dormienti
 apparēs querit. an se idēst iu-
 uenē agnoscat. Qui r̄ndit q̄
 sic Et iuuenis p que. R̄ndit gi-
 nadi? p visioez alteri? noctis
 Et iuuenis nunq̄d vides me in
 somno R̄n. ginnadi? q̄ sic Et
 iuuenis vbi est modo corp? tu-
 um r̄ndit ginnadi? in cubiculo
 meo Et iuuenis. scis ne i eoz
 corpusculo ligatos oculos tu-
 os habere a nichil eis mediā?
 tibi videre R̄ndit ginnadius.
 scio Et iuuenis. q̄ ḡ sūt oculi q̄
 bus nunc me vides Et ille non
 inueniēs q̄d respōderet. obmu-
 tuit Et iuuenis ait. sicut oculi
 carnis tue. iaz me nō vidēt sed
 oculi tue emētis. sic post mōtē
 corpe iacente. aia viuit a ocul
 mētis vidēb. noli esse ammodo
 incredul? Quia ex visione ois
 dubitacio a ginnadio recessit
 opibus mie dic̄. aug. adiut?
 vnde in iero. dicit non memini
 me legisse male mortuū q̄ liben-
 ter exercuit opēa pietatis: h; z
 enī multos intercessores. a im-
 possibile est multoz pces non
 exaudi Et leo papa Quicq̄d
 in opera pietatis expēdit nō
 minuitur sed aug etur. nec vn-
 qm̄ aqud deū p̄ire potuit quod
 fidelis benignitas erogauit dū
 qd cuiq; tribuit id sibi ad pre-
 miū recōdit Tercius effcūs b
 elemosine est meritum premiū

essencial' a accidētal'. Et h̄ fm
 q̄ magis datur de t̄palib' v̄l
 fm q̄ ex maiori caritate dat'
 v̄n̄ dic' th̄o. i. iiii. di. xv. tractā
 do q̄stionē An plus mereatur
 de p̄mio et fructu q̄ dat multū
 s̄ t̄palib' v̄l an ille q̄ dat modi
 cū ex magna caritate. sic r̄ndz
 Elemosina efficacīa h̄z ex ip̄o
 faciēte. iq̄ntū ē q̄dā op' mei
 torū. et ex recipiēte iq̄ntū ob
 ligat' ad orādū. p̄ illo q̄ elemo
 sinam dedit. si ergo cōsideretur
 elemosine efficacīa ex pte reci
 piētis: sic maiō efficacīa ī mai
 ori dato cōsistit Inquātū p̄ hoc
 plures a magis debitores effi
 ciūtur Ex pte autē dātis sic re
 sp̄cū p̄mij essentialis efficacīa
 elemosine magis p̄sat' ex af
 fectū q̄m ex dato. s̄ resp̄cū p̄
 mij accidētal' ut puta ī m̄lhoīs
 pene v̄l alicui' huiōi maḡfica
 tur efficacīa elemosine ex ma
 gnitudine dati. n̄ ex altera pte
 itēsiō volūtatis maḡitudini
 exterioris dati p̄pōderz p̄t t̄n
 tā itēsa esse volūtas. q̄ etiā o
 nē penā absorbet et reatū. sic
 e s̄: s̄ cōtricōe. Et fm h̄ intelligi
 tur illa glo. sup̄ illō p̄s. Qui se
 niat ī lacrimis. maḡ inq̄t volū
 tas multū dedit. multū seiauit
 In hac voluntate illa vidua q̄
 minuta duo misit. nō parū seia
 uit. hec glo. a th̄o. Et sup̄. ij.
 di. q̄rti diē. Act' exterior ni

chil adiūgit ad p̄miū essencia
 le. tāntū enī meretur q̄ h̄z perfe
 ctā volūtate aliq̄d bonū faciē
 di. q̄ntū si faceret illō. iō vbi sit
 p̄ idem th̄o. diē i. iiii. Null' ab
 eleōsina excusat'. q̄ si pecunia
 deest obsequū p̄t facē. v̄l opus
 misericordie sp̄uale. a si hoc de
 esset: volūtas cōpleta sufficerz
 hec th̄o. Ex p̄dictis p̄t q̄ ele
 mosina h̄z tres effcūs de q̄b' z
 ecci. xix. p̄ de pecuniā p̄t fr̄ez
 pone thesauros ī p̄ceptis altissi
 mi et p̄derit tibi magis q̄m au
 rū q̄ ad p̄mū effectū Quo ad
 fm sequit' ibidē Conclude ele
 mosinā ī sinu paupis. a ip̄a p̄
 te orabit Quo ad terciū dicit'
 ibidē a curabit te ab omni ma
 lo Verum q̄z hoc effect' ele
 mosine potissime diuites negli
 gūt sepe. Notādū fm armī f
 canū sermone s̄ epl̄ia q̄ tria
 sunt genera hominum habent
 cum diuicias p̄mi qui ī vita
 sua nichil post mortē ī elemo
 sinā dādum ordināt. a ī vita
 modicā elemosinā aut nullam
 donāt. p̄uenti morte. Aut
 alias p̄pediti citta mortale
 peccatū Alij sūt qui ī vita nō
 dant sed ī vita ordinant ut
 elemosine post eorum mortem
 dentur Tercij sūt qui ī vita
 dant elemosinas. p̄mi sūt de
 fides. secundi simplices. terciij
 p̄uidētes. De p̄mis et tercijs

sciēdū q̄ vtili? est homi ut det
 q̄s denariū vnū i vita sua q̄; ut
 toti? mūdi diuicie alteri? or-
 dinacone solū post eius mortē
 dent p̄ eo i elemosinā. q̄a pro
 vno denario dato ex carita-
 te i vita. dās meret vitā eter-
 nā v̄l sp̄alē ḡdū essencial' p̄pe-
 tui gaudiū teste math. x. vbi
 dicit x̄ps. Quicūq; dederit potū
 vni ex minimis istis calicē aq̄ fri-
 gide tm̄ i noie discipuli: amē di-
 co vob̄ nō p̄det mercedē suā q̄n-
 to ḡ magis meret q̄ apli? dat
 i noie discipuli. idest ex carita-
 te q̄ d̄sq; x̄pi discipul? efficit.
 p̄ nullū aut̄ bonū datū p̄ eo p̄
 mōtē. alteri? dono. etiā si mun-
 d? daret corpore? p̄t defūcto
 mereri ḡdus p̄petuus gaudiū
 i vita eterna s̄ tm̄ diminucio
 purgatorij aut ei? total' pene
 ablacō Quia sm̄ omēs docto-
 res thologie nullus p̄t alteri
 mereri excepto x̄po augmētū
 ḡcie. et p̄ om̄s glorie. s̄ q̄libet
 solū sibi. lic; aliq̄s alteri mere-
 ri possit diminucionem pene. de
 stulticia ergo primorū et secū-
 dorū lic; minor sit dicit salomō
 eccl. iiii. Consideraui et reperi
 aliā v̄itatē sub sole. vnus est
 n̄ scōdum nō hab; nō filiū. non
 fratrem. et tm̄ laborare nō ces-
 sat. nec faciuntur oculi eius di-
 uicijs nec recogitat dicēs Cui
 laboro. et defraudo aiam meā;

lois De scōis etiā p̄t; quō ani-
 mā suā; defraudant: cōpando
 actum donacois denarij i vita
 a ordinacone rerū post mortē
 Nam virtus ut dicit p̄bus. ij.
 ethicozum est c̄ca difficile. Et
 r̄gnū celoꝝ vim patit math.
 xj. a math. vñ. Intrate p̄ an-
 gustam portam q̄ lata porta
 a sp̄acōsa est via que ducit ad
 pdicōnē. a multi sūt qui intrāt
 eam Quā angusta porta a ar-
 ta est via que ducit ad vitā et
 pauci sunt q̄ iueniūt eā. Ex^g
 quo pat; q̄ etiā meritū exigit
 actū difficilē saltē ex pte ope-
 ris. sed i ordinacone tue pecu-
 nie dande post mōtem nichil ē
 difficile tibi Quid enī pateris
 cum post mortem primo distri-
 buitur p̄ te. quo necario velis
 nolis carebis. dacō autē volū-
 taria vni? denarij i vita sal-
 tem aliquam molestiam tibi
 ifert. q̄a amatū tradis. multū
 ḡ aiam defraudat bonis q̄ i vi-
 ta dare potēs ordinat. p̄mo p̄
 mortem dandum Est tm̄ alte-
 rū meritorij. s̄ tm̄ longe min?
 p̄mo. Raro enī heredes p̄ter
 auariciā exequūt fidelit' ordina-
 cioez;

Capitulū. Tercū

Videndū est nūc quādo
 teneam dare elemosi-
 nā v̄l nō. Vbi sciēdum

q̄ dare elemosinā s̄m thō. 2. 2. q. xxxij. Aliquū ē p̄ceptū aliquū cōsiliū. aliquū p̄hibitū. de quibz a tribz vidēdū erit Preceptū est primo q̄n̄ primū est cōstitutū i vrgēte necitate et piculo vite aut grauis ifirmitatis et iste qui videt. nō habet tunc illā necitatē. s̄ supflūū q̄ ad illā necitatē. idigēti tūc dare et s̄m p̄sibilitatē s̄bueire isti in sua necitate i victu et vestitu cadit s̄b p̄cepto ut cū quis occurrat i tali āticulo cōstitutū q̄ cēca eū apparent p̄abilia siḡ extreme necitatis futūe nisi ei s̄bueiat. si tūc nullū apparz im p̄mpto q̄ possit aut velit ei s̄buenire: tu teneris quātū tibi ē possibile de tuo dādo aut aliū de ordinando. q̄d si negligis: peccas mōtalit̄ cōf p̄ceptū de dilectōe p̄rimi. vñ amb. pascē fame moriētē: si nō p̄uisti occidisti. ita etiā de quilibz alia necitate intelligēdū est. Ideo Basī. est panis faēlici quē tu tenes. tunica nudi quā cōsuas Indigētes aurū v̄l argētū q̄d possides quo cēca tot iniuriaris quot exhibere valeres. Et addit thō. di. xv. obligat p̄ceptū q̄n̄ apparēt signa p̄abilia extreme necitatis futūe nisi ei s̄bueniat. ut cū quis videt. aliquos impotētes v̄l pigros ad s̄bueniēdū et paupem idigētē

cibo et potu et alijs vite necessarijs. nec sibi satisfacē posse. nō enī est expectāda vltia necessitas. q̄ forte nō posset iniuri natura iā fame v̄l siti cōsupta dicit enim cris. super ioh̄. non optz paupem v̄lulatē deceptore vocare. Raco aut̄ dicitōz ē q̄ caritas plz diligit vitā p̄rimi q̄m oia bona t̄palia. etiā de cēca statū. vñ b̄tus martinū cū indecēcia vestitus sui vestiuit pauperem. et hoc est p̄ceptum ioh̄. baptiste luc. iij. Qui habz duas tunicas. quod ē de necitate: det vnā nō h̄nti: q̄d ē natūe q̄ extra padisū nō p̄t viuere nudus. Videmus etiā buta naturaliter subuenire paciētibz necessitatē. vñ gallia nutrit aliēos pullos. et catti quidā aliēos fetz. sic etiam beatus dominicū necessaria quo ad statum suum. et supflua quo ad p̄sonaz. libros et omnem suppellectilē vendidit p̄pter famem pauperū palencie. Q̄d quia et epulo nō fecit s̄ quo luc. xvj. Idcirco sepultus est in inferno

Secundo elemosinam dāe b̄ est p̄ceptum q̄n̄ quis habet supflua. duplicia enī sūt t̄palia quedā sūt necessaria homi. alia supflua. necessaria. sūt adhuc duplicia. quedam simpliciter sine quibz homo esse nō potest aut viuere. Alia sūt necessaria

nō simpliciter sed sine quibus
cōueniēter vita trāfigi non pōt
sīm statū et cōdicionem p̄sone
p̄prie. et aliarū personarū qua-
rū cura ei iacūbit. Et tūc q̄ ultra
hęc necaria sūt dicūt supflua
vñ qñ quis talia habet supflua
a ista scōm armicanū sub p̄-
cepto tenet distribuere in ele-
mosinā paupm. aut i alios pi-
os vsus q̄ si q̄s n̄ facit: trāsgre-
ditur mandatum dei et peccat
mortalit̄. Qd̄ p̄t̄ q̄ luc. xj. di-
cit x̄ps. q̄ sup̄ ē date i elemosi-
nā et ecce oīa mūda sunt vobis
Et loquitur p̄ceptiue Ideo cri-
stus ad ignem eternū cōdenat
eos qui esuriētes nō pauerūt
et ita de alijs Math. xxv. q̄
nō diceretur nisi elemosinā da-
re caderet sub precepto. et nō
de necario nisi i casu necitatis
igitur de superfluo. Idem vult
bēt̄s Iohes i. iij. ca. p̄me vbi
nō solū affirmat: s̄ etia p̄bat
q̄ q̄m reseruacōe diuiciarum
superfluarum claudunt viscer-
a pietatis necessitatem paci-
entibus peccāt mōtalit̄. q̄ di-
cit q̄ caritas dei nō manz i eis
eo q̄ nō diligūt p̄ximū opere
et veritate s̄ tm̄ verbo et lingua
Item p̄bat thō. r. q. lxvj. idē
sic ea que sūt iuris humani nō
possunt derogare iuri naturali
vel diuino sed sīm naturalez or-
dinem ex diuina prouidencia

institutū. res in feiores sūt or-
dinate ad hoc ut ex eis subue-
niat hoim necessitati. Et ideo p̄-
rez diuisiōem et appropācōne
de iure humano p̄cedētem nō
impeditur quin hois necessita-
ti sit subueniēdū ex huiōi re-
bus. Et ideo res q̄s aliqui sup̄
habūdāter hñt ex naturali iu-
re debētur paupm sustētacōni

Item de istis qui supflua di-
uiciarū cōgregāt dicit aug. li.
de decē cordis Seruat tibi p̄-
tuus. suas tu filijs tuis. Ser-
uāt filij tui filijs suis. et nullus
est suaturus p̄ceptū dei. Qua-
re illi nō seruas omnia. qui te et
alios fecit ex nichilo. neq̄ enī
meli? cōmittis p̄imoniū tuum
filijs tuis q̄m creatori tuo. hęc
ille verū q̄ p̄res dicūt se excu-
sando tpalia se r̄tinere amore
filioz. q̄b? p̄uidere volūt. vbi
tñ auaricia sepe est i causa. Id
circo s̄dit aug? Amittat a-
mator siue suator diuiciarū fi-
lium suum. tūc vtiq̄ si p̄pter fi-
lium suabat mittet post illū p̄-
tē suā q̄re illā tenet in seculo et
reliq̄t filiū ab aīo. redde illi q̄s
suum ē redde illi q̄s seruabas si
p̄p̄t ipsū sic agebas mortuus
recessit ad deū. ps illius d̄bet
paupib? Illi enī detur ad quē
p̄rexit q̄ et dixit q̄s vni ex mi-
nimis meis fecistis michi feci-
stis. videte fr̄es q̄ mendaciū

est qđ hōies dicūt. sc; filijs meis hūo Quia auari sunt hōies: ideo diuicijs exccati sic menciūtur hęc de aug. Idē pt; de patre. qui si i diuicijs filiū aut filiam hēt. qui reformate religiōis locū intrare vellet. p̄ ei min? qm alteri in seculo manēti daret de pecunijs Nec s̄ residuo elemosinam faceret. ex qđ pt; p̄ is auaricia. vñ cōcludit Arnicanus vbi sup̄ Basilius Crib. Tero. aug? amb. gre. et Bern̄. pie ceteris q̄ntū ego intelligo ex eoz scriptura. sentēcialit̄ tali argumēto vtūt. Quicquid ē tibi sup̄fluū i bonis paupm̄ oputat Cū igit̄ sup̄fluū illud eis s̄trahis tūc s̄trahis qđ eis d̄bet̄ et p̄ d̄ns nō eis irrogas solum iniuriam. s̄ etiam cōmittis rapinā Et si ex illa causa mouēt̄ur paupes sic s̄trahēdo qđ eis d̄bet̄: eos occidis. Sed queritur. Quid sit sup̄fluū. Rñ scđiam eūdē arnicanū ibidē a pa. de pa. i. iij. di. xv. a alios qđ etiā micus loquūt̄ur s̄ p̄posito Sup̄flua bona sūt que nec necessaria sūt p̄ sone. nec statui: nec p̄sone ac cōmoda ad hęc ut p̄sone stat? a honestas seruetur Ex qđ pt; qđ in homine sūt quatuor cōsideranda quoz qđlibet aliqđ requirit de diuicijs. p̄ que p̄t̄ qđ rimari an a qđ habeat sup̄flua.

Primū ē persona p̄p̄a quātum ad ei? t̄palē vitā. cōplexionez sensus a oia naturalia ut hō cōuet i cōueniēti h̄itudine a iualitudine corpali. qđ sufficit ei ad exerciciū opm̄ sp̄ualiū anie. et etiā exercicio corpaliū opm̄ qđ sibi ex officio. statu aut societa et eoz cū qđ? viuūt necārio incūbūt faciēda. necāria sunt ei aliqđ t̄palia ut cib? pot? vestis hospiciū et hūidi. sine quibus hęc fieri nō possent. Et iste diuicie ad hęc req̄site dicūt̄ur necessaria p̄sone. Et ad sic cōsuādū p̄sonā i bona disposicōe naturalii a cōuenienti valitudine vn? pl? idiget qđ; alter Aqua enī rustico sufficit. qđ sola potata ifirmaret diuitē aut debilez in cōplexiōe. simplicia et modica vestimēta sufficerēt forti qđ non sufficerent debili. et sic de alijs. Et qđ secūdo ē necārium Dno esset sup̄fluū. et sūt p̄fata n̄ solū intelligēda s̄ necārijs vni p̄sone soli s̄ s̄ necārijs p̄sone p̄ncipali a oib? quoz cui sibi necārio icūbit ut vxoris a filioz a similiū Et notāt̄ dicūt̄ur necārio incumbit. qđ nō sic de p̄sonis sp̄ote assumptis ad p̄p̄ā v̄l ad aliam sup̄fluitatē Ex quo patet itez qđ vn? pluribz idig; quo ad hęc qđm alter quia habens infirmam vxorē plus indiget qđm habēs sanā

e Secūdū in homine cōsideran
dū: est honestas persone q̄ est
excellēcia p̄sone in aliquibz bo
nis. q̄ ei insunt racōe quoz red
dit p̄sone honore diḡ qz th̄.
2.2. q. Cxlv. dicit honestū ē ali
quid ex hoc qz est honore dig
num. Vnde s̄m p̄sid. honestas di
citur quasi hōris status. Sed
quia honestas hōis maxime cōsi
deratur s̄m virtutē et opera vir
tuosa Ideo inter oia hōis bona
virtutes reddūt eū magis ho
nore dignum. Vñ p̄hs primo
ethico. dicit qz honō est premi
um v̄tutis Et in iiiij. In verita
te soli boni sūt hōrādi Ideo eti
am honestas p̄sone maxime est
virtus persone et opa ei? hōa.
vñ si nobilitas generis et aliq̄
exteriora faciūt hōiem excellē
tem aut hōie dignum. hoc ē so
lum in opinione hōim errancū
aut inq̄ntū iuuāt hōiem ad vir
tutū opa. Et dicitur notanter
qz vera honestas persone cōsistit
in hōis que faciūt vere hōie di
gnū. ut sūt virtutes. scie. et
opa virtutū. Quia honestatem
p̄sone nō faciūt multe diuicie
grādes familie. vestes p̄cōse.
apparat? mēse. dom? gloiose
et filia exteriora. s̄ magis ih
nestū faciūt. et signa sūt sup
bie et auaricie insaciabilis. sic
etiam iudicia virtutum easde
f ostendūt Tercium in homie

cōsiderādū est stat? eius seu of
ficiū v̄l artificū vel alia habi
tudo ip̄i? in cōmunitate. qd̄ to
tū cōplēdit sub statu. Ad sta
tum autē sepe multa requirūt
que officia talium exigūt. vñ
magis terciū plus indiget
quam ceteris paribus simplex
cuis. plus dux qm comes. pl?
ep̄us qz pleban? et sic de alijs
Item mechanic? vn? indiget
de istrumētis sūe artis. de ma
teria quā faciat. et de talibus
Vnde ad hoc qz hō exequatur
cōueniēt p̄tinēcia ad statū su
um. necāria sūt sibi p̄fata v̄l
duo p̄ma et illa dicūtur necessa
ria statui Quartū in homie
cōsiderādū est honestas stat? **g**
Et sicut honestas p̄sone per ea
q̄ dicta sūt sc̄do mēbro nō est
grandis familia et huiōi. Sic
nec honestas stat? ē huiōi. sed
est virtutes tali statui debite
et factio opm tali statui debi
toz. et p̄ncipalit? opa exterio
ra racōni recte cōmēsurata. que
hōiracōne status sui vel officij
faciēda incūbūt ad r̄gimē ali
oū et p̄fectū t̄paliū. et sp̄uali
um Et ad cōseruādū talem sta
tus honestatē sepe v̄ltra p̄dēa
tria que sūt necessaria: requiri
tur aliqua familia. aliqua ve
stes. et aliqua huiōi. et diuicie
ad hoc requisite dicuntur hōie
stati stat? necārie. et a comodo

Et illa necessaria sūt differēcia
 fm dīam statuū. Stat⁹ enim
 honestior plura in talib⁹ requi
 rit. Et nota qd q̄nto virtutes
 ad statū ptinētes sunt excellē
 cōres. ⁊ opa ad q̄ homo tenet
 racōe status sūt p̄stanciaora
 tanto stat⁹ videtur honestior
 Et ita stat⁹ ep̄i cui p̄ncipalit̄
 in ambitu regimē oīm in dyo
 celi honestior ē qm status ple
 bani. qui solū subministracōez
 quorū dā habet. ideo etiā licē
 te ep̄us recipit vltra necessita
 tē p̄sone ⁊ stat⁹ aliquā famili
 am ⁊ vestes ⁊ plures qm sta
 t⁹ plebāi Et sic de plebano re
 sp̄cū altaris Et ducis resp̄cū
 militis Et militis r̄sp̄cū rustici
 Et sic q̄ ep̄o q̄ntū ē ex pte isti
 us odicōis fm rectam racōem
 sūt necāria in diuicijs. essent
 simplia plebāo supflua ⁊ ecō
 ūso. Debet tñ illd qd ip̄ditur
 pro honestate status ⁊ p̄sone
 esse moderatū qz fm aug. li. p̄
 mo de cr. dei. De racōe hōestatis
 est vsus rerum modest⁹ et
 recte racōis moderamie mēsu
 rat⁹. quia aug⁹. ibidem expo
 nit hōeste vti rebus p̄ vti mo
 deste sobrie t̄p̄at̄ et pie. Et iā
 hōestas vtriusq; vic⁹ status et
 p̄sone paucis cōtētat̄. Curio
 sitati v̄o pompe et varietati
 vtriusq; stat⁹ totū mī⁹ ē ista
 oīa deuorat. ⁊ paupib⁹ nichil

reliquūt. ⁊ faciūt qd multi diu
 sis modis illicitis laborāt q̄no
 cōgregēt diuicias quib⁹ sup
 bias et voluptates suas nutri
 ant ⁊ dilatēt. Istis igitur qua
 tuor pensatis ea t̄p̄alia q̄ resul
 tāt ex istis quadruplicib⁹ ne
 cessarijs dicūtur necāria homī
 ad trāsgēdū oueniēt vitā su
 am fm exigēciā status sui. et
 odicōem p̄sone p̄p̄e. ⁊ aliorum
 quorū cura sibi necessario incū
 bit Et d̄ istis necessarijs loq̄t̄
 ap̄lus. j. thi. vj. di. Habentes
 alimēta ⁊ quib⁹ tegamur hīs
 cōtēti simus Et salomō prou.
 xxx. di. Dñe diuicias et mēdi
 citatē ne deddis michi. si tm̄ vi
 ctui meo tribue necessaria p̄
 quib⁹ fm aug. ad p̄bā. oram⁹
 panem nostrum quotidianum
 da nobis hodie. Et homo q̄c h
 quid super illa quatuor habet
 superfluum reputet ⁊ in pios
 vsus distribuat. quia precep
 tū est Et dic̄ pe. de pa. di. xv.
 in. iij. qd habens talia super
 flua nō solum tenetur subuem
 re paup̄i extremam paup̄ta
 tem paciēti. sed etiā paciēti
 t̄necitatē i vite hōestate. Ra
 cō ē qz quilibet d̄bz velle ex ca
 ritate p̄ximo qd sibi. Vñ cōtra
 caritatē faceret si seip̄m delōe
 staret. eoq̄ crudelē ē qui famā
 negligit iō etiā cō caritatē p̄
 ximi facit si eius honestati de

sic supfluo non subuenit. Ido
 beat? nicola? vicino qui se de
 honestate voluit pstituedo fi
 has: subuenit. Exempū de la
 trone qui liberauit vxorē vni?
 detenti de carcere et. q̄ quis vi
 deretur maior necitas vitādi
 p̄m. Et in neemias et esdra q̄
 de mortali replēdūtur ifrahe
 lite s̄ h̄ q̄ fratres possidebāt
 in suos et ancillas dātes eis
 victū et velutū q̄ n̄ tenebāt
 eos s̄m decētia stat? sui cum
 essent liberi et nō fui. et s̄ sup
 fluo quo eos tenebāt seruos
 poterat eos tenere ut liberos.
 vel mutuādo ut thobias fecit
 gabelo de sua habūdācia dā
 do primo. vel ad decē filias
 suas maitādas sic fecit bt̄us
 i Nicola? s̄m p̄ pal. Verū
 cū mediū t̄pācie non consistat
 in indiuisibili. s̄ in latitudine
 quadā: nō oportet q̄ p̄ctua
 lic p̄dicta necāria sciant. S̄
 exēpli grā. sicētū floreni sūt
 necārii p̄cise ad quatuor p̄fa
 ta: tū qui sine dolo et s̄m racō?
 rectam et in v̄stigacōe? dili
 gentē centū et duos florenos
 putat? necessarios: n̄ magna
 vis esset q̄ p̄ctuale mediū
 non ē necessariū scire. Ex quo
 patet q̄ multi sint iniusti posses
 sores t̄paliū fures aut iapto
 res q̄ supflua h̄nt. s̄ quorum
 numero fuit epulo diues q̄ n̄

legit? illicita acq̄sille. attamē
 in inferno sepultus fuit. quia
 supflua nō dedit. p̄dictis sa
 tis dōdat t̄lx. 1. 2. q. xxxij. ar
 v. et addit q̄ nō oportet q̄ di
 ues vel alē cōsider? ad om̄s ca
 sus qui p̄nt cōtingere i futuz
 hoc eni esset de crastino cogi
 tare. q̄ d̄ns p̄hibet mat̄. vj
 sed debet iudicari supflūū et ne
 cessariū s̄m ea que p̄babiliter
 et ut plurimū occurrūt. sed di
 ceret aliquis diues. Cuiuslibet li
 cet re sua vti et ea? rē retinere
 sed recipiēdo rem suā aliquis
 elemosinam non dabit. ergo
 non est p̄ceptū dare elemosinā.
 R̄. n̄. t̄lx. vbi sup̄. bōa t̄pā
 lia q̄ homini diuinit? cōferūt
 eius quidē sunt q̄ntū ad p̄prie
 tatē. sed q̄ntum ad v̄sum non
 solum debet esse eius. sed etia?
 alioz qui ex eis sustētari p̄nt
 ex eo q̄d q̄d ei supfluit. Vnde
 basilus si fateris ea diuinit?
 tibi p̄uenisse scz bona t̄palia
 an iniustus est deus inequali
 ter nobis distribuens. Cur tu
 habūdas. ille vero mendicat
 n̄ ut tu bone dispēsacōis meri
 ta cōsequaris. Ille vero paciēcie
 meritis decorēt? est panis fa
 melici quē tu tenes. nudi tuni
 ca quā i cōclauī cōspuas. discal
 criati calcus q̄ penes te marce
 scit. Indigētis argētū quod
 possides inhumatū. quo circa

tot iniurijs quot dare vales
 hec ē xpi mēs luc. xvj. dicētis
 facite vobis amicos de māmō
 na iniquitatis. ut cū defeceritis
 recipiāt vobis in eterna taberna
 cula. vñ aug. oia bōa sua de
 dit de? duobus lib? diuitib?
 terrena paupibus celestia s̄ de
 us volēs vtrūq; saluare. cōsti
 tuit ut hic diuites in sua herē
 ditate recipiāt paupes. et pau
 peres eos in sua hereditate
 collocēt ut vterq; p̄ aliū collo
 cet. Est autē elemosinā dare
 aliqñ s̄m t̄x. ibidē p̄m et p̄
 hibitū vic? d̄ necēario certo da
 re. vbi notat q̄ necēarium d̄
 aliqđ dupliciter. vno^o sine quo
 aliquis essenō p̄t. d̄ tali necē
 rio oīno elemosinā dare n̄ de
 bet q̄s. puta si aliquis in necē
 tatis articulo cōstitutus heret
 solū vn̄ sustētari possent filij
 sui et aliij ad eū p̄tinētes d̄ h̄
 enī elemosinā dare esset sibi et
 suis vitā s̄btrahere sed h̄c di
 co n̄ forte tal̄ casus imineret
 ut s̄btrahēdo sibi daret alicui
 magne p̄sone p̄ qm̄ ecclia vel
 respu. sui tētaret. q̄ p̄ tal̄ p̄
 sone liberacōne seipm̄ et suos
 laudabiliter morti exponer; cū
 bonū cūe sit p̄p̄o p̄ferēdū. vñ
 nj. re. xvij. viduavit tui suo et
 filij p̄posuit victū helie dicen
 tis. fac m̄ s̄bmeritū panē. ti
 bi autē et filio facies postea.

laudabiliter enī p̄ferre poterāt
 vitā helie. q̄ curr? fuit israhel
 et auiga ei?. et morti se expo
 nē. et sic patz q̄ etiā duo ca
 sus sūt in q̄b? elemosina ē in p̄hi
 bicoe. Prim? rōe dātis. q̄ eq̄li
 ter idigz. vñ pl? in p̄p̄a p̄sona.
 rācō ē q̄ caritas ordiata incipit
 a seipavñ eccl. xxx. miserē aīe
 tue placēs deo. Secūdo casus
 qm̄ idigz p̄ suis vñ. j. tbi. v. si
 q̄s suor et maxie domesticoz
 curā n̄ habz. fidē negavit. et ē
 infideli dateris vñ aug. si quis
 vult filios exhereditare et ec
 clesia in situē aliū q̄rat q̄z aug.
 p̄ cōsilio. et intelligit casus n̄ a
 lia rōvtilitatis publice et tranū
 suader; ut sup̄ dēm ē. Qm̄ vñ
 elemosinā dare sit cōsiliū et qm̄
 q̄s p̄t de necēario elemosinā da
 re illd̄ docz vbi t̄x. d̄ q̄ scdo^o
 aliqđ d̄ necēariū sine q̄ n̄ p̄t
 uenientē trāfigi s̄m cōdicōz vel
 statū p̄sone p̄p̄e et aliaz p̄so
 naz q̄rū cura ei incūbit. huiōi
 necēarij termin? n̄ ē in idij sibi
 li cōstitut? s̄ multis additis n̄
 p̄t diiudicari esse vñ tale necē
 riū et multis s̄btracōis. adhuc
 rman; vñ possit uenientē vitā
 trāfigē. s̄m statū p̄p̄ū. d̄ huiōi
 ḡ elemosinā dare ē bonū et nō
 cadit s̄b p̄cepto s̄ sub cōsilio. i
 ordiatū autē esset. si aliquis tā
 tū sibi d̄ bōis p̄p̄is s̄btraher;
 ut alijs largiret. q̄ d̄ residuo

nō posset vitā trāsigere oueni
 enter s̄m p̄p̄riū statū et neg o
 cia occurrēcia null? eni incon
 uenient viuerē debz. s̄ ab hoc
 tria sūt excipiēda. quoz Pri
 mū ē. q̄n aliq̄s statū mutat.
 puta p̄ religiois igressum. tūc
 eni oia sua lāgiēs p̄pter x̄pm
 op? p̄fectōnis facit se i alio
 statu ponēdo. Secdo q̄n ea q̄ si
 bi subtrahit et si sint necessāia
 ad oueniēciā vite tū faciliter
 refartiri p̄nt vt n̄ seq̄tur maxi
 mū incōueniēs. Tercō q̄n oc
 curreret extrema necitas ali
 cui? p̄uate p̄sone v̄l ecia aliq̄
 maḡ necessitas reipublice In
 hīs eni casibus laudabiliter
 aliq̄s p̄mitteret id q̄d ad
 decēciam sui stat? p̄tinere vi
 deretur ut necitati maiori s̄b
 m ueniret hoc t̄ho. Secdo p̄nci
 palie sciēdū Quis dare possit
 elemosinā. R̄n. s̄m omnes q̄
 isti q̄ h̄nt d̄nium libez t̄paliū
 v̄l ammissiōz; taliū et p̄tātē
 erogandi ut religiosi q̄ h̄nt
 dispēsacōz; a p̄lato sibi omis
 sam dare p̄nt elemosinā s̄m o
 missum v̄l p̄suptū. Si vero nō
 h̄nt dispēsacōz; sibi omisam n̄
 p̄nt dare corpalē elemosināz
 sine licēcia p̄lati exp̄ssā v̄l p̄
 s̄upta nisi in necessitatis casū
 extreme. R̄acō dicti ē. q̄z n̄
 ch̄il h̄nt p̄p̄riū. famuli ecia do
 mmoz; n̄ p̄nt dare elemosinā

de rebus d̄noz; nisi panē et sū
 p̄flua coquine et huiōi q̄ non
 inferunt sensibile nocumentū
 de quibus eis stat aut verifi
 militer presumitur q̄ non dis
 pliceat dominis suis. si enim a
 lias darent. tūc stret arent
 rem alienam inuito d̄no et sic
 furtū ommitterent. filius fami
 lias. q̄ ea q̄ habz sūt p̄ris: nō
 p̄t dare elemosinā nisi forte a
 liquā modicā d̄ q̄ p̄t presume
 re q̄ patri placeat. nisi forte
 alicui? rei esset sibi omisā di
 spēsacō a patre. v̄xor ecia nō
 p̄t de omnibus sibi et marito
 omunibus. sed s̄m t̄ho. ray. et
 p̄ palu. p̄t facere elemosināz
 et alienacōem sine licēcia vi
 ri in multis casibz. Primo n
 si v̄xor habz res p̄ afernales
 id est p̄prias res preter dotē
 vbi huiusmodi de cōsuetudie
 locū habēt. Secdo si sit lucra
 tia ita q̄ exhibita debita gu
 bernacōne dom? opibus suis
 lucratur. p̄t de illis elemosinā
 dare. nec illud intelligit de
 ducendo expensas victus sui
 Quia vir tenetur ad omnia
 huiōi onerā p̄p̄e dotem et p̄p̄e
 obsequiū ab v̄xore exhibitū
 R̄acio dicti est q̄z talis muli
 er virago ē et q̄i virilis Tercō
 de rebus vini ut de pane v̄no
 et huiōi q̄ de approbato mo
 re solēt ad dispēsacōz; v̄xoris

ptinē. p̄t et debz dare elemo-
 finas moderatas t̄net fm̄ fa-
 cultatē viri et maiorē v̄l mino-
 rē m̄ltitudinē et necitatē pau-
 perū. Intelligē etiā de rebus
 dotalibz et si vir aliq̄n phibe-
 at prefata verbo: p̄t t̄n p̄ba-
 biliter credē q̄ nō intēdat om̄i-
 no prohibere elemosinas da-
 re. sed sup̄fluitatē nisi aperte
 cōtrarium appareret. t̄nc non
 tenetur dare n̄ in articulo ne-
 cessitatis. Quarto si vx̄o peg-
 nat̄. et vir expensas taxatas
 dedit. si vult sibi subtrahē p̄t
 paupibz dare. Quinto i exte-
 manccitate q̄ t̄nc oīa sūt cō-
 m̄nia. Sexto p̄t alienacōz re-
 rū facē sine licēcia viri ad vitā
 dū dānū viri. sic abigayt. i. re-
 xxv. q̄ mulier habz p̄petatē i
 om̄ibus bonis sicut et vir. v̄n
 si p̄ negligēciā vel maliciā vi-
 ri im̄ineat piculum. p̄t ipsa
 obuiare. Septimosi vir sit fa-
 tuus. tunc enim dispēsacō do-
 mus p̄tinet ad vx̄orem nisi a-
 liter per sup̄iorem fuerit or-
 dinatum. Octauo si vir ab-
 sens non posuit dispensatorē
 domus sue loco sui. sed quibz
 danda est elemosina R̄n. fm̄
 Ray. Iste q̄ posset dare om̄i-
 bus indigētibz. talis indisti-
 cte omnibz indigentibz dare
 deberet. ut docz criso. sup̄ epi-
 stolā ad hebre. Exēplo loth

et abrahę qui quoniā om̄es in
 differēt. recipiebāt inter ali-
 os etiam angelos recipere me-
 ruerunt. si enim nō om̄es rece-
 pissent. forsitā et āgelos re-
 pulissent. In hoc enī casu ad-
 dit criso. Quiescamz ab hac
 sūrda ac dyabolica et p̄p̄to-
 ria curiositate scz discernēdi i-
 ter paupem et paupem. n̄ enī
 ex vita eoz quos r̄cipis mer-
 cedē tibi retribuitur? est deus
 sed ex volūtate et honorificē-
 cia multa. ex misericordia et
 boitate p̄mo fm̄ gre. ex cōmu-
 nicato danda esset elemosina
 et cuilibz manifeste peccanti n̄
 ex securitate cibi v̄l elemosine
 negligēz iusticiā. In quo ca-
 su dic̄ auḡ. vtilius panis esu-
 rienti tollitur. si de cibo secu-
 rus iusticia; negligat. q̄; esu-
 rienti panis frangatur ut iu-
 sticie seductus acquiescat. In-
 telligē t̄n hoc nisi talis esurirz
 ad mortem. Vnde dicit petr̄
 de paludis. Ribaldo panis.
 nō pecunia danda est. ne lux-
 urietur. Iusto ḡ et scō danda
 ē elemosina. iuxta illd̄ eccl̄. xij.
 da misericordi et ne susceperis
 peccatorem. n̄ solum ut foue-
 atur natura non culpa. p̄pter
 decē enī iustos olim p̄p̄cisset
 de? p̄t apoleos genes̄. xvij.
 Bona ergo bonis scōm auḡ
 creata sūt. peccatō aut̄ pane

dignus non est quo recitatur
 p Propinquitas etiam fm au-
 gu. li. pmo d doctrina xpiana
 debet inspicere qz illi qui sūt no-
 bis magis coniuncti quasi qua-
 dā sorte nob obueniūt ut eis
 magis puidere debeam? vtili-
 tas etiam inspicienda ē. que
 expectat a psona cui subue-
 nitur vel ab eis data ē. p dca
 toibz nāqz a p latis ex debito
 subuenit. Vñ sacerdotibus a
 p bīs annona olim dabat de
 publico. qz multitudo sapien-
 tum sanitas est orbis terrarū
 sap. vj. et leuite etiā nutriebā-
 tur de bonis coibus vt patet
 leuit. in multis locis. mag autē
 te p dicatori subueniēdū ē vñ
 i. cor. ix. nō alligabis os bo-
 uis triturantis Ideo dicit tlv.
 vbi pūs in sūma. qz circa hoc
 ē discreciōis rō adhibēda. fm
 diuētōis drā. sanctitatis a
 q vtilitatis Cui autē mag sit
 danda elemosina a plz bñ fa-
 ciendum dicit tlv. in. iij. Vbi
 prius non est facile determina-
 re. ppter multas diuersitates
 boni a necarij. ut dicit p bīs. ix.
 et bico. tamen hoc est tenēdū
 qz semp magis est reddendū
 debitū qz beneficiū impendē-
 dū ut ipse p bīs ibide dicit. n ex-
 pte altera alit maior bonitas
 vñ necitas. a iō pentibz a. ppi-
 quis et bñfactoribz et eis a

quibz spūalia accipit mag de-
 bz lō elemosinā facere si indi-
 geāt et ceteris paribz. melioi-
 bus magis. et magis indigē-
 tibus a sic fm has tres adicō-
 nes debz gradz in elemosinā
 cōstitui. scz fm necariū. bonē
 stū. a debitum assignare autē
 in singulis qñ vnū alteri pfe-
 ratur est impossibile. qz singu-
 lares adicōes que attendēde
 sūt. sūt infinite. et non cadūt
 sub arte. s hīs aut vñctō do-
 cet a prudēcie consiliū hec tlv.

Tercio principaliter viden-
 dū ē de elemosina spūali q ut
 dicit tlv. in sūma vbi pūs. est
 septuplex. et sūt docere igno-
 rātē. et defectū intellectū spe-
 culatiui Cōsulē dubitātū. et
 defectū intellectus practici. cor-
 rigere peccātem. cōtra inordi-
 natā volūtātē pxiimi. Remit-
 tere offēdētū inqntum pxiimū
 peccat in nos Cōsolari tristē
 cōtra passiōē appetitiue ptis
 inē qz maxima ē tristitia. Por-
 tare onerosos a gues. contra
 sequelā pxi. Exinordiatio enī
 actu grauatur ei diuētes eci-
 am preter peccātis intēctōem
 fm illud ro. vj. Debemus nos
 firmiores infirmitates alioz
 portare. pmo non solum tales
 fm qz infirmi sunt graues ex
 inordiatis actibz. s etiā qlibet
 eoz onera sūt suppositāda fm

illū gallatū. vi. alter alteri
 onera portate. vltimū ē oratio
 p̄ quā poscimus auxiliū a dō
 vñ vrsus. Consule castiga r̄
 mitte. solare. fer. ora. et s̄b li
 c̄sule c̄phendit̄ d̄c̄tria et c̄si
 liū Querit̄ aut̄ vt̄ elemosine
 sp̄uales sint meliores q̄z cor
 pales R̄n. thomas. ibidē sim
 pliciter loquēdo q̄ sic. P̄rio ex
 pte domi q̄ illud q̄d exhibet̄ ē
 nobilit̄ sc̄z donū sp̄uale q̄d p̄
 eminet̄ corpali. Sc̄do r̄oe ei
 cui subuenit̄. q̄z sp̄us nobilit̄
 or est̄ corpe. vñ sic h̄o sibi p̄i
 maḡ deb̄z p̄uidere q̄ntum ad
 sp̄itū q̄z q̄ntū ad corpus. ita
 etiā p̄ximo quē deb̄z tāq̄z se
 ip̄m diligere. Tercio q̄ntū ad
 ip̄os act̄z p̄ quos a q̄bo sub
 ueit̄ p̄ximo q̄z act̄z sp̄uales
 sūt meliores corpali q̄ sūt
 q̄dāmō s̄uiles. Ex q̄bo pat̄z
 q̄ diciores sūt p̄dicatores et
 docētes factā scripturā ex com
 passioe p̄p̄t̄ d̄ū pure a q̄bo au
 rū a argētū deest q̄z s̄ sp̄uali
 b̄ op̄ibo mie pl̄a facē p̄nt̄ vñ
 pl̄z merēt̄ tales nobiles euā
 gelici canes v̄lceā lazar̄. i. p̄cō
 ris sanādo q̄z diues epulo me
 reri poterat micas dādo et ecō
 uerso pl̄z peccat̄ abscondēs ta
 lētū d̄m. sc̄z v̄bū d̄i. q̄z diues
 negās micas t̄p̄alis s̄be. vñ
 eze. n̄. sanguinē eīz vic̄z pec
 catoris s̄ manu tua requiram

Quē ergo medicū visitant̄ infir
 mos. aut̄ aduocati defendūt
 pupillos a d̄c̄tores legū cō
 cēt̄ iscios. q̄zuis nō sit p̄c̄m̄t̄
 n̄ ē elemosina si sit̄ p̄p̄t̄ luc̄rū
 q̄z non fit̄ ex c̄passione et p̄p̄t̄
 ter d̄um. si autem gratis hoc
 facerent. et p̄p̄t̄ d̄ū. elemosi
 na esset̄ nō sp̄ual̄. sed corpora
 lis. quia ille sciencie lucratiue
 sunt̄ principaliter p̄p̄t̄ indi
 gencias corpales supplēdas
 possent̄ tamen sp̄uales elemo
 sine comparari corpali bus s̄m a
 liquē p̄t̄clarē calū. a tūc p̄fer
 ri corpalis sp̄uali. puta maḡ
 pascēd̄z esset̄ fame moriēs q̄z
 p̄ eo orādū. sic etiā s̄m p̄h̄m
 Melīz ē idigēt̄ d̄itari q̄z p̄h̄a
 ri q̄zuis s̄ simpliciter sit̄ melius
 Querit̄ etiā quō ele. sint̄ d̄ā
 de ut fructuose d̄bet̄ R̄n. p̄o
 sūt̄ ex caritate d̄āde. i. cor. 13.
 si distribuero in cibos paup̄ū
 om̄s facultates meas. carita
 tē aut̄ n̄ h̄eāz nichil̄ m̄ p̄dest̄. s̄
 ad essenciale p̄miū i celo licet
 alias multipl̄r p̄sit̄ Sc̄do d̄ā
 de sūt̄ ex bona it̄ecōe n̄ p̄p̄t̄ ma
 nē gl̄ia. s̄ tanq̄z d̄o. q̄z q̄d vni
 ex minimis x̄pi fit̄ x̄po fit̄. mar
 t̄xi. xxv. vñ mat̄. vj. Quē fa
 cis elemosinā nesciat̄ sinistra.
 i. ianis gl̄a q̄d faciat̄ dextera
 tua. i. r̄ca it̄ecō n̄ ip̄ediat̄ p̄ sin
 istra it̄ecōz. tercō ut̄ d̄diate fiat̄
 p̄o tibi. sc̄do p̄xis tercō alieis

Capitulū quartū

De furto ppe de tō qđ
directe cōtrariat pre
cepto septio. tria pñ
cipalif vidēda sūt. Primo vbi
exp̄sse cōmittat furtū v̄l rapia
et quot mois. scđo vbi talia cō
mittat v̄late. Tercō quō in
a rebus iuētis Quātū ad p̄mū
diffinit rap. v̄l. in tracta. n̄j.
Furtū qđ ē cōtracō rei alie
ne. mobil. corp̄al. fraudulo
sa inuito dño lucrificiēdi ḡ
cia. v̄l ip̄i rei v̄l etiāz v̄lus
ei? possessioni sue Dicit p̄ cō
tracō qđ sine ea n̄ ē furtū
pprie. licz iterueiat voluntas
v̄bū. v̄l scriptura. alias si cō
cupiscat qđ res alienas illici
te a sine cōtracōe est trās
gressor alteri? p̄cepti. scz n̄ cō
cupiscet rē pximi tui. Dicit
rei aliene qđ n̄ cōmittit furtū i
re plenissime ppria plenissime
dico. qđ si ali? h̄z i re illa ius
puta cōditor cui res ē pignori
obligata ut comodatari? id
ē ille cui ē aliqđ comodatū v̄l
soci? v̄l filis p̄sona alia a dō
m̄i? furtiue surripies alicui
tali p̄sone furtū cōmitteret.
Dicit mobil. corp̄al. qđ i reb?
immobilibz v̄l incorp̄alibz ut
sūt ac tōes et sūitutes furtū
n̄ cōmittit qđ talia n̄ p̄nt cōtracō
ctai p̄p̄ sui immēsitatē a i cor

poritatem Dicit fraudulosa.
qđ si aliqđ cōdebat rē esse suā a
cōdebat sibi licē rē suā surripe
n̄ cōmittit furtū licz alias tene
at r̄stituē si n̄ fuit sua a ideo si
cōdebat se facē dño v̄lētē nō
fac furtū. qđ n̄ facit dolū. d̄z i
iuto dño. qđ si cōdebat dñm p̄
missuz a s̄best iusta cā cōdēdi
nō tenet. si vero n̄ s̄best cā.
q̄re debebat cōdere. d̄z h̄ tenet
Et d̄z dñs inuit? etiā si vide
at rē auferri q̄uis n̄ cōtracō
si aut putat facē iuto dño et
tñ dñs vult. furtū qđem facit
q̄ntū ad intencōz. et mortali
ter peccat. s̄ nō tenetur ad re
stitutionem nec dñs p̄t petere.
obstāte sibi sua volūtate. d̄z
lucrificiēdi ḡra Quia si quis
alienā ancillā v̄l meretricem
rapueit. v̄l celauit. nō causa
lucrificiēdi. s̄ causa libidinis
exercende. nō cōmittit furtum
licz alias ḡuit peccet Dicitur
ip̄i rei v̄l v̄lus ei? possessioni
ue Quia n̄ solū cōmittit furtū
qui rei dñm vult lucrificare
sic furtiue s̄ etiā q̄ v̄l v̄l pos
sessionem rei. addit th. 2. 2. q.
lxvj. qđ sicut furtū cōmittitur
in occulta acceptōe rei aliene
Ita a i occulta detecōe iusta
Est aut tam furtū qđ rapia b
ut docet th. vbi p̄us peccatū
mōtale. qđ cō dñm p̄ceptū. ut
patuit supra. et cō iusticiam

qua unicuique reddendum est
quod suum est. Et contra caritatem
diligendo proximum quia rapina
et furto humana societas perit
et tam furtum quam rapina aggrava-
tur. ex circumstantiis loci temporis
et persone et similibus ut si rem
factam in loco sacro aufert tunc
est sacrilegium aut alia speci-
es aut si debito tempore orationis au-
fert alienam rem. si etiam persona
dignificata pauper fuerit in se
vel in suo statu aut in suis he-
redibus ex hoc grave damnum pa-
ciatur. Sed quereres est ne
peccatum mortale si quis alteri fu-
retur acum vel penam ad scri-
bendum. vel talem penam reman-
entem tibi. ubi prius. quod in talibus
rebus minimis homo cui auferretur
res non reputat sibi damnum inferri.
et ille qui accipit potest presumere
hoc non esse contra eius voluntatem cuius
res est. et si esset peccatum in se non
dissentiret. et si quis huiusmodi res
furtive id est alio nesciente acci-
pit potest excusari a peccato mortali si
autem habeat animum furandi et alteri
inferendi damnum. potest in talibus
minimis esse peccatum mortale sicut et in
sola voluntate furandi est morta-
le. Vbi etiam extrinsecus nullum
d nocumētū infert. Ex quo pa-
tet quod multis modis contra septimum
mandatum peccant homines. Primo
quando quis rem alienam iniuste
aufert alteri. ignorante illo cu-

ius est. et eo iniusto. sic quod si hoc
cognosceret. sibi displiceret. et
non solum contra hoc septimum pre-
ceptum peccat. sed etiam tenet re-
stitutum iniuste et ablatum. Se-
cundo sequitur secundum thomam. quod qui rem
sua apud alium iniuste detinet
occulte recipit. peccaret quidem
furtim auferendo. non quia gra-
uat illum qui detinet. nec tenetur
ad restituendum aliquid vel ad re-
compensandum sed peccat contra
communem iusticiam dum ipse usur-
pat sive rei iudicium. iuris or-
dine pretermissio. Et ideo tenetur
deo satisfacere et dare operam
ut si inde ortum fuit scandalum
proximorum quod illud sedatur
sed per aureoli quod libetis. non. quod
xxi. dicit quod hoc opinio videtur
habere veritatem in casu in quo
persona privata potest per iu-
dicem siue personam communem
satis de facili recuperare rem suam
sed in casu ubi talis per iudicem
non posset rem suam recuperare
bono modo. vel quod iudex non est
peccatum. quod factum ad eius notici-
am peruenire non potest. aut
quia iudex non audeat inquirere
vel ille cuius res detinetur non
audeat alium accusare vel alio-
consimili in tali casu unusquis
quod fit quasi minister iudicis.
et executor legis. Ita quod rem
sua vel equalens accipere potest
nec peccat in re accepta. nec

in modo accipiendi hec ille et
 pbat p Aug. in epistola ad
 macedoniū et p racōz. eandem
 opiniōez p. pa. rēcitāt nec eā
 improbat Tercō peccat cōf
 septimū pceptū q̄ p̄ximo suo
 nec in se nec i re sua eā nō qui
 dē sibi vsurpando et retinēdo
 sed siue occulte siue maifeste
 destruēdo et corrupēdo ut q̄
 burit alteri? domum interficiat
 aīalia aut destruit agrū eius
 et sibi vastat Quāuis eni ni
 hil d̄ illa re apud eum māeat
 tñ q̄ p̄ximū iniuste damni
 ficat peccat cōf h̄ pceptū et
 tenetur damnum rēpensare
 Quarto peccat cōf h̄ pceptū
 qui huiōi damnum p̄ximo in
 iuste illatum sibi non recōpen
 sat q̄ntum p̄t. q̄d vtiq̄ tenet
 nisi alter qui dānificatus est
 sibi illō volūtariē r̄mittat aut
 ab eo habeat volūtariā dila
 cōem. aut impossibilitatem re
 stituendi. vel similit̄ excusacōz
 licitā. Ex q̄ patet r̄spōsio ad
 quosdā alios casus. vn̄ ē q̄
 si aliquis accipit equū v̄l aliā
 rem accomodatā vsq̄ ad cer
 tum locum. et ip̄e v̄l illū locū
 p̄cedat cū illa re. Rñ. fm̄ rap.
 q̄ furtum cōmittit nisi in casu
 quādo sc̄z credebat dominū n̄
 fore inuitū si sciret. ali? q̄ si a
 liqs rem sibi ad vtendū cōces
 sam ali? cōmodauit Rñ. rap. q̄

furtum vtiq̄ cōmittit. q̄ non
 erat ei cōcessa ad vsū istū. aliug
 casus v̄t̄ credit d̄ cōmittit fur
 tum si p̄ignore sibi obligatō
 v̄tat. Rñ. rap. q̄ sic In h̄ aut
 casu et similibus sc̄z cum fur
 tum cōmittitur in vsū rei. tene
 tur fur ad estimacōnem vsus
 rei. etiā re ip̄a d̄no restituta
 fm̄ rap. et hosti. Quinto p̄c
 cat cōtra hoc pceptum qui vine
 am agrū. ortum. aut q̄d cūq̄
 aliud sue culture cōmissum inf̄
 delit̄ aut fallaciē colit. et p̄ h̄
 p̄ximū suū dānificat. et te
 net̄ ad damni restitucōz. Idē
 intelligendum puto de quoli
 bet infideli et fraudulēt o labō
 ratore sc̄z carpētatore. muta
 tore p̄ximū dānificatē iniuste
 sexto peccat q̄ terminos agro
 rū suoz. vineaz. ortoz. p̄ria
 toz. vel similitū possessionū sci
 enter dilatat i damnum p̄ximi
 sui. p̄ hoc aliq̄d sibi de sua pos
 sessione auferēdo. et tenet̄ ad
 restitucōem. non solū ablati s̄
 etiā fructuū quos idē p̄cepit
 et quos p̄cepisset d̄ns rei si eā
 possedisset deductis tñ exp̄s̄
 factis p̄ fructibus querēdis.
 oggādis et cōsuādis. Sep̄ ḡ
 tio peccat iudex q̄ ex cupidit̄
 tate. timore. odio. amore. ā ex
 q̄cūq̄ alia cā sciēt male iudi
 cat et sentēciat i dānū. p̄xi sui
 et fm̄ rap. tenetur illi quem sic

iniuste lesit ad omne interesse. si
 milite intelligendū est de illo
 q̄ licet sit ignar⁹ et ad talem
 causam iudicandā insufficientes.
 tamē p̄sumit eā iudicare sine
 consilio aliorū magis p̄torū qui
 sufficientes reputati sūt. Et
 sic contingit eū p̄ ignoranciā iu-
 ste iudicare et p̄ximū dānifi-
 care. peccat enim talis cōf̄s
 p̄ceptū iniuste iudicādo. et p̄
 hoc ledēdo p̄ximū et in foro cō-
 sciencie tenetur lesio ad restitu-
 tionem. Eodem modo dicēdū
 est d̄ illo qui sufficientes fuit ad
 iudicandū. s̄ neglexit adhibere
 diligēciā debitā q̄ nō stu-
 duit et vidit q̄ studere et vidē
 debuit et sic ex sua negligē-
 cia male iudicavit i p̄ximū lesi-
 onē. Octauo peccat aduoca-
 t⁹ aut p̄curator q̄ scientē defē-
 dit causā iniustā ut dicit t̄ho.
 2. 2. q̄ lxxij. q̄ iniustū est et illi-
 citum scientē alicui cooperari ad
 malū faciēdum. siue consuledo
 siue adiuuādo siue q̄litercūq̄
 consenciendo. vñ ro. j. digni sūt
 etiā illi qui consencūt faciētib⁹
 tenetur etiā ad restituconem
 ei⁹ damni q̄d est iusticiā p̄ ei⁹
 auxiliū altera p̄s iurrit. si ve-
 ro in p̄ncipio credidit causā
 fore iustā. et i p̄cessu apparet
 sibi iniusta debz causāz desere
 re sine adūsarij damno. ut dicit

t̄ho. vbi prius. Nono peccat
 aduocatus aut p̄curator. si p̄ti
 aduerse causāz bonā aufert et
 eā ḡuat. aut dānificat. in ex-
 p̄nsa aut i p̄edit i executōe iu-
 sticie. in hoc q̄ petit dilacōes
 supfluas. aut p̄ducit scienter
 falsa instrumenta. aut falsos
 aut corruptos testes. aut iu-
 dicat s̄m falsas leges aut q̄f
 cūq̄ falsas p̄hibicōes. et s̄m
 rap. tenetur p̄ti aduerse q̄m sic
 iniuste lesit ad restituconē oim
 que p̄ eius patrociniū iniustū
 amisit. Decimo peccat q̄ cō-
 sus et tallias consuetas et t̄ho
 lonia. v. c. rigalia vngeltas.
 et similia iuste instituta. aut ab
 antiq̄ consuetudie cui⁹ stranū n̄
 ē i memoria introducta nō sol-
 uūt s̄ i toto vel i pte d̄nis frau-
 dulentē s̄trahūt. et tenēt ad
 restituconē. Undecimo q̄ pleba-
 no et alijs subtrahūt aut eoz
 eccl̄is debita. ut q̄n solūt de-
 cimas fidelit. aut oblacōes cō-
 suetas aut alia huiusmōi. et
 tenēt ad restituconē. Duodeci-
 mo famuli et famule q̄ bōa do-
 minorum aut d̄naz infidelit
 dispensant alijs. aut sibi p̄s
 iniustis d̄nis appropriādo aut
 q̄ nimis late in p̄rios vsus ta-
 lia assumūt. vel etiā q̄ de bonis
 d̄n oꝝ suoz ip̄is iniustis elemo-
 sinas faciūt et sup̄ tradita
 Tredecimo mulieres que

bona viroz suoz furant. aut
 ea maritis nescientibz aut nolē
 tibz nimis sūptuose cōsumūt
 in vsus pprios vel etiā de ipis
 bonis viroz suoz elēosinas
 faciūt cōtra eoz exp̄ssa; p̄hibi
 cōnem. et cōtra ea que supra d̄
 elemosina tacta sūt. Decimo
 quarto peccāt mulieres adul
 terātes q̄ filios illegittimos
 nutriūt s̄b exp̄s eoz q̄ putā
 tur p̄res taliū filioz et nō sūt
 et sic faciūt filios suos illegit
 timos succedē ad hereditatē
 legittimoz q̄ tū soli ius hnt
 in paternis bonis. talis enim
 mulier talē p̄uat legittimos
 vel maiū i bonis ad vtrūq; v̄l
 altez p̄tinētibus. Quindecimo
 tel tamētarij qui elemosi
 nas aut alia legata nō affig
 nāt quibz ex tel tanto affig
 nanda sūt. scz qui sibi retinēt
 aut p̄p̄a volūtate alijs donāt
 q̄ illis quibz noīatim p̄ testa
 torem ordinata fuerūt. p̄ h̄
 eni iniuste dānificant p̄ximū
 in re sibi debita. et tenētur ad
 restitucōem ei. Sedecimo
 peccat cōtra septimū p̄ceptū eti
 am q̄ rapinā cōmisit. vicz rē ali
 enā iniuste auferēdo alteri vi
 vel violēcia alio cui? res ē sci
 ēte et iuito et tenet tal v̄l re
 stitue q̄d alteri sic abstulit eti
 am dānū recōp̄sare q̄d iniuste
 intulit Et illud ē generale in

omnibz iniustis dānificatio
 ribz. Et notat dictum est qui
 iniuste. qz si fieret auctonta
 te iudicis iuste iudicantis tal
 occulta et manifesta recepco
 nec furtū forz nec rapia. qz n̄
 iniusta sicut et filij israel do
 iubēte egyptiū bona licite
 receperunt. Verūtē si talis in
 publica auctoitate possit? au
 ferrz alteri res p̄ violēcia iu
 ste tal peccaret et cōmitterz ra
 pinā et teneretur ad restitucō
 cōz sic etiā nec furtū cōmittit
 nec rapinā qui aufert furioso
 occulte gladiū ne occidat nō
 iniuste. qz non in alteri? noci
 mentum. Decimoseptimo
 peccant dñi q̄ a subditis suis
 p̄ iniustas tallias aut exactō
 nes indebitas supfluas incō
 suetas subditos suos grauāt
 et ab eis p̄fata exigūt. sūt tñ
 aliq̄ casus s̄m rap. et hostien.
 in quibz licitum est dñis v̄l
 censū debitū. aliq̄d subsidium
 moderatū exigere. Primū ē p̄
 defēsiōne patrie. ut cum p̄ria
 iniuste ab hostibz inuaditur
 tunc enim s̄bditi non solū te
 nentur suas res imp̄tiri s̄ etiā
 tenētur corpaliter et totalit̄
 iuuare et laborare. Secūsus si
 dñs vult ire in exercitum indi
 ctū ab ecclia vel p̄ncipe cōtra
 hereticos vel paganos. nec
 sufficit ad expensas potest a

subditis petere subsidium Tercius
 us si in bello ex pacto suo ius-
 sto fuerit captus ab hostibus et
 non sufficit se redimere absque da-
 no sui Quartus si debeat fili-
 am maritare. aut filium despō-
 sare. et si aliquid alia causa similis
 emergat. de quibus vide lacus in
 sumis. potest licite a subditis petere
 auxilium sed moderatum. si vero do-
 mini ex tales et similes ratio-
 nables causas vel consuetum exi-
 gere vellet teneret ad restitu-
 tionem secundum rationem. et alios decimo
 octavo peccat interdum qui in con-
 tractu conductiois mercenarium
 sed pro suo non statim soluendo
 n damnicat. Unde dicit alex. s.
 halis in summa. talis tenet restitu-
 tuere damnatum. et etiam tantum quan-
 tum mercenario nocuit. unde le-
 uici. xix. non morabitur opus
 mercenarii tui apud te usque ma-
 ne id est operis merces. et ecci. xx
 xiii. Qui defraudat mercedem
 mercenarii et qui effundit san-
 guinem fratres sunt. et iac. v. di-
 citur diuitibus. ecce merces opera-
 riorum vestrorum que fraudata est
 a vobis clamat et clamor eor-
 um in aures domini sabaoth introi-
 uit. potest autem ille cui precium solui
 deberet multipliciter damnicari
 non solutus. aut quia tantum te-
 netur eadem nocte soluere aut
 alimoniam. et alia necessaria eme-
 re vel principi obnoxium fieri aut

aliud huic incurrere propter ca-
 renciam sibi debite mercedis.

Decimonono peccat qui de-
 fraudant dominos aut ciuitates in
 stauris licite impositis primo in-
 terdum illicite per tyrannos extor-
 tis. exempli gratia dominus alicuius ci-
 uitatis sibi subdite imponit ei
 aliquam exactionem iniustam sed re-
 ctiores dicte ciuitatis pro se
 et ciuitate ut maius malum eui-
 tent promittunt eidem domino quam
 dam pecunie summam et statuunt
 quendam modum recipiendi si-
 ue colligendi dicte pecunie
 a singulis illa ciuitate. im-
 ponendo cuilibet certam pecuniam sol-
 uendam secundum multitudinem bonorum
 suorum. vel aliter. posito etiam quod a-
 liquis ciuium dicte summam pecunie
 vel sibi vel pro partibus promittens solu-
 ue dicte modo recipiat ad firmam
 pecuniam impositam ciuitati
 dicte modo colligendam.
 demum posito quod aliquid de dea ciui-
 tate existimantes huic exa-
 ctio iniusta. et ideo non soluere
 debent nisi per violentiam et coactionem
 aliquam pecunie summam eis im-
 positam clam vel occulte retineant
 Queit ergo gofredus quod li-
 vii. q. xv. Vtrum sic retinentes
 illud quod est impositum eis
 teneatur illud restituere et si
 illi qui recipit dicte collectam
 ad firmam. Respondit debitum est ut
 vnusquisque tamquam pro tribuat

ad omne bonū s̄uādū suaz
porcionem. sicut etiam quisq̄
p̄ salute p̄pria tenetur dare ti
rāno b̄a exteriora v̄l p̄dē pl̄
q̄z p̄mittat se periri ab eodē.
et b̄n stāt simul i p̄posito casu
et i alio q̄ aliq̄d iniuste ab a
liquo recipitur. et t̄n iuste p̄t
ab alijs exigī ut si d̄ns a tirā
no capitur. si captus sine sub
ditoꝝ bonis redimi nō p̄t. et
t̄n tyrannus iniuste preciū re
cipit. et restituere tenet. et s̄b
diti b̄n faciunt d̄nm liberando
sic ē i p̄posito. vbi om̄s de cō
munitate s̄nt sicut vnum cor
p̄ et r̄ctōres cōnitatis q̄n rō
nabilit̄ s̄bditis aliquis solūē
dū imponūt tenentur soluere
alias cōmunitatē defraudant.
p Vicefimo peccāt qui sciēt
tradunt t̄vibz malas pecūias
vel alias res p̄ t̄vibz. post q̄m
ab alijs sic ad ipsos p̄uenerūt
tales enī nec dant p̄ciū iustū
nec fidelit̄ agūt. nec b̄n inten
dūt s̄ h̄ q̄ ad pecuniā p̄cipue
intelligēdū ē. q̄n datur pecu
nia que est falsificacō mone
te cūis secus si non esset falsi
ficata moneta. s̄ i vno grosso
pl̄ de argēto a casu q̄z i alio
et min̄ s̄ cupro. Vicefimo
p̄mo peccāt s̄m plures q̄ me
liores denarios eligūt s̄ mo
neta non pure argentea. et re
soluūt i argentū vel vendunt

p̄ciosi et leuiore equē care
redūt. patz qz tūc monetam
reddūt min̄ acceptā. et tales
faciūt interdū lib̄ā denarioꝝ
ita leuez sic p̄ciosos monete
quod t̄n oīno illicitū ē. ergo
nocent cōnitati. eadem racōe in
terdum. sicut isti de quibz p̄
xi. s̄. Qui frumēta abscondit
maledicetur in popul̄. Se
cūdo principalit̄ videndū ē de
palliatō furtis et rapinis s̄ q̄
bus ē p̄ma regula Magistri
Matth. li. de otia t̄vibz. Quicū
q̄ exhibz se qualē scit se n̄ es
se cui p̄p̄ hoc principalit̄ q̄
creditur esse talis qualē se ex
hibet: datur mutuat̄ vendit̄
vel fit aliquid boni q̄s nō da
ret̄ aut fieret si sciret̄ nō esse
talis. illud ip̄e iniuste p̄cipit
et ad restitucōz tenet̄ nisi sibi
aliū de optat̄ s̄ iure vel ip̄e p̄
babiliter ignorz. q̄ hac racō
ne sibi detur vel fiat. Datet̄
ista qz si nō debet̄ alias de iu
re non datur sibi voluntarie.
p̄mo inuolūtarie qz ex ignora
tia cui? ip̄e ē causa p̄ suā fal
sam exhibicōz et simulacōz. se
quit̄ q̄ ip̄e fraudulēt̄ recipiat
si iuxta hanc regulā discute
rēt̄ se t̄vies: o q̄m multi inueni
rēt̄ se iniustissimos occupato
res q̄ de diuicijs suis glorian
tur et aspernat̄ ceteros ut ma
los. Primo enī p̄ncipes q̄ h̄nt

defendē terrā et s̄bditos eisq;
 p̄uidere de iusticia ad q̄ d̄tri-
 bucōe s̄bditorū q̄si precio cō-
 ducti sūt. de q̄nto defēsiōne
 debitā et iusticiā negligūt d̄
 tāto d̄tribucōem iniuste reci-
 piūt. secundo idem iudiciū est
 de h̄is qui se clericos v̄bo di-
 cunt vel habitu vel officō ex-
 teriori ostēdūt. et n̄ sūt tales
 q̄les rōe clericatū esse deberēt
 Ex quo enim ille quē ep̄us nō
 acceptauit et ordinauit i cleri-
 cum iniuste recipit b̄nficia ec-
 clesiastica. et fructus eorū q̄
 modo ille corā d̄o iuste recipi-
 et. quē deus nūq̄m in clericum
 acceptauit. Quomō autē ē cre-
 dibile q̄ deus illū vnq̄m i cleri-
 cum acceptauerit. q̄ nūq̄m ut
 clericus viuere vel ut talis d̄o
 seruire p̄posuit. sed si aliq̄s de
 h̄is que ad clericū p̄tinēt as-
 sumptit aut facit. hoc p̄ncipa-
 lit̄ ideo facit ut p̄ h̄. faciliter
 reddat et pecunias possit ob-
 tinē et per illas seculares h̄re
 honores. diuicia. luxurias. et
 vanitates seculi exercere. et si
 aliq̄n bonū propositū habet et
 p̄ tūc iure p̄cipit: nonne etiā
 tunc q̄n mutat propositum et
 opere cōttrarium implet iterū
 percipiendi ius perdidit. ter-
 cio similis est iudicandū d̄ re-
 ligiosis habitu. et irreligiose
 viuentib;. Quis enim credit

puto autē q̄ nēc ip̄imet crede-
 re p̄nt h̄ies ideo eis bona da-
 re. et struē monasteria. elemo-
 sinas et oblacōes porrigē: ut
 inde et d̄ talib; d̄tra deū et r̄gu-
 lam viuant. Cū ergo ip̄i solū
 sub pretexto huiusmodi et co-
 lore petāt et r̄cipiant. et hoc i-
 tuitu eis datur. ut vic; s̄m sta-
 tum assumptū deo seruiant et
 viuant. Ip̄i non habēt ius d̄-
 tendi data in aliis: maxie d̄tra-
 rium. q̄m ad id ad q̄s data sūt
 et ip̄i receperūt q̄m cito ergo
 quispiā religiosorū sciēt d̄-
 ea facit. q̄ ad statū religiosū
 d̄ nēcitate salutis p̄tinēt iniu-
 ste p̄cipit et abutit̄ d̄ibo mōa-
 sterio donatis. etiā pane vel
 habitacōe n̄ mutat itēcōne et ve-
 lit eis vti sic debet ad r̄stitucōz
 tēt. Quarto d̄formis p̄t di-
 ci q̄ q̄ sciēt conāt ut res q̄cū-
 q̄; realis melior appareat q̄;
 ē bōa q̄m emptor prop̄t h̄. et
 mit p̄ncipalit̄ q̄ talē ēdebat
 eā esse q̄lis apparebat cū iu-
 dico tantū tenēt r̄stituerē q̄n-
 tū recipiūt vlt̄. v̄z eius valo-
 re. Et si reddatur eis res eorū
 itegria. totum p̄cium reddere
 tenebūt. q̄ nō fiebat emp̄cō
 nisi p̄ tali re qualis s̄m iudici-
 um comune apparebat simili-
 ter sciēdū ē d̄ h̄is q̄ rē bonā
 esse realē ostēdūt ut vinū clarū
 et sapiē i vitro et p̄lea turbidū

vel alias malū vasis vinū ifū
 dūt hęc de pfato matheo. qui
 to fm p̄bca iniuste agūt mer
 catores. vel alij q̄ accomodat
 pecunias ab alijs. a ut decipi
 ant: vestes a apparatus hūt
 p̄ciosos ut eis cōdat. cū tñ p̄
 babiliter soluere debita nō i
 tēdūt. vel nequeāt. Sc̄da
 regula eiusdē. quicūq̄ idēbi
 te ē alicui homi causa timoris
 verecūdie. tristitie. v̄l alteri
 passiōis sibi oino inuolūtarie
 cui? quidē passiōis occasio
 ne ille homo mouetur ad dan
 dū mutuādū v̄l aliq̄ v̄tile si
 bi faciēdū h̄ ip̄e iniuste reci
 pit de tāto d̄ quāto illa daco
 ex illa inuolūtaria passiōe p̄
 cedit. Et ad restitucōem tene
 tur nisi forte sic p̄tactū ē illō
 sibi ex aliquo iure debeat. v̄l
 nisi bona fide p̄babiliter igno
 ret an inuolūtarie sibi det sed
 p̄babiliter habeat p̄supcōz de
 volūtario Illō patz qz qñ ille
 nō habz ius a scit illū dare n̄
 volūtarie. et v̄ltra hęc ē inde
 bite causa illi? dacōis. quō
 p̄t sibi res iuste v̄ire dico au
 tem cui? est idēbite causa. lqz
 si das paupib? elemosinā. ex
 timore mortis. aut dānacōis
 ip̄i non iniuste recipiūt qz nō
 sūt causa illi? timoris p̄mo. ad
 huc si q̄s esset causa illi? timo
 ris s̄ nō indebite. ut si necesse

esset nautā facē foramē in na
 ui. p̄pter q̄s oportz eici. vel a
 lijs dare merces. si aut n̄ esset
 necesse s̄ faceret h̄ qz speraret
 se obtētuz merces eiec̄tas.
 ip̄e ceteris p̄ib? n̄ solū merces
 eiec̄tas. et demū inuentas in
 iuste recipet s̄ etiā teneretur
 refūdere. dato qz eas nunq̄z i
 ueniret. Ex p̄missis possunt
 multa elici. primo qz potētes
 et dñi qñ petūt sibi aliq̄d dai
 vel mutuari a subditis quod
 pre timore idignacōis nega
 re non audēt. de tāto iniuste
 recipiūt: de quāto ex inuolum
 tario timore donatur. secundo
 si quis petit. vel mēdicat p̄ tā
 honorabilē p̄sonā cui quis pre
 verecūdia taz puā rem nega
 re et vultum ei? non audet cō
 fūdere Tercō debitorib? n̄ ps debiti
 r̄mittatur eis se totū velle ne
 gare coram iudice. nulli taliū
 sūt absoluti a debito q̄s occa
 sione illi? timoris dimittitur.
 Quarto h̄ij qui molestauerūt
 homines et mimantur ampli
 mimicari eis. si non deordaue
 rit cū eis p̄voto ip̄oz: non de
 bēt credē se vere a euāgelice
 recōciliatos etiā si offensi ex
 illo timore se iniuriā dimitte
 re a v̄bo testēt a scripto. Qui
 to mimi a ioculatores qui nō
 veati. veniūt ad h̄vies sed eis

penitus inuitis et dolētibus et il
 li p̄ uerecūdia uel timore oblo
 cūōis eoz aut hūane cōfusio
 nis suslinēt eos et aliqñ iocu
 sacōes eoz n̄ sūt securi cōsciē
 tia d̄ eo qd̄ eis dat̄ de q̄nto ex
 illis motiuis dat̄ quozum ip̄i
 sūt causa indebita sed hęc oīa
 sūt intelligenda n̄ ip̄is alio
 iure op̄tat̄ aut p̄babilis ap
 pareat q̄ uolūtariē detur Et
 sic additum est de t̄ato d̄ q̄n
 to: et q̄ sequūt̄ cetera. q̄ aliqñ
 hoīes dant nō solū ex aliq̄ ta
 hū passionū inuolūtariāz sed
 etiā ex affcū hūdi b̄nuolēciā
 cōplacēciā honore solaciū aut
 laudē et certe de t̄ato illi n̄ in
 iuste recipiūt. et aliqñ totalit̄
 mutatur affcū. Qñ aut̄ hęc
 h̄ret possēt cōtingē q̄ q̄ prius
 iniuste recepit iuste postea r̄
 tineret. q̄ qd̄ p̄us erat inuolū
 tarium. postea fit aliqñ nō so
 lum uolūtariū. s̄ etiā delcabi
 le sic cōiiter i hīs cōtingit ad
 q̄ mouet. uel in q̄b̄ surgit ocu
 piscēcia. illa enī n̄ facit inuolū
 tariū et id̄ q̄ ex illa dat̄. iudi
 catur licite posse retineri. n̄ ob
 stāte q̄ d̄as p̄ceez i sic dādo et
 recipiēs mereatur cū p̄cō sus
 p̄bie. auaricie. uel luxurie. hęc
 x̄ magis. mathe. Quantū ad
 nj. p̄ncipale de reb̄ inuētis ē
 sp̄ealit̄ notādū s̄m̄ sanctum
 tho. 2. 2. q. lx. vj. et s̄m̄ alexā. in

suo. h̄. dis. xxiij. q̄ quedā sūt
 res q̄ nunq̄z fuerūt i alicui⁹ bo
 nis. ut gemme et lapilli q̄ iue
 niūt i littore maris. et ille res
 statim sūt inuentoris. dic̄ enī
 d̄ illis lex in libro institucōnū
 de rez inuēcōe. gemme et la
 pilli et similia q̄ in littore ma
 ris inueniūt iure naturali sta
 tim inuētoz sūt et fiūt Alie p̄
 sūt res que aliqñ possesse fu
 erūt. s̄ modo derelictē sūt. ut
 thesauri antiq̄ tēpe sub terra
 occultati quozum nūc non est
 possessor. Et de istis dicendū ē
 sicut de sup̄dictis. s̄ q̄ sūt i
 uētoz. n̄ q̄ s̄m̄ leges ciuiles
 tenet̄ iuētoz dare medietatē
 d̄no agri si in alieno agro iue
 nit. non data ad hęc opa. p̄p̄
 quod in parabola euāgelij ma
 thei. xij. d̄ de inuēcōe thesau
 ri absconditi in agro. q̄ em̄t
 agrum illū. ut h̄ret ius possi
 dēdi thesaur̄. si uero inuenit
 thesaurum data opera. nichil
 tenet̄ d̄no agri. Vnde de illo
 dicit lex li. i. tit. d̄ rez dimissi
 one. quisquis thesauros i loco
 suo inuenit. abrian⁹ naturalē
 equitatem secutus ei ccessit q̄
 inuenit. ac si quis in alieno lo
 co. non data ad hęc opera. sed
 fortuitu inuenit. dimidium in
 uentori et dimidiū domino soli
 concessit Alie sūt res que
 de p̄p̄quo i alicui⁹ fuerāt hoīs

et sūt ab eo derelictē. et istas si quis inuenit et eas accipit. nō aīo retinēdi s̄ eas r̄stituen di dño eaz qui eas non habz p̄ derelictis. ille nō cōmittit furtū nec i re cū sint derelictē nec volūate. cum eas derelictas sciat aut edat. si autē in uitate nō sūt derelictē. ip̄e tū inuētor bona fide h̄ edat et accipit etiā aīo r̄tinendi tunc i gr̄tia facti eū excusat ut dicit alex. si autē n̄ edat eas derelictas et accipit eas aīo retinendi. tūc furtū cōmittit. qz cōtrectat rē alienā. et de h̄ intelligit illd̄ auḡ. in q̄dā omelia sic dicētis. si qd̄ inuēisti. et n̄ reddidisti rapuisti. dicit tūc pa. i. m. j. de cōsuetudie. thesauri ubi cūqz iuēt sit ē p̄ncipis. et sic ille solz p̄t facē elemosinā Est enī thesauri r̄t̄ depoficio pecunie cuius memoria n̄ extat. s̄ quō r̄tituēt iuēta qn̄ nescit cui R. n̄. fm̄ rap. faciat iuētor publice dici per p̄cones v̄l p̄ eccl̄ias vbi rē inuēit et fm̄ h̄ol tien. ante qm̄ dño r̄tituat si dubiū ē cui sit certificaī debz iuētor p̄ cūl̄tacias rei. alias fōte m̄tā n̄ dñi eā p̄terēt

Capitulū quintū

a D. Empr̄coe et de vendi cōne. circa q̄ sepe p̄la

valde illicite acquirūtur. tria nunc sūt videnda. Primo q̄ requirātur ad talia. secundo qm̄ piculosū ē habere officiū mercator. tercio qualic̄ se debeāt h̄re bene ut saluētur mercatores. Quātū ad primū notā b̄ dum qz fm̄ vincēciū i speculo histo. li. ij. mercator p̄prietates chaim p̄m? habuisse videtur. qui simplicitatē vite h̄m̄ ad inuencōnem mēsuraz et p̄daz p̄mutauit. at qz ad calliditatem et corrupcōem p̄duxit terminos terre p̄m? poluit. rapinis et violēcia opes cōḡgās suos. ad latrocinia iuitauit. Quāuis igitur negociacō ut hodie res se habz. s̄ se non sit illicita. qz ip̄a mediante bona tertaz q̄rūdā alijs terris talium carēciā habētibus aduehūt et econūso. tamen ibi magne fraudes sūt. Vñ scdo notā e dū qz fm̄ th. 2. q. lxxvii. Et scō. m. m. j. di. xv. duplex est cōmutacō. Vna p̄conomica quā cōmutās intēdit recipe rē non ut mercetur in ea. s̄ ut ipsa uentatur. alia est cōmutacio negociatia vbi cōmutās intēdit lucraī de re qm̄ acq̄rit. emit enim rem nō ut utatur ea. sed ut vendat eam. Ad p̄maz cōmutacōnem ut sit iusta quicqz requirunt. et ad secūdā ut sit iusta eadē. et adhuc duo alia

requiruntur Primo igitur ad contractū emptionis et venditionis et ad quemcūque contractum requiritur libera voluntas in utroque scilicet vendendi in uno. et emendi in altero id est quod dāns velit transferre et accipiens velit accipere rem transferendam. Secundo requiritur libertas in utroque. ita quod neuter ipsorum prohibeatur lege superioris nec per actum alterius a quo dependeat Et propter defectum huius non potest monachus sine licentia superioris nec filius familias sine licentia patris emere vel vendere. Tertio requiritur quod fiat mutatio sine fraude interueniente bona fide id est. i. thessal. iij. lxx. est voluntas si ne quis supgrediat neque circumueiat in negotio fratrem suum. per li supgrediat iniquitatem iustitiam persequi excludit. id est quod post pauca dicitur et circumueiat per fraudem.

Sic autem secundum theologia. fraus tripliciter primo in substantia rei vendite ut cum quis rem unius speciei sciens vendit pro alterius speciei aut substantie minus pretiose. ut aurum pro calcu pro auro. aut aqua pro vino. aut mixtum pro puro. aut denarium cupreum pro aureo contra illud psalmi. argenti tui vilius est in coram vinum tuum mixtum est aqua. secundo committit fraus in quantitate. quod per mensuram cognoscitur siue res mensuretur per pondus siue per aliam mensuram

corpore ut modium vel sextarium. siue sit in liquidis siue aridis Et similiter in libra et pondere et in omnibus istis vniuersaliter oportet esse iustam mensuram in vendendo et emendo alias iniustum fit id est deus xxxv. dicitur non habebis in sacco diuisa pondera maius et minus. nec erit in domo tua modius maior et minor. ab hominibus natur enim dominus cum quod scilicet facit. et aduersat omnes iniustitiam Tertio committit fraus in qualitate. puta cum quis animal infirmum vendit quasi sanum aut vinum corruptum quasi sanum et purum aut crocum mixtum cum re viliori. Ex quo patet quod quod faciunt res iustas et defectuosas defectuosas eorum ex industria et studioso obtegunt et occultant tenentur ad restitutionem illius quod occasione talis occultationis eis datur pro rebus. non res non obstante defectu tantum valeat quantum datur Et similiter est de huiusmodi res venales iudicando omnia ista prohibentur extra de iniuriis et damno dato. qui enim dat occasionem damni damnum dedisse videtur. si defraudas alium in substantia qualitate et quantitate dat ei occasionem damni. alias enim non permittitur et in huiusmodi omnibus dicitur theologia. non solum peccat quis iniuste venditionem faciendum etiam ad restitutionem tenetur Quarto exigitur quod ad minus habitualiter intendat si veraciter agnouerit rem non

fuisse talem qual' fm contractū esse debuit q' hoc velit sic ra-
 conabile fuit emēdare si em-
 venditore ignorante aliquis
 p'dictorū defectū i re v'edi-
 ta fuerit. venditor q'dē n' pec-
 cat. tenetur tū cū ad eiz' noti-
 cā puenerit. veracit' saltē dā-
 num recōpensare emptori. Et
 q'd dictū ē d' venditore etiaz
 itelligēdū est ex pte empto-
 ris. Contingit enim q'nq' ven-
 ditorē credere rē esse min' p-
 cōsam qntū ad spēm. puta si
 quis auz' vendat loco aurical-
 ci. emptor si illō cognoscat in-
 iuste emit. et ad restitucōez
 tenetur. Et eadē racō est d' de
 defectu qualitatis et qntitatis
 ut si quis simplex pegrinus
 credēs equū suū valde ifirmū
 exhibz eū venalem. et emptō
 astut' q' quis noscat defc'm es-
 se puū aut forte p noctē sa-
 nabile et tū emit eū p puo p-
 cio quasi valde ifirmū. ille sci-
 ent' et iuste dānificat. p'ximū
 suū. et peccat o'tia hoc manda-
 tum et tenetur ad restitucōez
 Quinto requiritur eq'litas
 valoris inter res pmutatas
 aut inter rē emptā aut vendi-
 tā et p'ciū. nā rē cariz' vendere
 aut vilius emere qz valet i se-
 v' estimacōe hōim est cōf' ius-
 ticiam fm p' hōim p'mo politi.
 Et conf' math. vij. Omnia que

cūqvultis ut faciāt vob' hōi-
 nes et vos facite ill'. sed null'z
 est q' sibi vellet rē cariz' vendi
 qz valeat qz sic dānificaretur
 ut plurimū vel semp. Vñ aug'
 xij. li. de ci. dei. velle vite eme-
 re et care vendere reueta vici-
 um est d' aut q' nō licet rē ca-
 riz' vendere v' vilius emere qz
 valeat in se v' in estimacōe hō-
 minū. In trib'z enī casibz licet
 rē carius vendē qm sit empta
 ideo qz aut res meliorata ē in
 se v' in estimacōe hōim. aut ra-
 tione fuicij circa rē emptā ex-
 hibiti. Prio enī res empta p't
 meliorari aliq'ndo naturaliter
 ut qn fit de impuro vino pu-
 rū. et de gracili ligno forte. et
 de quo triū annoz' octennis
 Aliq' artificialit' fit empte
 rei melioracō. ut melior ē pan-
 n' i tunicā formatus qm sim-
 plex pann'. aliquādo fit na-
 turaliter et artificialit'. ut me-
 li'z ad ignē valent ligna sicca
 qm hūida Secōdo p'ncipaliter
 res empta p't meliorari n' i se s'
 i op'ione hōim. aut qz nescie-
 batur pri'z qm bona esset aut
 qz est iam indigēcia eiz' q' p'
 us nō fuit. ut patet de pillul'
 p'stilēcialibz ext' tps p'stilē-
 cie et i tpe p'stilēcie et i multis
 alijs modis. Et tā i p'mo qm
 in secūdo melioracōnis modo
 p't res cariz' v'edi qm empta ē

Tercō p̄ncipaliter idē fieri p̄t
 ex pte v̄dētis vic; rōne serui
 cū qđ cca eam fecit. v̄l officij
 qđ cca eā hab; et hac racōne
 collicōres hospitū. cāpsores in
 stitores caupones. penestici.
 et q̄cūq; stacōnarū p̄nt rē eci
 am nullo^o mutatā nec i se nec
 i estiacōe h̄im vendē cari? q̄z
 emerūt. et h̄ p̄p̄e sūpt? labo
 res. industrias. curas. picula.
 et alias occupacōes rōnabi
 les. et multo plz qui adducūt
 res a lōginq; racō ē qz. j. cori.
 nj. vnusquisq; r̄cipiet mercedē
 s̄m sūū p̄p̄riū labore; eadē enī
 racō ē. de mercatore sic d̄ alio
 labozatore. qz sibi merces det̄
 p̄ suis. labore. industria. cura.
 et s̄ilibo. Nū tā s̄m dinā qm
 naturalē legē illicitū r̄putat̄
 si i emp̄coe et v̄dicōe n̄ sit eq̄li
 tas iusticie suata scient̄ et il
 le q̄ plz hab; postq̄m innotue
 rit sibi illd̄ tenet̄ recōpensare
 ei q̄ dānificat? ē si sit notabi
 le dānū. Quod dico. qz iustū
 precū rez qnq; nō ē punctu
 aliter determinatū. si magis
 in qđā estimacōne consistit. ita
 qz modica addicō v̄l minucō
 non videtur tollere equalitaz
 tem iusticie. ut t̄lx. dicit. et ad
 dit scotus. qz quando cmutā
 tes p̄sata necessitate mutua
 reputant h̄incinde equiales
 dare et accipe ita qz vterq; cō

putat tantūm darē q̄ntūm re
 cipit. et ecōuerso recipē q̄ntū
 dat. si tunc aliquod modicum
 deficit ab indiuiduali equali
 tate non erit iniusticia r̄putā
 da. qz quādo ex tali estimacōe
 de dacione. et receptione equi
 ualentis mutuo sūnt cōtenti
 tunc mutuo sibi volūt remitte
 re. verisimiliē si in aliquo defi
 ciūt ab illa iusticia req̄sita. et
 sic istoz cōtractū quemlibet
 cōmittatur aliqua donacio
 condicionalis. vt si aliquid sit
 amplius in re data. Verū h
 tū si aliquis multū indigeret d̄
 re aliqua et alius ledatur si ea
 careat. et p̄ magnam instan
 ciam ille inducitur ad vendē
 dum rem suam v̄l ad p̄mutā
 dum p̄ re alterius tūc cū possit
 se cōseruare indemnem erit in
 casu tali. iustū precū nō r̄spi
 cendo solum ad rem que v̄di
 tur. sed etiam ad damnum qđ
 venditor ex vendicōe incurrit
 Et sic licite p̄t aliquid carius
 v̄di qz valeat s̄m se qzuis nō
 vendatur plus qz valeat h̄nti
 si vero aliquis multū iuuetur
 ex re alteri? qm accepit. Ille
 vero qui vendidit non damni
 ficetur carēdo re ista. non de
 bet eā supuendere quia vtili
 tas que alteri accrescit non ē
 ex vendicione sed ex condicio
 ne ementis. nullus aut̄ debet

vendere alteri qđ nō est suum
 licet possit ei vendere damnum
 qđ patitur Ille tñ qđ ex re alte
 ri accepta multū iuuatur p̄t
 ppria volūtate v̄dēti aliqđ su
 perogare qđ p̄tinz ad ei? ho
 nestatē. Et sic p̄z qđ qñq; re
 quirūtur ad cōmutacōnē p̄co
 nōicā. Sz ad negociatiuā ad
 huc super pfata req̄runt alia
 duo Primo si debeat esse iusta
 oportet qđ talis cōmutacō sit
 utilis reipublice. sic est de mer
 catoribz illis qđ afferunt res d̄
 patria vbi habūdāt ad p̄riaz
 vbi deficiunt. quaz tñ v̄sus ē
 ibi necessarius Et etiā qui res
 emptas cōseruant ut p̄mpte i
 ueniātur venales a volētibus
 eas emere tales habent actū
 vtilē reipublice Oportz enī qđ
 nec aliq̄s credat nec credendi
 racōez h̄eat emp̄cōez esse cōmū
 tati vel reipublice p̄iudicialez
 p̄pter defectum illi? cōdicōis
 sūt aliqui vitupabiliter nego
 ciatores. puta qui nec trāsse
 rūt nec cōsuāt nec eoz indus
 tria melioātur res venal. nec
 certificat ali? simplex de va
 lore rei emēde: s̄ emit modo ut
 stati v̄dāt sine oibz iā dictis
 cōdicōibz Talis esset extermin
 nāus a republica tāqz noci
 uus citati eo qđ p̄hibz imedi
 atā cōmutacōez volētū p̄cono
 mice cōmutacōez. qđ sic faciūt qđli

bet venale vsuale carius emēti
 qđ debet esse a vili? v̄dēti et
 sic dānificāt vtrāq; p̄tē. p̄z eti
 am qđ illi qđ frumēta v̄l alias
 res vtilēs citati vel necārias
 et bonas ad hoc principaliter
 emūt. vt n̄ desint ciuitati p̄rie.
 v̄l aliq; alia bona itēciōe. n̄ itē
 dētes caritā iducē s̄ qñcūq;
 necessitatē vel notabile ḡua
 men paupm viderint: v̄dere
 iuxta cōiēz et rōnabile estima
 cōem. Tales enī licite et meri
 torie p̄nt h̄ facere et aliqñ cai
 stia impedire. sed illi qđ in cōḡsā
 do talia nec cōiitati p̄sūt nec
 vtilitatem ei? intendunt. sed
 solum lucz suū nichil n̄ caritā
 am expectādo. ḡuissime pec
 cant. Rō ē qđ q̄libet in cōiitate
 viuens rōne caritatis p̄xi et
 racōe emolimētū v̄tpote solaciū
 defensionis et similiū debet cō
 munitati esse vtilis et maxie nō
 nociu? . qđ fm iura Turpis ē p̄s
 qđ se non cōfirmat suo toti p̄nt
 aut vtriq; p̄mō s̄sōz se ex h̄ cōsi
 derare Quia qđ intēdit caritā
 dolet de frumētōz copioso p̄
 uētū. Alius vero ex h̄ v̄l let
 est. vel cōtētus. et nō tristis
 Secūdu requisitū ad cōmuta
 cōem negociatiuam est vt v̄
 dēs p̄re v̄dibili recipiat iu
 stū p̄ciū. Est autē iustū p̄ciū
 cōsiderandum scđum qđ res ven
 dibles valēt ad v̄sū hōminum

plus vel min⁹ fm nēcitatē re-
rum interdū fm dīderiū hōim
qđ habēt ad res. Et licz diffi-
cile sit dare de valore rei suffi-
ciētē a gñalē rēgulā. tñ hāc re-
gulā qđā doctor tradit. Sic
estimacō q̄ v̄isimilit̄ bona fi-
de credit̄ erronea esse. nō ē se-
quēda. sic om̄is estimacō i q̄
null⁹ error v̄isimilit̄ apparz
sequēda ē. siue i sp̄e siue in sin-
gulari vbi vero nulla ē vel nō
v̄ta estimacō: ibi recurtat̄ ad
rōez. p̄sando labores. sūptus
et cetera statī dicēda. bona fi-
dē put meli⁹ p̄t fieri. nec nō me-
liozacōz v̄l p̄iozacōz siue rea-
lē siue estimatā. a iuxta hō res
v̄ndatur. Talis negociator
iuxta diligēciā suā a idultriā
a picula accipiat i om̄utacōe
p̄ciū cōm̄dēs. qđ dēclarat sco-
quia vnūquēqz i ope honesto
seruiētē reipublice. oportet de
suo labore viuere. si talis affe-
rēs vel etiā cōsuās honeste et
utilit̄ sēuit reipublice igit̄ et
Secūdo qz vnusquisqz idultri-
am suā et solitudinem suā p̄t
iuste vendere Industria enim
magna requiritur in tali trās-
ferētē d̄ patriam in patriam. q̄
p̄t iuste sustentaciōem suam
pro se et familia suā ad illam
necessitatem deputatam reci-
pere precium correspondens
sue indultrie Tercō etiam cor-

respondēs aliqđ suis piculis.
Semper tamen lu crum debz
esse moderatum ne talis cupi-
ens nimis diues fieri vicium a-
uaricie incurtat. Ad hoc
vero qz vendicō vel empcō sit
bona materialit̄ requiruntur cō-
dicōnes et circūstācie om̄uēs
sic in alijs actibz moralibz po-
tillie finis ē. qz nō sit in scāda-
lū in malū exēplū. contra votū
vel ex avaricia. vñ dicit sanc-
tus thō. qz emens non debet lu-
crū statuerē tāqz finē suū vel
suoz opoz Sz lucrū qđ q̄rit
v̄lteri⁹ in aliū finē necessariū
vel honestū vt ad sustentacōez
dom⁹ sue vel ad sbueiendū in-
digētibus si sit negociacō lic-
ta vel etiā cū qđs negociacōez
intēdit p̄t publicā utilitatē.
ne scz res ad vitā necessārie de-
sint patrie. a tūc lucz expetit̄
nō tāqm finē. s̄ q̄si stipēdiū la-
boris. Sz ē dubiū vtz ven-
ditor teneatur dicere vicū rei
v̄dēda. Rñ. fm thō. qđ li. ij. q.
x. et. 2. q. lxxvij. arti. iij. si res
v̄dēda p̄t vicium qđ habet
reddit̄ minois valoris v̄l ei⁹
v̄sus reddit̄ ipedit̄ v̄l noxi⁹
scz cum equ⁹ claudicat vel do-
m⁹ ē ruinosā a cibo corruptus
vel venenosus. si tūc huiōi vi-
ciū ē occultū a v̄ditor non de-
tegit et si tā care vendit ac si
non esset viciosa: erit vendicō

colosa. et venditor tenetur ad
damni recōpensacōem. si vero
viciū sit manifestum puta cū
equus sit monoculus. vñ tale
manifestum viciū habz res vē
dēda vñ cū vñus rei licz n̄ oue
niat vni vēditori. p̄t tñ oueni
ens esse alteri. et si tūc ip̄e vē
ditor p̄p̄ huiōi viciū subtra
hat de p̄cio q̄ntū oportz tunc
nō tētur ad manifestādū viciū
rei qz forte huiōi emptor vel
let p̄p̄ s̄trahi de p̄cio qz esset
s̄trahēdum. vñde p̄t licite vē
ditor indēnitati sue cōsulere vi
ciū rei reticēdo. vñbi gr̄a. ex
emplificāt doctores aliī. Tu
vendis michi equū oīno ma
lū et q̄ nichil valz ad eq̄tādū et
das michi eū p̄ tāto p̄cio. q̄n
tū sola cutis valz. nichil iniuf
tū facis michi qz equū n̄ valz
ad eq̄tādū. n̄ ego in cōtractu i
terrogarē. an equū valerz ad
eq̄tādū. et tu dicerēs qz sic tūc
enī cōtractū iniustus ē et frau
dulentū. si autē ego ex simpli
citate vel in adūctia non cōsi
derarem illum defectū. nec in
q̄rerem tu tñ bñ scires qz ego
p̄ncipalit̄ ad eq̄tādū eū eme
rem. et ex simplicitate vñ i ad
uertēcia id non dicerē. Tu qui
dam peccas cōtra me. nō iniuste
ad extra vendendo. s̄ minz fi
deliter et caritatie cca me agē
do hec est sentēcia tūh̄ q̄ narz

rat de antipatre pl̄o acutissi
mo. q̄ dixit oīa vicia emptori
pādēda sūt. et p̄ plura eius v̄
ba cōcludit tūlius li. iiii. s̄ offi.
nichil debet vēditor emptori
celare. Qd si increpādi sūt q̄ r̄
ticent. qd s̄ h̄is estimādū est
qui fucacōis vanitatē adhi
bēt. Sed qd s̄ h̄is merca
toribz et cōtractibus qui sciūt
verisimilit̄ iustum p̄ciū et tam
signo. vel v̄bo. vñ silēcio. rem
supuendūt. Rñ. qz tripliciter
p̄nt tales viciū cōmittere p̄rio
si vidēs lxiem simplicē et inex
ptum circa rē. nō facit diligē
ciam fidelē ut ei nō supuēdat
Quia ei inexptus hō nescit rē
estimare. Ido vēditor non p̄t
se scēz illius exhibicionem in
vendendo regere. s̄ tota eius
estimacō sibi incūbit. Et ergo
nisi fidelē diligēciam adhibe
at n̄ ē sine peccato si rē super
uendat. secus autē est quando
res venditur homini intelligē
ti et expto circa rē. Secundo
qñ emptō a vēditō ē artatū
necessitate vñ inordinata af
fectiōe impulsus. tūc nequāqz
p̄t alter dubius de valore rei
tā secura cōsciēcia durz esse er
ga eū ceteris p̄ibus. sic erga
libez et omni tali impulsu ca
rētē h̄z ei timere qz ex illa ar
tacōe cariz emat qz alias face
r̄z ēptor vñ qz vēditor. vēdat

remissus. Tercō quādo vendi
tor aliq̄ arte vel cautela vbo-
rū etiā si veta sint a n̄ flā indu-
cit emptorē ad emēdum carū
q̄; alias emeret. vt si venditō
rē que vix valet vnū denariū.
sciēter exhibeat p̄ quatuor. a
ēptor ex verecūdia v̄l q̄ n̄ cre-
dit superhiberi rē in q̄druplū
exhibeat et det plus quā vnū
vēditō corā deo tenet ad resti-
tucōem ei⁹ q̄d pl̄ vno recepit
Tenet enī ad restitucōez si rē
sciēter supuēderet. etiā si illū
nullo modo induceret quanto
magis quādo h̄ p̄ cautelas ef-
ficat. et maxie p̄ fallitates et
o mēdacia h̄ p̄curat Secūdo
p̄ncipalit̄ videndū est quā pi-
culosū sit mercari vel negocia-
ri. Et h̄ pt; ex septem que eā
reddūt piculosam. Primo iḡ-
rācia interdū valoris rez a q̄n-
ti estimandi sint labores. cure
pericula. et cetera huiusmodi
que negociātes habent circa
venales res. i. quarū estimacio
ne merito q̄libet ē sibi suspec-
tus v̄tpote iudex in p̄p̄a causa
Et i h̄ min⁹ piculose stāt q̄vē-
dūt res ap̄d multos iueibile⁹
et venales. q̄a facili⁹ et p̄p̄inq̄
us p̄t haberi estimacō a h̄vies
non sunt artati ad vnū. Quis
quis vero habet rem venalem
vel exercet officiū laut laborē
non possibile apud aliū haberi

sicut aliq̄n solū vn⁹ ē notarius
medicus. apotecari⁹. v̄l alius
talis. hic debet sibi multoma-
gis esse suspēsus et valde caue-
re ne in necitate h̄im exigat
ā recipiat v̄l rei ā laboris sui
valorē. Secūdo reddēs nego-
ciacōem piculosam est diffidē-
cia de p̄ximis q̄ surgit ex cau-
telis et frudib; oī die attingē-
tib; p̄pter q̄d vēdētes multo
carū exhibēt res q̄m valēt. et
emētes multomi⁹ q̄z velūt da-
re. et sic v̄trobicq; multa flā di-
cūt. et n̄ pauca mēdacia. a q̄n-
q; piuria omittūt Tercū ē in-
ordiat⁹ timor dāni. et lucri de-
sidiū excessiuū ac affect⁹ res
cito vendendi. Ex q̄b; oritur
consuetudo laudandi vendenda
et emenda vitupandi q̄ q̄dem
timor et desideriuū tēpore cotra-
ctus sic mētē vrgent et occu-
pāt. q̄ modicus vel nullus re-
spect⁹ ad deū vel iusticiā solz
h̄eri. Quartū continua et anxia
solicitudo et occupacō cū tali-
bz rebz extrinsecis et diuersis
h̄vibus. que raro mētis recolle-
ctōem admittūt et in q̄bz tā-
ta habetur diligencia q̄ de-
bitum deo. seruicium et cura
proprie salutis obmittit. Qu-
tum est malum exēplum q̄d
quis videt in maiori pte mer-
cancium propter quorum ml-
titudinem homo plane volēs.

pcedē vix p̄t aliqd lucrari mē
 cando. Sextū ē continua occu-
 pacō cū vero obiecto et ma-
 teria auaricie sc̄z cū t̄palibus
 bonis et etiā cū forma eius qz
 cū modo acq̄rēdi eadem nec ū
 cū auaris. circa q̄ videtur tam
 difficile vitare auaricia; sicut
 assidue conuersando cū proca-
 cibus mulieribz cōtinēciam ser-
 uare. Septimū ē raritas pure
 intencōis. quia valde rarum ē
 vt q̄s recte intēdat in mercā-
 do vtilitatē p̄rimoz. et sic s̄m
 vtilitatem officij v̄l obsequij
 sui v̄ictum mereri q̄ t̄n intencio
 tam necessaria ē q̄ sine tali in-
 tencōne actuali vel habitua
 si nullus actus negociacōnis
 est meritoriz apud deū. etiā si
 q̄ ad hōines nichil iniusti fiat
 p̄mo dubiū et disputabile est
 an iste q̄ nō intēdit in mercan-
 do hōim vtilitati seruire. etiā si
 vtilis sit: possit aliqd s̄m dūm
 p̄ labore suo recipere. Tercio
 p̄ncipaliē videndum ē quō mē-
 cator cupiēs saluari debeat se
 tenere. R̄n. q̄ debet ante om-
 nia intendere. nō plus debito
 recipere. vel minus dare scientē
 et velle supplere vbi p̄cepit de-
 fectum. et fidelitē seruiendo ā-
 p̄dēssendo hōis a quibus vult
 v̄ictū acq̄rere. et cū timore lu-
 crum recipere sc̄dm nobilitatem
 et grauitatem et vtilitatē cure

laboris. industrie. et sūptum
 quos et q̄s cōtingit h̄re. nec ū
 s̄m magnitudinē. multitudi-
 nē. aut p̄cōsitate rerum in q̄
 bus seruit aut ministrat hōibz
 nec tātum negociacōi intēdē
 vt p̄ h̄ aliqd eoz negligat q̄
 sue sunt necessaria salutis. dico
 autem nobilitate; et cetera qz
 dato q̄ negociatoris merces
 adducētis tātū esset labor sic
 militis defēdētis terram. nobi-
 lior ē tamen labor militis cete-
 ris paribz: q̄; alteri. quia ad
 nobilioz finē tēdit. sic etiam
 staret q̄ labores. cure. et es-
 sent eque nobiles et graues. et
 t̄n vn̄ eēt magis necessari. a-
 lio. p̄ isto certe sibi magis de-
 beretur. Dico etiā s̄m multitu-
 dinem magnitudinem et p̄cōsi-
 tatē rez. q̄a penestica v̄edens
 sc̄z pisū et olera. et de vno flor.
 cōmunitati seruiēs nō potest tā-
 tū lucri recipere. sicut institor
 v̄edēs nobiles et multū vtilitē
 res nec institō i q̄ete q̄dāmō re-
 sidēs ceteris paribz. p̄t t̄m luc-
 recipere. etiam de eque magna
 pecunia. sicut res eque bonas
 de p̄tibz longinquis adducēs.
 Et ideo si q̄libet s̄m statum su-
 um vellet viuere. et s̄m meritū
 suū lucrū recipere. omnia staret
 eo melius. sed qz penestica de
 modico p̄cio et labore t̄m vult
 lucrari. q̄ quotidie bōis tibi

et potibus repleta sit. et vlt̄ hoc
 continue plus dicit̄ que si debi-
 te p̄penderet: vix nudū panes
 mereretur. et iñ h̄or de modis
 co labore et p̄co r̄spectie vult
 se et suos tā d̄licate nutrire et
 p̄cose vestire sic vn̄ de multo
 maiori sūma. ḡuiori et vtiliōi
 labore cūitati fūies et ita dis-
 currēdo de alijs. hinc ē q̄ q̄si
 oēs auaricie et supbie et volu-
 ptatis morbo laborat p̄ q̄ tātū
 excecāt q̄ cōdūt ita eē d̄re ex
 h̄ q̄ illa sūt tā cūit̄ iā c̄suetā
 et q̄ q̄si omēs sic agūt cū tam
 nulla c̄suetudo possit excusare
 i h̄is q̄ sūt c̄f̄ r̄cām r̄oē. s̄ so-
 lū iñ idifferētibus q̄ p̄nt fieri be-
 ne et male. nulla aut̄ r̄o recta
 videt̄ d̄ictare h̄ bonū q̄ filia
 simplicis militis aut burgēs.
 quantūlibet opulentā deferat
 tam p̄ciosam vestē c̄gulum.
 aut coronā. que p̄ statu suffi-
 ceret cuiuscumq̄ magne p̄nci-
 pisse aut regie. nec hoc q̄ q̄n-
 tūlibet diues m̄cat or. tā splē-
 dide iñ vel tibus. tā magnifis-
 ce iñ sumptibus viuat q̄ suffice-
 ret regi vlt̄ p̄ncipi bñ magno.
 Et h̄ mō multa sūt q̄ s̄b d̄isti-
 mulacōe trāsēūt nec reputāt̄
 tā mala q̄ tñ si r̄cē p̄sarēt: ma-
 nifeste viderēt excessiua r̄cto
 iudicō r̄ois. Ex q̄b p̄; q̄ q̄n-
 ficacō p̄c̄ij iusti p̄sanda ē i li-
 bra r̄ois r̄cē. attē d̄edo bona fid̄

id est fideli intentione suā idu-
 strā circa r̄e sollicitudinem. ne-
 cessitatem. iñobilitatē rei v̄e-
 dibilis magt̄udiez. multitudi-
 nē. labores. picula. et sūptus

Seq̄t̄. vij. ca. de vsuris.

De vsuris mō et alijs a
 tractibus tria ponēt̄ Pri-
 mo quot mōis vsuarij
 faciūt c̄f̄. vij. p̄ceptū. Secdo
 q̄nta mala ludos comittēt̄ Tē-
 cō quō peccāt losores Quā
 tū ad. j. p̄notāda sūt quatuor
 P̄mo q̄ vsuarij tenētur ad re-
 stitucōnem vsure. et ad resti-
 tucōnem damni p̄ vsuras alicui
 illati. Om̄is eni vsura c̄mittit̄
 circa mutucōem vlt̄ c̄cessionē
 Est autē mutucō actiua seu
 c̄cessio. dacō ḡtuita rei quā
 equiuales tenet̄ reddē recipi-
 ens iuxta pactum. Mutucō
 vero passiua est talis rei rece-
 ptio. s̄; aut̄ mutucō q̄si meū
 tuū facio. h̄ tñ q̄d tibi mutuo
 nō simplicit̄ desinit esse meū. s̄
 solū ad tēp̄ debet esse tuū vñ
 veracit̄ d̄re possum me tātum
 h̄re ap̄d te et ille ñ dicēt̄ oīno
 paup̄ cui d̄bitores bñ solutui
 tenerēt̄ multa. s̄; aut̄ mutua-
 cō pecunie vlt̄ huiōi dacō. quia
 dominium trāsferitur. vnde iñ
 scriptura vocat̄ mutucio. da-
 cō. Exo. xxij. deu. xv. luc. vj.

si inq̄t mutuū dederitis hīs a
 quibus speratis r̄cipe. q̄ gra-
 tia ē vobis. nā a p̄cores p̄cōri
 b̄? fenorāt ut r̄cipiāt eq̄lia. et
 statī sequitur. mutuū date.
 nichil idē sperātes. et erit mer-
 ces v̄stra multa. et citis filij al-
 tissimi. q̄ ip̄e benignus ē sup̄ i-
 ḡtos et malos. Dicit̄ ḡtuita
 dacō. q̄ sic pura et simplex do-
 nacō fit gratis sine limitacōe
 sic ista debet ḡtis fieri: salua
 ista limitacōe de reddēdo. Vñ
 xp̄s vbi sup̄ dic̄. n̄l idē speran-
 tes sup̄. vltra reddicōem rei.
 Additur quā vel equiuāens
 tenetur reddere. q̄ n̄ hoc esset
 pura et simplex foret donacio
 Dicitur vel equalēs. q̄ aliquā
 res eadē non p̄t reddi. q̄ dis-
 trahitur vt pecunia vel p̄dit̄
 aut perit ut equus aut domus.
 Dicit̄ etiā iuxta pactū. quia
 mutuo r̄cipiēs nō tētur rē mu-
 tuatā simpliciter reddere. nisi
 ita sit p̄ccatū. p̄t enī tale pa-
 ctum fieri q̄ relituat si peti-
 tū fuerit. vel si aut dū venerit
 ad p̄nguiorem fortunā et tūc
 si n̄ venerit ad dīcō: reddere n̄ te-
 netur. Secūdo notādū q̄
 q̄zuis mutuās possit iure rem-
 mutuatā vel valorē ei? r̄cipe
 et r̄p̄tere. n̄l tū p̄t vltra hoc
 ab h̄ierōe rei mutuate v̄l mu-
 tuacōis r̄p̄tere r̄cipe v̄l spe-
 rare. sed b̄n p̄t r̄cipe q̄d a mu-

tuū recipiēte non p̄ mutuo s̄
 sp̄ote vel ex alia iusta cā dat̄
 aut pia. Primū p̄z q̄ r̄cipiēs
 mutuū. nullū ius habet ad rē
 nisi ex concessione mutuantis
 sed mutuās nō dedit aut mu-
 tuavit nisi ad certū tēpus v̄l
 q̄d inuito d̄no tenere nō debz
 Secūdū patet. quia q̄ndo mi-
 chi mutuaſti pecuniam v̄l hu-
 iusmodi tūc res ista interim ē
 mea fca et ei? v̄lus ē meū op? 2
 c? signū ē. q̄ si ap̄d me p̄dit̄
 pecunia v̄l res n̄ ē p̄dita nō ti-
 b̄ivt oēs volūt. S; oīa rōem
 ē. q̄ ego tibi d̄beā dare aliq̄d
 de v̄lu et labore meo quē habe-
 o de pecunia mea. licet postea
 teneat tibi dare pecuniam tu-
 am aut equalēs q̄m a te mutu-
 avi. et q̄n h̄ facio: tūc tuū tibi
 restitui et satisfeci. Sed dice-
 ret q̄s. cū ille cui mutuo an h̄
 michi potuit dare v̄nū flo. v̄-
 lūtariē. cur ḡ pro mutuo non
 p̄t dare v̄nū florenū. Rñ. ideo
 q̄ non vendibile null? p̄t vende-
 re. sed q̄libet b̄n p̄t dare suā rē
 q̄ saltē liber est: sed mutuacio
 cū sit act? voluntatis elicitus
 vel impriatus. quo q̄s vult q̄
 res sua sit alteri? ad benepla-
 citū eius qui habet potestātē
 sic disponendi de re v̄l vtrūq̄
 sc; actū interiorē et exteriorē
 op̄h̄dēs et nullū taliū est v̄n-
 dibile eo modo quo v̄lūtariis

cupit. Ex q̄ etiam patet q̄ v
sura oīa legē nature ē Tercū
p̄ q̄ n̄ ē p̄ioris oīcōis q̄ mu
tuū p̄stitit alicui p̄ mutuacō
nem q̄m ante. s̄ potuit recipe
spōte v̄l ex alia pia aut iusta
causa data ab eo q̄ h̄ret pote
statē dābi. ergo et postea h̄z
p̄mo recōp̄sacōnē eo q̄ pecu
nia non mēsurātur licite p̄t p̄
mutuo q̄s exigē. s̄m multos.
puta beniuolēciā et amorē ei?
cui mutuauit. v̄l aliq̄d huiōi.
sed diceret ad huc vsurarius. si
nichil possum recipere pro bo
no quod tu habes ex pecunia
v̄l vsu eius. tamē tu teneris
michi p̄ damno quod habeo
q̄ iterim q̄ tu habes eā. ego
non possum emere cēsūm p̄ ea
nec possum vti ea nec cū ea lu
crari. q̄s totū possem h̄ndo pe
cuniā ip̄am. Cur n̄ p̄ tali dā
no aliq̄d recipiā. R̄n̄. q̄ncūq̄ ē
cū dānū q̄d mutuā ex mutu
acōe icurrat: tūc nisi illi petēti.
fit tāta necitas. p̄ q̄ iste mu
tuās teneret illud dānū s̄bire
ip̄e b̄n̄ p̄t sibi denegare mutu
acō; si autē iste petēs voluit
illud dānū in se recipe ad vi
tādū suū graui? dānū: h̄z mu
tuās licite p̄t facere et indem
nitati sue p̄uidere. nec recipit
hoc rōe mutuacōis. s̄ ad vitās
dānum. quod sibi ex mutuaci
one immet vbi vero non ē ali

quod certū dānum. ibi n̄l certi
potest recipi. Et multom̄? q̄n
eque v̄rsitē ē occasione mutu
acionis bonum veire sicut ma
lū v̄l dānum vitare sic incur
rere. sufficit enī p̄ possibili dā
no. possibile lucrū. v̄nde sic ar
guitur oīa vsurarium. si hoc ē
dānum tuū. q̄ n̄ potes lucrari
cū pecunia tua. tūc hoc est lu
crum v̄l bonū tuū q̄ n̄ potes
perdere pecuniā tuā ex spolio
furto. vel alijs dolis. vel mer
cādo dānificari cū ip̄a v̄trūq̄
ei est eque possibile a d̄ngēs
q̄ si teneor tibi p̄ ista: tu tene
ris m̄ p̄ isto. et sic fit recōpen
sacō. Tercō notādum q̄ ha
bēs s̄bstāciā hui? mundi sicut
tenetur interdum s̄b p̄cepto a
liq̄n s̄b consilio dare aliq̄d sim
pliciter vt elemosinā idigenti
vt supra hitum est s̄ elemosina
p̄cepto q̄nto. Item sup̄ ca. ii.
p̄ntis p̄cepti. sic etiā tenet in
casu rē suā dare ad tēp? q̄d ē
mutuare eadē rōe Quia p̄ma
Iob. iiij. q̄ habuerit s̄bstāciā
hui? mūdi et viderit fr̄em suū
necitatē paciētē. clūserit q̄
viscera sua ab eo quō caritas
dei manet in eo. sed certū ē q̄
p̄mū tenet q̄s facere libere et
gratuite. a n̄l p̄ eo sperare p̄
dacōe vel recipe tāq̄m debitū
ciuile. quāuis tal' elemosinari
us possit licite intēdre. q̄ ali?

pius sit ad ipsū orando p eo
 paup ei in veritate obligatur
 ratione opis pietatis orare vel
 pius esse p benefactore. 8° et
 secūdu debz fieri sic libere vicz
 mutuū. vbi res datur ad tēp²
 opia eni pietatis debent gra
 tis fieri vñ luce. vj. Estote mi
 sericordes sicut a pater vester
 misericors est. qui vicz gratis
 ē et ibidē. si benefeceritis hīs
 qui vob bñfaciūt : q vobis ē
 gracia Quarto notādū sūm
 th. 2. 2. q. lxxviii. q. qdam sūt
 res quaz vsus nō est cōsupcio
 eaz. ut vsus domus ē inhabi
 tacō a dissipacō ei² vsus equi
 est ei² eq̄tacō vel alter ei² la
 bor a i talibz p̄t vsus cōcedi ser
 uata p̄prietate Et p taliū re
 rū vsū p̄t licite recipere p̄ciū
 vt fit in earum locacione. alie
 sunt res quarum principalis
 vsus est eaz cōsupcio. vt sunt
 pecunia. panis triticū a huiōi
 vsus ei panis est cōmestio per
 quā cōsumitur. sic etiā de vno
 et similibus. sic vsus principa
 lis pecunie est eius distractio
 scdm q in cōmutacōe expendi
 tur. et in talibus nō debet nec
 vsus principalis cōcedi sine do
 minio qz in illis per mutuū fit
 trāslacō dominij. si ei mutuo ti
 bi pecunia. illa eit tua p mutu
 um. nā mutuū d̄r q̄s meo tuū
 Et idō si mutuatu p̄dit. ip̄m

p̄ditur illi q̄ mutuo r̄cepit. licz
 teneatur reddere equiualens
 similiter de pane vno et simili
 bus itelligendū est. Hīs 8°
 p̄notatis cōcluditur qz q̄uis
 vsura in nullo casu sit licita tū
 in quibusdā casibz p̄t q̄s licitē
 te recipere vltra valorem rei mu
 tuate. nō p mutuaōe. sed a
 lia de causa. p̄mum p̄z qz vide
 tur esse cōtra legē nature vt iā
 patuit. et etiā ē cōtra declaracō
 nē eccie. Ex^o de vsu li. v. fere
 p totum. Et cōtra dīnā legem
 p̄s. q̄ pecuniā suā nō dedit ad
 vsurā. Scdm patet. p̄ casu si
 q̄s detinet iniuste p violenciā
 bona mea. a mutuo sibi pecu
 niā. recipiēs eadem bona i p̄i
 gnz. si q̄ fructus v̄iunt de il
 la re impignorata: ego iure r̄
 cipio. nō rōe mutui. sed qz p̄ti
 nebat ad me etiā sine omi mu
 tuacōe Secūdu casus si añ tē
 pora tibi mutuauī et hodie de
 bes soluere. et qz n̄ soluis ego
 ex legitima causa cogor tū
 pecunie s̄b vsura r̄cipe tūc illd
 qd p vsura teneor soluere tu d̄
 tes dare. et ego iure recipio.
 non p mutuaōe quia iam fi
 nē habet: nec tu tenes rē illā
 ex mutuaōe s̄ detines violētē
 vel me inuito. Et qz ex ista in
 iuria tua habeo damnū. tu te
 neris michi illud r̄fūdere. Ter
 ciū casus est si ego fideiussī p

te ei q̄ tibi mutuauit. et tu tpe
soluōnis non soluis. nec libe-
tas me a fideiussioe. mutuans
q̄ recipit pecuniā sibi debita
s̄ vsurauit p̄us et p̄t̄ p̄missio
nē meā obtinet iure a me illud
q̄s dedit p̄ vsura tu teneris in
illud reddē. nec ego recipio vsu-
rā a te. nec tu das illud residu-
um rōe mutui. s̄ p̄t̄ dānū q̄s
ego ex negligēcia tua incurri.
b Quartus casus ponit̄ ext̄ de v-
suis salubrit̄. si socer q̄ differt
dare genero dotē. obliget̄ si-
bi in re cuius vsus non est ei? et
sumptō pignus pro dote q̄m
mox dare d̄beret. tunc gener
non tenetur fructus quos d̄ bo-
nis impignoratis percipit opu-
tare in sorte. hoc intellige cū
maritus sustinet onera m̄rimo-
nii alias nō. Et dicit̄ notāter
in re cuius vsus est. Quia s̄m ml-
tos nō potest de .x. florenis v-
nū recipe. q̄ contra naturā pecu-
nie est q̄ generus secūdu p̄s̄m
sed tamē hoc non p̄t̄ esse prop-
ter hoc q̄ generus expectat. et
dat inducias socero numerādi
vel soluendi dotē quia hoc eēt
pro mutuo recipe. sed hoc vi-
detur esse licitū. q̄ ius p̄sumit
q̄ quādo q̄s dat alteri filiā lu-
am. non velit eos deficere vel
perire. v̄mo s̄bleuare in one-
bus matrimonii. v̄nde p̄sumi-
tur ex caritate facere qcquid

facit v̄l q̄ papa qui habet p̄-
uidere salutē hōim ordinauit h̄
in penā differēciū dōtem vel i
fauorē matrimonii. et quia h̄
mundus acceptauit: quilibet ta-
le pignus obligas videtur res-
nunciare quodamō iuri suo.
Quintus casus s̄ dubius apud
quosdā ē et tāgit̄ Ext̄. li. iij.
de feud. ca. insinuacōe. Quā-
do vasallus bona feudalia impig-
norat d̄no feudi. q̄ tūc sc̄dm
legistas et canoistas d̄ns nō
tenet̄ cōputare in sorte p̄cepta
de bonis p̄dictis. etiam si per-
cipiat aliqd̄ vltra labores et im-
p̄sas. maxie q̄m interī non exi-
git seruiciū. tamē in h̄ casu se-
curior est opinio Innocētiij. dice-
tis q̄ ibi op̄t̄ fructus opu-
tari in sorte. P̄ter p̄dictis
q̄ ml̄tis modis vsurarie peccat
q̄s contra septimū p̄ceptū. Pri-
mo q̄ alicui pecuniam mutuauit
et p̄ solo tali mutuo exigit lu-
crū t̄pale in pecuniā. et in alia re cu-
ius valor p̄t̄ pecuniā mēsurari.
Dico notāter p̄ solo mutuo q̄
s̄m t̄p. q̄ mutuū dat. p̄t̄ absq̄
p̄ccō in pactū reducere cū eo q̄
mutuū accipit r̄cōp̄sacōnez
dāni ut patuit in sc̄do notabili
et in quarto p̄ casus. dico etiā q̄
exigit lucrū. q̄ sc̄dm eundem
t̄p. Si mutuās accipit aliqd̄
ab eo cui mutuauit. nō quasi exi-
gēs nec q̄si p̄ aliq̄ obligacōe

tacita vel exp̄ssa s̄ sicut gra-
tuitū donū: non peccat ut sup̄
patuit Secūdo extra hoc man-
datum peccat p̄ vsurā qui p̄ q̄
cūq; re que vsu cōsumitur mu-
tuata accipit ex pacto vltra
fortē pecūiam ā aliam rem cui-
us valor p̄t pecunia mēsurari
q; cū talē rē mutuatur alteri: tūc
ampli? non est sua. s̄ istius q̄
eā mutuo accipit. si ergo exi-
git p̄ ea lucrū: tunc exigit lu-
crū p̄ re nō sua Ex q̄ patz q̄
vsurā committit q̄ pro mutuo exi-
git munus ab obsequio. v̄l a
lingua. q; v̄l q; valor pecūia
mēsurari p̄t. ut p; i laboratib;
aduocatis a similibus Tercō
peccat of hoc p̄ceptū per vsu-
ram q̄ mutuatur. xvij. libras p̄
vna vel centū etiā p̄ vna cum
pacto de illa soluēda p̄mo so-
la spes d̄ lucro ratione mutui
scdm illd̄ luce. vi. mutuū date
n̄l̄ de sp̄ates. Ex h̄ p; q; tal
sperās lucrū p̄ mutuo fit vsu-
rari? mētalis v̄l est quando
spes lucri est cā mutuādi Ita
q; alias nō esset mutuaturus
nisi de lucro r̄cipiēdo speraret
aut aliquo alio emolimēto vt
de p̄pina vel simili lucro. si q; s̄
v̄ro p̄ncipaliter moueretur
ex caritate ad mutuū: a cū hoc
sperat; de retribuōe alicuius
lucri: illud nō esset vsura nec vi-
ciosū vt dicit Alb. sup̄ illo lu-

vi. mutuū date n̄l̄ de sp̄ates
obligatur enim ex b̄nficō qui
mutuū recepit. s̄m illd̄ luce. ibi.
d̄ p̄ vt vultis ut faciāt vob̄
hoīes a vos facite illis simile
Et dixi notāter. si quis mutu-
aret. xvij. libras pro vna q; s̄
si non mutuar; realiter s̄ eme-
ret vnam libram p̄ xvij. sup̄
aliq; re immobili ānui cēsus a
xvij. libre essent iustū precū
pro vna p̄petui census. vel ad
re emēdum: tunc contractus nō
esset vsurari? Quarto vsurā
committit q̄ mutuatur alteri s̄ tali
pacto ut etiam sibi postea re-
mutuet q; vult aliū obligare
ad pecūiaz estimabilē. licz enī
licitū sit et dignū. q; mutuādi
vnū mutuetur aliud. n̄ tñ ē lici-
tum aliū p̄pter mutuū obliga-
ri ad r̄mutuādū. Quinto v-
surā committit qui habēs molē
dmū mutuatur pistoibus aut a-
lijs illo pacto q; molāt solū i
suo molēdimo accipit enī v̄l
fortē i tali mutuo scz istā omo-
ditatē q̄ est pecūia estimabil
et aufert eis libertatem a libi
molēdi et tenetur eis ad satis-
factionē Sexto committit vsu-
rā q̄ mutuauerūt res suas ad
c̄tū terminū q̄ veniēte nolūt
dare. p̄longacōz nisi data pe-
cunia p̄pter mutuū v̄l alio eq̄
ualēti. sūt ei vsurarij. etiā si ex
p̄llē nichil petāt Septimo m

usuram mittūt q̄ rē cari? v̄s
 dūt qm̄ sit iustū p̄ciū ip̄ius p̄
 ter h̄ ut ēptori de pecunia sol
 uēda expectēt vsq; ad certum
 terminū. vel q̄ rē vili? emit q̄z
 sit ei? iustū p̄ciū p̄p̄ hoc qz pe
 cuniā soluit p̄us antequā sibi
 res possēt tradi. Aut etiā q̄ tē
 pore collectiōis bladi vini a
 similiū cū minimū soluere solent
 v̄dit talia p̄ p̄cio qd̄ valitūa
 sūt ēca pasca. Aut alio tēpe
 in q̄ plus solue? vsueert a sic
 singulis modis palliate vsu
 re contra. vñ. p̄ceptum fit a te
 net̄ in omnibus talib; q̄s ad r̄
 stitucōem dāni p̄rio sic sibi in
 iuste illati. Octauo q̄ mutu
 āt ad vsurā noie aliēo. et h̄ ma
 xime ē v̄z de tutore p̄curato
 re et similibus q̄ i h̄ nō p̄stant
 nudum ministeriū s̄ etiam au
 toritatem. et sic vsuras accep
 tas noie aliēo tētur huiōi re
 stituere. si iste cuius noie acce
 pit nō est in soluēdo aut si non
 vult restituē. Idem intelligo
 p̄ oia de vitricis eccie a d̄ h̄n̄
 quib; cōmēdata sūt hospitalia
 aut alia loca religiosa et pia
 nec excusat eos qz huiusmodi
 lucra ouertātur in pios vsus.
 quia est regula iuris non sunt
 faciēda mala vt eueniant bo
 na. Et qz s̄m se vsura est mala.
 nunqm̄ p̄t fieri bñ sic alia simi
 lia vt dicit aug? libro contra

mendaciū. Nōno peccāt om̄
 nes isti ciues cont̄ hoc p̄ceptū
 quoz autoritate. cōsilio. vel cō
 sensu alicui? communitatis mu
 tuant ad vsuram. Et om̄s qui
 autoritate? prestāt. aut p̄cep
 tum ad h̄ dant. aut cōsiliū si
 ne q̄ ciues huiōi vsurā non cō
 misissent. tenent̄ ad restitucio
 nem insolidum. Ceteri v̄ro vt
 cōsentes p̄pter emolimētū
 quod ei? ex hoc accrescit. tene
 tur ad restitucōem ei? p̄tis q̄
 ad eos puenit. aut q̄ntū rele
 uat sūt in exp̄sis q̄s alias fe
 cissent d̄ suo aut q̄s eos soluē
 oportuisset. Notat aut̄ domi
 nus. alb. sup̄ illo luce. vi. Mu
 tuū date nichil inde sperate.
 Cōtra mutuū inq̄t multis mo
 dis peccat. Primo indigenti
 nō dādo. vñ ecci. xxxix. Fenera
 re p̄prio tuo in tpe necessita
 tis illius. Secdo datū nimis i
 portune repetēdo. qm̄ h̄ nō p̄t
 soluē cōtra qd̄ psal. lviij. om̄es d̄
 bitores repetitis. vbi glo. qui
 repetit n̄ h̄ntem deo facit vio
 lēciā. Tercō pigra necāria. vñ
 d̄tinēdo vñ d̄struēdo d̄ qb; iob.
 xxvij. Abstulisti pro pigre
 bouē vidue. et exo. xxij. p̄rio
 tuo pign? a vel timētū ei? aū
 sol occalū reddes. Quarto cū
 vsura exigēdo vt h̄ et eze. viij.
 Ad vsurā nō cōmodauerit qd̄
 vicjad vix iustū. necio p̄tin?

Exo. xxxij. Si pecuniam de deis
mutuo n̄ vrgeb eū nec vsu ris
opprimes. Quinto p̄ dilacōe
termini solucōis munera acci
piēdo. de quo ps. qui pecuniam
p̄ suā n̄ dedit ad vsuā. Quā
tum ad scdm̄ p̄ncipale querit̄
vtrū ea licite possint recipi et
retineri que acquiruntur p̄ lu
dos aleescacoz vel alios. et ex
pactis mutuis h̄im̄ s̄ cursibz
equoz galloz et alioz aialū
moribz. bellis. vel duellis. et
am h̄im̄. vel de duraciōe plu
uie. vel siccitatis. v̄l quocūq;
alio in certo futuro vno vnā
ptē cōtradictōis. alio aliā eli
gēte. Et ponat̄ casus exēpli
gr̄cia. sint petr⁹ et paulus abo
sui iuris. signo v̄bo vel facto
tale pactū faciant mutuo qd
petr⁹ debeat dare florenū i ca
su qd cr̄stina die n̄ ceciderit plu
uia vel si i tessere venerint tres
oculi. Et ecōtra paul⁹ pet⁹ in
casu qd ceciderit pluuia vel qd
tuoz oculi venerint in tessere.
ponat̄ etiā v̄lteri⁹ qd veniat il
lud qd petr⁹ elegit. tūc q̄ritur
vtrū isti peccēt sic paciscendo.
hoc est. qd vn⁹ eoz obligat se
sic alteri ponēdo rē suā in tale
dubiū et fortunā. et qd recipit
reobligacōem ab alio. et vtrū
īpleta cōdicōe quā petrus ele
git. paul⁹ possit licite r̄tinere
rem suā. vel an teneatur eam

dare petro. et an petrus possit
eam licito iure recipere et reti
nere tāqm̄ suā In istis ei cōsistit
totavis ludi. Pro quoz intel
lectu notādū qd n̄ oportet du
bitare an licitū sit ludicra vel
iocosa exercere p̄ recacōe et qd
p̄ qdam quiete virtutis aial
cū tā theologū quā p̄bica b̄
ponāt virtutē eutropelie vel
iocūdītatis. sed qd talia q̄ pro
alleuiacōe mentis inuēta sūt
fiūt p̄ acquisicōe pecunie et
pecunia estimabiliū. Idcirco
dubium motum est R̄n. 8. ad
dubiū septē sunt tenēda. Pri
mū ē qd homo habens domini
um rei p̄t licite se obligāe ad
dādum eam s̄b tali cōdicōe for
tuita n̄ forte qd haberet dñiū
quo ad hoc restrictū. vel nisi
condicio vel obligacio vel a
bo simul aliqd mali īplicarent
patz quia talis p̄t simpliciter
et libere dare sicut et quomo
do vult et statim. 8. p̄t etiā da
re impleta cōdicōe que nichil
male includit. Quod autē p̄t
quis licite facere: ad hoc faci
endū potest se pacto vel pro
missio restringere. sed hic ad
utēdū ē qd tal obligacō p̄t es
ciā male fieri. utpote qn̄ qd se
cūdū rēam rōem deberet p̄ se
aut suis seruare. siue qn̄ obli
garet se ibi vbi sciret venire i
malū. Secundum ē qd hominez

obligare se sic ut p̄dictū ē in
 p̄mo p̄cise et p̄ncipalit̄ p̄ simi
 li re obligacōe iniquū et iniu-
 stū ē. similit̄ et talē exigē obli-
 gacōnem pro obligacōe sua.
 p̄bat̄ quia ibi in cōtractu non
 seruat̄ equalitas. eo q̄ obli-
 gacō pauli est p̄t̄o lucrosa s̄
 obligacō petri paulo n̄l. Et h̄
 est q̄d petrus desiderat et inten-
 dit paulus vero cōtrariū licet nō
 cōsequat̄ intentum ergo nullus
 eorum intendit eq̄tatem que ta-
 men necessario in omni cōtractu
 non gratuito r̄quirit̄. Itē pro-
 batur ex alio. quilibet ludens
 talis habet inōdiatū desiderii
 ad temporalia. et nō s̄biectū dō
 sic debet. q̄ ludens de quo agi-
 tur desiderat v̄ire illud q̄d ipse
 elegit. int̄m q̄ si oīno n̄ v̄ene-
 rit tristat̄. maledicit aliquā. et
 blasphemat. que sūt manife-
 sta siḡ magni desiderij et ni-
 mis inōdiati manifestū autē ē
 q̄ casus oculoꝝ in tellere. vel
 pluuia. v̄l filia sūt act̄. natu-
 rales a deo respectu cuius n̄lla
 ē fōtūa directe. licet volūtas
 mala vt sic n̄ sit a deo. Ecce q̄
 mō lusor dolet de illo q̄d deus
 facit. In h̄ autē magis piculo
 se stāt q̄ talia eligūt. q̄ si v̄eni-
 rent eēnt cōiitati damnosa. vt
 q̄ nō v̄eniat pluuia. v̄l q̄ nix
 vel gelu diu duret. et q̄ p̄bent
 sibi p̄p̄is occasiōem desiderandi

id quod deo n̄ placet. v̄l cōi-
 ti nocet. Itē p̄t̄ aliter. nam q̄
 duo q̄ siml̄ ludūt volūt h̄re de-
 um ad impossibilia. Quilibet
 enī vult q̄ ipse finalit̄ lucret̄.
 h̄ autē in eodē ludo impossibile
 est fieri. Ideoq̄ lusor posuit se
 ad hoc q̄d impossibile est deū v-
 triq̄ placere. et sic agē q̄ vter
 q̄stet de eo bene contentus.
 Ad cuius cōtrariū deberent oī
 no conari quia aliter non p̄nt
 esse deo placētes et ḡti. Dicē
 te auḡ. nemo plac̄ deo n̄ pla-
 ceat sibi deus. Ecce quātū ma-
 lum vult vnus lusorum alteri.
 dū quilibet vult q̄ deus alteri n̄
 cōplaceat. q̄muis oñdāt se q̄n-
 q̄ tales q̄i sint socij et aīci. Itē
 ex alio tales ludētes abutūt̄
 donis dei de? ei dedit nob̄ tpa-
 lia. n̄ ad aliud cōtēda. nisi ad
 laudē suā. vtilitatē ntām aut
 p̄xi. nunc autē ludēs auertit se
 vt cōiit̄ per ludum a laude dei
 et eius. memoria et necessario
 v̄l habet dānum v̄l dānificat
 p̄xim. et hoc vltimū p̄ncipa-
 liter intēdit. ergo sic ludere ē
 abuti donis dei. Terciū est q̄
 le p̄m̄ sit ludus p̄dict̄. R̄n̄.
 q̄ ludere p̄ncipalit̄ itē cōe luc̄
 vt talis et acq̄sita retinere so-
 la v̄l p̄ncipalit̄ hac occasione
 est ex genere peccatum mōta-
 le q̄a est cōf̄ caritatem p̄ximi.
 p̄mo et deivt p̄t̄ ex p̄cedēti

dicto p̄t tam̄ aliquis sic ludē
 do peccare veialiter. sicut si lu
 deret puer ex toto s̄siderio lu
 crandi p̄ globulo vel lapillo
 Aut alia tam pua re q̄ p̄xi
 mo n̄ nocer̄. Quātū ē q̄ pau
 lus in casu principali non p̄t
 iuste retinere rē de q̄ pactum
 fecit. p̄batur. paulus p̄didit
 ius suū q̄s̄ habuit ad illā rē. et
 nō acq̄siuit aliquid noui iuris
 ad eā. igit̄ n̄ debet̄ sibi et p̄
 sequens nō p̄t retinere eā sibi
 Primū videlicet q̄ p̄didit ius
 suū p̄ q̄ paulus potuit iuri su
 o renūciare et renūciauit. q̄ p̄
 didit. Aliud p̄ prima pte p̄
 ex casu. p̄ secūda pte proba
 tur. paulus ex q̄ s̄sensit in ludū
 cōsensit exp̄sse vel tacite q̄ si
 sic euenerit sicut petr̄ elegit.
 q̄ res nō esset sua ergo renun
 ciavit rei illi si sic eueiret. s̄ sic
 uenit igit̄ et. Secūdū vic̄ q̄
 nō acq̄siuit nouū ius patet q̄
 p̄dēdo illud nichil iuris acq̄si
 uit et nichil aliud interueit iu
 p̄ta casū. q̄ p̄ illū oīa alia ex
 cludūtur. Quātū ē q̄ petrus
 nō iuste occasione ludi r̄cipit
 rē istā ad sibi retinēdā. p̄ba
 tur. petrus nullū ius h̄z ad rē
 in h̄ casu. et nō datur sibi gra
 tuite ut casus inuit. q̄ p̄mū vi
 delicet q̄ nullū ius habeat ad
 rem pat̄. q̄ nemo ex iniusto
 fūdamento suo potest in aliq̄

re ius acq̄rere. eo q̄ sic nemo
 colligit de sp̄imis vuas. nec de
 tribulis ficus. Math̄. vij. sic
 nec ex iniusto potest veire ius
 nichil enī dat q̄s̄ nō habet. si
 petrus ad acq̄rēdum rem pau
 li habet iniustū fūdamentū eo
 q̄ facit iniustā obligacōem
 et dānificat p̄ximū et abutit̄
 donis dei vt̄ i sc̄da p̄bacōe pa
 tuit. Sextū ē q̄ res p̄ casū
 luata ad cuiuscunq̄ manū s̄
 ueiat occasiōe ludi scientis q̄
 res talis sit: ē ad pios vsus cō
 uertēda vel auctoritate sup̄i
 oris qui sibi talē disp̄sacōem
 reseruauit. vel si nullus superi
 or sibi talia reseruasset. T̄pe p̄
 se debet facē vl̄ disponē q̄ p̄
 aliū fiat. patet q̄ oīa tēpalia
 sūt ordiata a deo et ordimāda
 ab h̄oibus. vl̄ imediate ad lau
 dē dei vel ad utilitatē h̄oim. In
 qua t̄n etiā laus dei intēdēda.
 est. si ergo ordiatur ista res i
 mediate ad laudem dei: māife
 stum est q̄ in pios vsus con
 uertitur cum pietas sit cult̄
 dei secundum augustinum. si
 autem ad utilitatem h̄oimū
 racōnabilis ordiat̄. cū nulli de
 beatur de iure. planum est q̄
 cui datur. datur ex m̄ia et pie
 tate et sic iterum in pios vsus
 conuertitur. sed quereret ali
 quis ex quo res ista d̄z i pios
 vsus auerti. vt̄ p̄ hoc spectet

ad petrū v'l paulum v'l aliquē
aliū. Rñ. q' vterq' eoz debet
ad hoc conari. q' quilibet eoz
est causa q' res sic cōuertēda
est. a p'pterea etiā vterq' eoz
debet facere diligēciā et im-
pedire ne aliter cōuertatur. vñ
si paulus timet q' petrus non
sic cōuertat: debet qntū s' iure
p't puidere q' n' veiat ad ma-
nus eius. notificādo vic'z supe-
riori ad quē ptinet dispositio
vel ponēdo ad man'z omnes.
vel procurādo arreltacōnem
v'l aliquo alio modo iusto aut
benigno. similiter d'bet facere
petrus ne res veiat in manus
pauli si oformiter tim'z de ipō
si vero nullus talis iuridicus
mod'z locū haberet. quia tam
paulus pactum fecit se datu-
rū petro si pluer'z hodie tūc ex
quo pluit: videtur securius q'
det vel dimittat pet' possessio-
nem rei q'z q' sibi refuet. pac-
ta enim seruanda sūnt qntum
possint sine p'co maxie quādo
dubiū est quomodo petrus rē
cōuertat quia tūc presūmēdū
est de bono vel quādo non p't
iuridico vel benigno modo in
debitā cōuersionem rei quam
p'didit impedire. nō ei videtur
q' paulus ad impediēdā illaz
cōuersionem rei indebitā eti-
am si v'isimiliter timeat de ea
debeat se p'iculo exponere vel

pugnaē Aut se ponere ad scā
dalū vulgare. ut notetur de n'
obfuacone pacti. mēdacō. v'l
falsitate n' si a qntū aliq' istō
rū s' iure debitū ē vel scōz iusti-
ciam expedit Septimū est s
q' occasione ludi n'l omīno p't
de alienare recipi vel teneri s'
iure. n' qntū p'sumitur de volū-
taria p'dentis dacōne etiam si
nō p'deret. sic enī fit inter ami-
cos q' aliquādo sine ludo plus
dant q'z p' ludū amittant. Et
i'do qui ludūt in solacō pro esi-
bilibus v'l potabilib'z vel alijs
rebus tāto securius sumūt ac-
quisita qnto verius p'sumūt p'
dētes volūtarios ad dādū ex
aiciā etiā sine ludo igit' se nō
lucrū s' solaciū de victoria icē-
dere Detāto vero isecuriores
de qnto illos imūte dare itelli-
gūt v'l se lucrū ut luc'z inten-
dissē Sz q'reres pnt nei ali t
quo casu perdētes i ludo de iu-
re perditā repetere. Rñ. q' sic
nā qñ furiosi minor ēnes maxi-
me pupilli. mēte capti. surdi.
ceci. muti. a morbo p'petuo la-
borātes sui. r'ligiosi. filij fami-
lias. q' n'l habēt nisi a patre vx-
ores q' n' habent p' a fernalia.
perdunt aliquid ludo. illa iure
pnt repeti et debent restitui.
v'l illis. vel eorum tutoribus.
curatoribus. dominis. mona-
sterns. patribus. aut maritis

Idem debet fieri si administratō
rerū ecclesiarū de rebo eccie
aliqđ ludo pdidisset similiē re
petere possēt et reddi deberet
si aliqđ inuite ludēdo et ad lu
dū coactus aliqđ pdidisset.
Conformitē crederē repeti pos
se et reddi debere. si qđ solū cō
sensisset in simplici et plānum
ludū. et aliqđ p falsitatē qđ iste
non agnosceret lucraretur. lu
dēs ei taliter non iuste pdit rē
suā. nisi p cōsensū i illud. medi
atē quo pdit vt patuit Ille au
tem de qđ hic dicitur non cōsen
sit in fallaciā p quā lucras ob
tinet qđ intēdit. Quātū ad
terciū pncipale notādū qđ ad
detestacōem ludi. tria faciūt.
Primo multitudo pcoz qđ i ludo
accidere possunt. primū cupi
ditas qđ scđm aplm .i. thi. vi.
est radix oim maloz nec ē ibi
quecūqđ cupiditas. sed rapia
vult enī pimum spoliare re
bo suis. Scđm ē pdicō vult ei
spoliare illū cū qđ cōmedit et bi
bit. Tercium est immia vellet
enim eum spoliare si possēt eti
am camisia. Quātū est qđ vsu
rarium excedit in malo. qđ infra
mēsem s. p. floreis. vnū lucra
tur. s. iste statū lucrat eadem
die. Quātū ē afflictō pīs dei.
qm iurādo et ipcādo. s. hēstat
Sextū ē mādatū eccie. qđ qđ
āmō cōtēnit. de hīs duobus.

puer. xix. Qui affligit p̄m
et fugit m̄rem iḡminiosus est
et infelix. Septimū est scāda
lū p̄ximi. corrupunt enī mul
ti qui ad ludū vidēdū oueniūt
Octauū ē obmissio multozū
bonoz qđ deberet quis facē tē
pore quo ludit. Nonū est pec
catū piuri. Decimū frau quā
cōmittit in alterū. Vndecimū
ira et conuiciatio pcoz. Duo
decimū est fractio solēnitatū
in quibus plus oueniūt. Deci
mūtercium interdū luxuriū e
ciam p modico v̄bo. Decimū
quartū ē idolatria. qđ sup illo
phil in. quoz deus venter est
dicit glo. hoc ab homine colit
qđ pre ceteris ab eo diligitur
Secūdo faciūt ad detestacōz
ludi qđ in eo quasi oia p̄cepta
decalogi trāsgrediūtur. Primo
illud non hēbis deos alienos.
vt iā tactū ē. Secūdū nomē
dei inuanū faciliē assumit. Tē
cū sabbatū sepe violat. Quā
tum et alia faciliē patēt. p̄ter
non mechabris. qđ ad minus
spūaliē trāsgdit. qđ adherēs
alicui aliqđ a deo cōtra deum for
nicacōnem committit. amorē
anime cum creatura cōbinan
do inōdinate. vmo sepe tales
socij sūt fornicatoēs ad lr̄az.
Tercō faciūt ad detestacōz ludi
m̄plex ibi cōmissa stulticia.
qđ p̄ vilissime fuituti se. usoz

subicit taxillis videlicet ossibus
fōte cais. Secūdo largit' ad
pceptū taxilloꝝ qđ nō daret
ad dei pceptū. Tercō qđ cōsen
tit qđ vilissimi sibi nobilissimū
rēpiāt vic; tps. Quarto oib; nō
nocet. qđ scit qđ sibi ē dānosū
p̄rio scādalosū et deo otume
liosū. Qnto qđ velut isan; p̄pis
manibus se ibi quis interimit

Capitulum septimum

Via vero detinere ali
enū. ē cōtra. vij. pceptū
Tō nūc de restituōne
tra sūt p̄nciplr dda. P̄rio quō
sint restituēda bona materiali
a rez et corp̄m. Secō quō bo
nū fame sit restituēdū. Tercō
quō bona aie sint restituēda.
a Quātū ad .i. notād qđ r̄stitu
cō ope vel volūtate ē qđdā p̄
ābulū necessariū ad cōtricōem
Et qđ aliū iniuste dānificauit ā
aliena detinet: tādū ē peccā
tor mortal' q̄ndū n̄ vult resti
tuē p̄ posse dicēte beato Aug.
in ep̄la ad macedonium. Quā
diu res p̄pē qm p̄m ē nō red
ditur. si reddi potest. penitēci
a nō agitur s̄ fingitur. si autē
veraciter agitur. non dimitti
tur p̄m nisi restituatur abla
tum ex qđ patet. qđ quādiu hō
non restituit p̄ posse si interim
sacramētum aliqđ sumit nouo

peccato peccat. quia indigne
sacramētū sumit. Et si manēs i
tali p̄co iplet p̄itēciā sibi a sa
cerdote p̄ peccatis sic cōfessis i
iūctā. nichil p̄ h̄ satisfacit sō
fm multos. Secūdo notādum
qđ detinere alienum invito dō
mino: est ideo p̄m mōtale. qđ
cō septimū pceptū scz n̄ furtū
facies. Certū ē enim qđ aufer
re alienū est cōtra idem pceptū
et eadem racōne retinere alie
nū. qđ dānificatur i vtroq; dō
mi; rei et ab vsu sue rei inuit
p̄pedit. Est etiā cōtra iusticia
virtutē qđ r̄ddit vnicuiq; qđ su
um est. Est etiā cōtra fr̄nā cari
tatem. qđ vult alteri bonū et re
tinēs alienū vult alteri malum
vnde eadē rōe qua detinēs v̄
orem alterius. non est capax
p̄nie: sic etiā qđ bona aliena in
uito dño. Tercio notādum qđ
de restituōne sunt multa du
bia doctrinalia qđ determinat
sanctus t̄lx. et sco. in. n̄. dis.
xv. Primum dubiū est quis
teneatur r̄stituē. R̄n. qđ p̄mo
a p̄ncipaliter ille qđ rem abstu
lit aut damnum iniuste itulit
et hoc est certū. Et preter illū
sunt multi alij qđ ad restituōz
obligantur. qui cōprehēdun
tur in h̄is v̄sibus. Iulio cō
siliū. cōsensus palpo. recursus
Participans. mutus non ob
stās non manifestans. Et. t̄lx

exponēdo hos versus ubi p̄us
Et. 2. 2. q. lxij. dicit q̄ int̄ illa q̄
in hīs versibz enumerata sūt.
q̄nq; obligāt semper ad resti-
tucōez. Primū est iussio. vt cū
q̄s iubz aliquē d̄p̄dari. ā alias
iniuste d̄ānificare. si ex eiꝝ ius-
sione fit: tenet̄ ad restitucōem
tocius. Secūdū est cōsensus i
rapinam aut i aliam iniustam
d̄ānificacōnem et h̄ in eo sine
cuiꝝ cōsensu talis rapia ā alia
d̄ānificacō fieri non poterat.
Tercū est recursus. scz q̄n q̄s
ē receptō latronū. et prestans
patrociniū. Nā q̄ receptat la-
trones et tuetur eos. aut rem
raptam vel furatā dolose celat
ita q̄ p̄ h̄ impedit̄ restitucio
rei. ille tenetur i solidū cū hīs
q̄ abstulerūt. Quartum p̄tici-
pās vt cū q̄s p̄ticeps ē in cri-
mie furti. p̄devel similiū. ut qz
latroni se sociavit ad spoliāz
et p̄tem accepit. Et ille q̄ p̄tici-
pat in crimie tētur i solidis de
toto s̄ ille q̄ p̄ticipat nō in cri-
mie s̄ solū in re accepta. ille so-
lū tenetur restituere qd̄ de re
sciēter emit vel accepit. Quin-
tū nō obstās. cū scilicet huiōi
spolijs latrocinijs. et ceteris
malis. ex officio obstare te-
net̄. ut princeps terre. q̄ iusti-
ciā cōsuare tētur si nō obstat cū
obstare possit et sic p̄ eiꝝ defe-
ctū iualescūt latrōes et ceteri

malefcores ad r̄stitucōem te-
nētur. similiē intelligaturō n̄
maifestate et cui uenit ex of-
ficio maifestare. Aut s̄m sco.
q̄ i iudicō req̄sit? tacz ubi res
finalit̄ possēt restitui ei cuius
est et dicēdo veritatē ubi non
immineret sibi piculū status
aut p̄sone. cōsiliit̄ p̄dictis in-
telligēdū ē de nō replēdente.
et cui h̄ cōpetit ex officio vt di-
cit th. 2. 2. q. lxij. Et subdit q̄
p̄ncipibus terre ex h̄ immet
piculū p̄pter hoc ei pt̄ate pub-
lica p̄cūtur. ut scilicet sint iu-
sticie custodes. In alijs autē e-
numeratis i v̄sibz n̄ tenetur h̄
ad restitucōem n̄ i certis casibz
scilicet q̄n h̄ p̄babilit̄ cre-
dit q̄ suū cōsiliū fuerit efficac̄
et q̄ alia sine suo cōsilio n̄ fu-
isset facta ablaccio. similiter
nō ois palpo vel adulator te-
net̄ s̄ ille q̄ adulādō incitat ad
auferēdū laudās p̄ illo et di-
cens signū esse strenuitatis.
Et maxie tūc tenet̄ ad r̄stitu-
cionem q̄n p̄babilit̄ credit q̄
sua adulacō fuit cā iniuste ab-
lacōis. Idem intelligat̄ de de-
trahēte si p̄pter detractionem
ipse audiēs puocat̄ et d̄ānifi-
cat iniuste eū cui detractū est.
Et di. sanct? th. 2. 2. q. lxij. q̄
p̄ncipalit̄ r̄stituere tenet̄ illi q̄
sūt p̄ncipales in facto. P̄rio
quidē p̄cipiens d̄ānificacōem

fieri et scđario ipse exequens et
 sequens omnes alij obligantur p
 ordine. Quā tñ vnus restituit illi
 dānū q̄ dānū passus ē. tūc ē
 eidē totalit̄ satisfactū nec ali
 qs eoz tenet eidē aliqd̄ vltēri
 us restituere. s̄ illi q̄ sūt p̄nci
 pales in facto et ad quos p̄
 uenit res tenēt̄ satisfacere il
 lis alijs quod restituerūt. Qđ
 si non facerēt tūc ceteri tenēt̄
 vt videt̄ singuli p̄ ptibz q̄ i so
 lidū satisfecit. Notādum h̄.
 q̄ sicut sunt nouē aliena p̄ca
 in versibz tacta. quibus pec
 catis quis p̄iceps efficit̄ ali
 enis delictis in demerito hic
 et i accidēciali supplicō in fu
 tura vita. Ita ex opposito sūt
 nouē aliena merita. quibz p̄xi
 virtutes nr̄as quodā mō facē
 possimz h̄ q̄ i futuro accēta
 lia p̄mia hēbīz. P̄rio cū iubēz
 et ipāz bonū alijs. vt p̄ntes
 pueris. dñi suis. mgr̄i discipu
 lis. p̄lati s̄bditis ipātes bona.
 Secūdo. cū osilia dānz p̄ris
 vt vitēt̄ aliq̄ vicia vel operēt̄
 meritoia vel virtuosa opa. sic
 qlibet p̄t docere p̄ximum ver
 bo et exemplari vita. quibus tot
 meritū alienis participamus
 quot opa bona alij ex nr̄is bo
 nis faciūt. Tercō cū osentimz
 i bona alioz. ut dñi suos māu
 mittēdo p̄ sac̄dotō et religiōe
 ad p̄scēdis p̄ntes s̄tr. Quar

to cū ex laude alicuius v̄tutis
 i alio talis p̄ficiat. ut sit i igre
 diētibz r̄ligiōz l̄ v̄ḡitatē v̄l vi
 duitatē laudātibz. Q̄nto cū s̄
 fēdimz iniuste vexatos vt ad
 uocādo. hospicō recipiēdo. vel
 septē opa mie exhibēdo. mat.
 x. q̄ p̄lx tam id ē p̄dicatorem
 recipit: mercedē p̄lxie hēbit
 Sexto cū coopamur aliorum
 bonis vt p̄grinādo. scribēdo
 libros. corrigēdo eosdē. eccle
 sias et sermones visitādo. Se
 ptimo q̄n silēcō nr̄o alios edifi
 ficamz et locutiōe alioz virtu
 tes discrete attollimz. Octa
 uo q̄n nō obstatmz v̄tuof alio
 rū exercitijs. s̄ ecōtra frater
 na correctōe et. vii. opibz mi
 sericōdie sp̄ualibz iuuamz ad
 bonū. Nono q̄n māifestamz
 alioz miseras vt eis s̄bueiat̄
 Sūt etiā tercō nouē demerita
 aliena in alijs peccatis q̄z sint
 illa vbi temporaliter dānifica
 tur p̄xi? p̄ scādalu multiplex
 q̄ faciliē repies et sic sūt tripli
 cia nouē. P̄rio i restituendis.
 Secūdo i merēdis. Tercō idē me
 rēdis p̄ix. modos scādalis an
 di p̄xim. Secūdo dubiū ē qđ sit
 restituēdo. Rñ. q̄ dē alienū: qđ
 qđ iniuste abstulit a iniuste dēti
 net et iusto dño rei. tē restitu
 ere. Circa qđ notādūq̄ triplr
 otigit qm iniuste aliēa auferre
 v̄l detinē. p̄rio cū alteri ex cā

licita ad aliquid obligat et ei
 nō soluit alio iūto. ut cū non
 reddit depositū rite reposcenti
 nō restituit accomodatū non
 soluit mutū nō reddit p̄cium
 mercenario Aut nō soluit alias
 debita ut sunt vectigalia. the
 olonia. cēsus. decime. et huiōi
 ad q̄ solueda q̄s iuste obliga-
 tur Secūdo cum q̄s iniuste ali
 qua acq̄sivit quocumq̄ modo
 siue p̄ usurā siue p̄ furtum. siue
 p̄ rapinā. siue per d̄fraudacōez
 in mēsurā liq̄dorū vel aridorum
 siue p̄ p̄dēra falsa. siue p̄ frau-
 dem v̄l falsitatē in rei substan-
 tia. quātitate v̄l q̄litate ut su-
 pra dictū fuit. Tercō cū ei ali
 q̄s tale datum est in munere ā
 relictu in hereditate. aut in te-
 stamēto Aut ē sibi rēditū ab
 eo q̄ ius in eo nō habuit. eo q̄
 res sua non fuit. aut ptatē eā
 dādi nō habuit Om̄e igit̄ ta-
 le optet restituere. alias cōtra
 p̄ceptum hoc agitur et grauiū
 peccatur. Et istis additur. q̄
 q̄ alteri iniuste nocuit. et dānū
 in reb̄ intulit. tenetur sibi dā-
 nū r̄cōpensare etiā si idē nichil
 habuit ut si cōbussit domum
 meā iniuste teneris michi ad
 r̄cōp̄sacōem totū dāni quā-
 uis nichil de domo apud te re-
 māserit. Secōdo s̄ q̄ nō solū in-
 iuste ablatū. ē restituēdum. s̄
 etiā fructus ei? si sit res de se

fructifera ut ager vinea Et h̄
 dicūt esse verū d̄ possessore ma-
 le fide. et de fructib̄ q̄ sup̄sūt
 deductis exp̄sis que fiūt gr̄a
 fructuū q̄ r̄dōz cōgregādoz
 et cōsuādoz. si autem ablatum
 sit res q̄ nō est de se fructifera
 ut pecunia: tūc auferēs v̄l in iu-
 ste detinēs tenetur ad restitū-
 cōem equiuāletis et ad r̄cōp̄e-
 sacōem dāni q̄s ille passus est
 ex carētia pecūie sue. nō tñ op-
 tet q̄ tātū restituat. quātum
 ille lucrari potuisset cum pecu-
 nia. s̄ s̄m estimacōem lucri q̄s
 accidere cōsuevit. p̄sato labore
 et i fortunīs q̄ i lucro alias ac-
 cidere potuissent. lucrū enī nō
 solū pensat. vel causatur ex pe-
 cunia et labore s̄ s̄m th̄o. 2. 2. q̄
 lxij. Quādo dacō alie? illicita
 ē et cōtra legem. ut cū q̄s symōi-
 ace dedit. tunc non p̄t repetē
 sed meretur illud datum amit-
 tere nec debet sibi restitucō fi-
 eri. Et alius q̄ symoniace acce-
 pit non p̄t retinere. sed debet
 in pios vsus cūtere Tercū e
 est dubiū. cui sit restituendum
 R̄ndēt doctores q̄ illi q̄ verū
 dñs rei est Aut iniuste dānifi-
 catus. si ē viu? et noscit. S̄
 si nō est p̄ns: debet expectari
 aduētus ei? et tūc sibi restitui
 si saltem speratur aliqui reuer-
 sur? si aut nō speratur redit?
 ei? tūc si res ē magni valoris

d; sibi trāsmitti si p̄t o modo fi
 eri nec obstat dic̄ sc̄us tho. si
 r̄mittēs d̄nū remittēdo pati
 at. quia ip̄e sibi ip̄i hui? d̄ni
 causa fuit. p̄ hoc q̄ alteri suū i
 iust; abstulit v̄l detinuit. si au
 tē trāsmittē nō possit. ā si fōte
 res nō sit magni valois. ita q̄
 nō possit sibi remitti sine maio
 ri in o modo q̄ res esset sibi vti
 lis si eā h̄ret: tūc p̄t eā d̄ae ali
 quib? cognatis eius. p̄ inq̄ori
 bus. q; p̄iūmit̄ lege natūe q̄
 ille velit magis restitucōem fi
 eri. p̄ in ip̄e suis q̄ alienis. Et si
 nō h̄ret cognatos. aut nō nos
 scerēt. possit rē comittere vni i
 cenobio cū tali p̄testacōne. q̄
 reddere teneat. si vnq̄m req̄si
 erit v̄l cōparuerit ā etiā restitū
 at heredib? suis si vnq̄ tales
 aparuerit. si aut̄ d̄ns rei resti
 tuēdo v̄l ip̄e d̄amificatus oīno
 mētus sit ā ignotus. nec pote
 rit sciri. ā similiter heredes ei?
 ignorāt̄ oīno. nec sciri p̄nt ad
 hibita sufficienti diligēcia
 tūc paupes sūt heredes illarū
 rez restituedaz. nō ei ille iu
 st; ablatoz v̄l detētoz alienaz
 rū rez p̄ h̄ deobligat̄ a resti
 tuēdo nec p̄t sibi ip̄i retinē s; te
 net̄ dare. p̄ aīa illi? cui restitū
 cio debebat. si vero d̄ns rei re
 stituede ē mortu? : det̄ heredi
 b? suis. ā si nō sciūtur heredes
 nec facta diligētī inquisicōne

sciri possunt. det̄ paupib? p̄o
 salute aīe sue sc̄dum modū p̄o
 missum. Cui enī nō p̄t tēpali
 ter reddi. reddatur spirituali
 ter. Reddicō autē spiritualis
 fit cum dat̄ paupibus p̄ ip̄o
 et p̄ ip̄i? aīa. Quartū dubiū f
 um ē p̄ cui? manus debēt talia
 distribui pauperibus et reddi
 Rū. q̄ p̄ man? ofessoris v̄l ali
 cuius alteri? de cui? fidelitate
 ofidat. sed di. sco. q̄ non inue
 nerit: q̄s necario d̄terminatus
 sit mediator in distribuēdo
 paupib? illa. Et addit videt̄ m̄
 q̄ tal? p̄ seip̄m possit paupib?
 reddē ā distribuere ofilio t̄n ali
 cui? t̄n viri. q; possit ofigē q̄
 dar et tali meditaori de cui? fi
 delitate ofider; et q̄ tal? t̄n si
 bii ip̄i applicar; v̄l alijs v̄sib?
 q; d̄beret v̄n vbi lex d̄ma v̄l ec
 clesiastica nō ligat p̄sonā. se
 quēda est rō naturalis. Illa au
 tem magis dic̄tat q̄ p̄sona q̄
 tenet̄ magis restituat p̄ seip̄
 sam q̄ p̄ aliā. nō t̄n excludēdo
 ofiliū boni viri s; magis inclu
 dēdo. Quintū dubiū q̄ sit re s
 stituedū Rū. q̄ qlibet tenetur
 statim restituere alienū nisi di
 lacōem volūtariā h̄eat ab eo q̄
 ē d̄ns rei. q; ut dic̄tū est pri?
 sic ē of iusticiā ā dilectōz. p̄ri
 mi ā of p̄ceptū dei auferre ali
 enū. Ita ē of iusticiā. cōf dile
 ctōez. p̄rimi et of d̄mū p̄ceptū

tenere alienū iniuste. ideo est magnū peccatū sed constat q̄ p̄ nullū tēpus licet peccatū cōtinuare. s̄ quilibet tenetur peccatū statim d̄serere tam q̄ ad actū volūtatis elicitū q̄m quo ad actū exterius impatū. Iuxta illud eccl̄. xxj. quasi a facie colubri fuge peccm̄. Igitur q̄libet tenet statim restituere ab lata aut q̄cūq̄ aliena in quibz nō habet ius nisi ip̄e obtinerz volūtariā dilacōnem a d̄no rei q̄ nō licet detinere alienum id ē eo nolēte. Ab isto tñ excipit scotus aliquos casus in quibz s̄m cum licitum est differre restitucōem exteriorē. d̄mōdo alit̄ interior restitucō id est firma volūtatis restitucōdi q̄m cito occurrēt circūstancie oportune. Et illi casus op̄prehendunt̄ s̄b hac maxima. licitum est detinere rē alienā. q̄n ille sc̄z d̄ns rei rācōnabiliter deberet velle eā d̄tinere. s̄ in aliquibz casibz rācōnabiliter deberet velle q̄s rē suā detineri de facto. q̄ tñ haberet firmā volūtate restitucōdi. positis ibi ad hoc circūstancijs oportunis. Prim⁹ illoz casuum sc̄dm̄ scotū est. Quando restitucō ad statim esset notabiliter dānosa cōmunitati: tūc nō tenetur ille statim restituere q̄a in tali casu alter deberet velle restitucōem nō statim sibi fieri q̄

magis debet velle bonū cōmunitatis. Et iō d̄bet rācōnabiliter velle aliq̄le dilacōem illi? restitucōis boni vtilis. Secūd⁹ casus q̄n restitucō esset dānosa ei cui debet fieri ut reddē gladiū furioso q̄ mediante se vel aliū interficiat ut dicit sc̄s th̄. 2. q. lxij. q̄ si res restituēda apparz p̄ nunc graui⁹ noxia illi cui restituēda foret v̄l etiam alteri. tūc nō d̄bet restitui ei. q̄ restitucō ordinat̄ ad vtilitatem illi? cui restituit̄. Oia enī q̄ possidēt sub rācōne vtilis cōtinent̄ nec tñ q̄s debet sibi eā approp̄are in tali casu. s̄ debet refuare ut agruo tpe restituat v̄l ali cui tradere tutius cōseruāda. Tercia casus ē q̄n immediata restitucō esset diffamatoia restitucōi. sicut fur occultus nō tenet statim de facto restitucōem sed p̄t captare tēpus i quo sine sui diffamacōe restituat. debet tñ habere volūtate restitucōdi q̄ cito oportune possit. et debet ad h̄ diligenciā adhibere. Addit etiā scotus q̄ quādo ablatō fuit occulta: tūc nō tenetur ablatō se p̄dere. nec tenetur p̄ seipsū restituere. sed p̄t hoc facere p̄ aliam p̄sonam discretam et fidelē et expedit p̄ cōfessores cui prius ē peccatū in cōfessione detectū. supposito q̄ sibi credatur de fideliter

sc̄s
oportuna sequit̄

restituēdo id qđ sue fidei omif
 sū est Et etiā qđ caute restitū
 at sine māifestacōe ei? qui p
 us abstulit. a nō restituit Et i
 tali casu p̄t restitucio differri
 quousq; volūtas et optunitas
 talis p̄sone medie possit habē
 b Quāt? casus. quādo accele
 racō restitucōis esset multū dā
 nosa restituere d̄beti. a breuis
 dilacio restitucionis non esset
 dānosa. vel nō multum dānosa
 ei cui fieri deberet. tūc itez nō
 tenet statim restituere d̄ fco
 s̄ sufficit qđ statim ex affcū re
 stituat. cū cessabūt impedimē
 ta hincinde. Quātus casus qñ
 qđ ē oīno impotēs ad restituē
 dū Talis em̄ p̄tūc nō tenetur
 sed cū puenerit ad pinguiorē
 fortunā. Actō enim nō extin
 guitur p̄ inopiā s̄ sopitur. Et
 talis debet habē fortē volūta
 tem restituēdi si aliquādo po
 tēs erit ad hoc Et sanct? tho.
 2. 2. q. lxij. dīc qđ i hoc casu d̄bz
 homo remissionē petere ab eo
 cui restituēdū est. vel saltē vo
 lūtariā dilacōem et h̄ petat ā
 per se aut p̄ alium. Et videtur
 qđ pari racōne sit faciendū in
 casu precedenti h̄c sūt dicta
 de restitucōe fca. et d̄ bonis fō
 i tunc Sed querit̄ quō restitū
 tucō sit faciēda de bonis corpo
 ris que quis aufert Rñd. sco.
 vbi prius. qđ si occidit aliquē

iuste: si sibi pro illo a iudice se
 cūdū legem istius loci infligi
 tur mors. ut sic vitā reddat p̄
 vita. debet illā paciēt sustine
 re et sic solue penā illaz. si autē
 sibi a nullo infligit̄ iudice tunc
 expedit sibi ut vitā suā expōat
 in causa iusta. ut d̄ infideles
 a inimicos ecclesie p̄ restitucō
 ne faciēda illi cui vitā abstulit
 Qđ si nō velit tāta; restitucō
 nem facere nō p̄t tamen a re
 stitucōe oīno immunis esse. si
 cut quidā dicit. sco. absoluunt
 homicidas nec eis restitucōne ne
 cessario icūbentē inuigētes qđ
 facilius possit transire homicida
 qm̄ canicida. v̄l homicida. qđ si
 occidisset qđ bouē p̄xi sui. vel
 canē nō absolueret sine restitū
 tucōe tenetur ḡ ille ad restitū
 cōem faciēda equiualentē vis
 te quā abstulit a hoc eo modo
 quo p̄t equiualecia in talibus
 esse. Nec hoc solū tenetur s̄ ut
 addit sco. si interfecūs sustēta
 bat aliquos ut patrē matrē v̄l
 p̄p̄inuos: tenet̄ interfec̄toz
 oib? ill? ad tantā restitucōem
 qntā eis abstulit p̄ interfec̄toz
 istius De mutilacōe vero
 aut alia corporali di. sco. debet
 fieri restitucō p̄ pecuniam et il
 la debet r̄ndere nō solū damno
 qđ quis incurrit p̄ mutilacōez
 p̄ toto tpe vite sue quo v̄sur?
 fuisset membro absciso s̄ etiā

Slet rñdere expēsis appositis
 in curacione a vlt' h' placacō i
 lesi q' req'reret. eciā si nō esset
 talis mutilacō a cōsolacōni sic
 afflicti q' ppetua ē sibi desola
 cō de tali mutilacōne pl' eciā
 fm sco. pōderāda est mutilacō
 paupis q' diuitis quia paup
 pl' indigebat mēbro absciso
 ad victū necārium acq'rendū
 De talib' restitucōib' fiedis
 p'vita ablata aut p' mutilacō
 nib' mēbroz. ā lesionib' a dā
 nis corp'is dic' scūs th' r. r. q.
 lxij. q' in q' nō p't recōpensari
 equalēs: sufficit q' recōpēsēt
 qd' est possibile. sic patet de ho
 norib'. qui sūt ad deū. a ad pa
 rentes quibus nō p't reddi eq
 ualens ut dicitur. viij. et h'. sic
 etiam in pposito quando illud
 qd' ablatū est. nō est restitui
 bile p' aliqd' eqle: debet fieri re
 cōpēsacio qualis possibilis est
 puta cū q's alicui abstulit mē
 brū: debet ei recōpensare i pecu
 nia vlt' in aliquo honore. et simi
 libus. cōsiderata cōdicōe vtrius
 q' p'sone. et fm arbitriū boi vi
 ri Secūdo pncipaliter dice
 dum ē de restitucōne bone fa
 me ablate i toto vlt' i pte. Vbi
 notādū fm th'. a sco. i. iij. di.
 xv. et ex dictis sci th'. r. r. q.
 lxij. q' q' d'ruplicat cōtingit ali
 quē dānicāe aliū i fama. Pri
 mo verū crimē suū de eo mani

festādo a iuste. ut cū q's mali
 ciā alteri? māifestat ei q' corri
 gere habet Aut si incorrigibi
 lis ē: māifestat i cōspectu eccie
 a h' bona itēcōe. scz ut cōsulū
 a peccato desistat. vel saltem
 ut ali' discedāt ab ei' cōsorcō
 infec'tiō a corruptiuo. fuato
 tñ ordie iuris a fraterne corre
 ctiois Et q' isto modo manife
 stat crimē alterius. et sibi au
 fert famā: nō peccat in h' nec
 tenetur sibi famāz restituerē.
 Secundo dānicat quis aliū
 in fama et hoc iniuste scz falsū
 crimē sibi imponendo id ē false
 eū corā alijs accusando de cri
 mine de quo non ē re? a q' isto
 modo accusat a p'ximū dānicat
 in fama sua. grauit' pec
 cat. q' mai' ē auferre famam
 qm tēpalia Et qui aufert tem
 poralia alteri grauit' peccat ut
 dictū fuit sup' pcepto quinto
 capi. viij. q. r. et pcepto. vi.
 ca. ij. b. q' grauit' peccat q' sic
 iniuste aliū dānicat in fama
 hoies enim diligūt plus famā
 suam qm tēpalia sua Talis enī
 sic false a iniuste dānicās p
 ximū tenetur sibi famā suā re
 stituere et h' illo mō q' verbū
 suū r'trac'tet absolute apud
 oēs ad quos p' eū puenit. dum
 mō sciat a possit. debz ei apud
 oēs cōfiteri falsū se i hoc d' illo
 dixisse ut dicit scūs th'. et sco.

dicat q̄ debet sic famā restituē
 q̄ retractōez v̄bū suū seu illū
 q̄ sibi false imposuit. et h̄ ita
 publice sic sibi imposuit q̄ alias
 n̄ fuit iusticiā i reddēdo p̄rio
 q̄ suū est. Ex q̄ h̄ tenet resti-
 tuere t̄palia ut dicitū ē m̄lto a
 forcōri tenetur restituē famā
 sic iniuste ablatā. q̄ ē multo p̄
 cōsior t̄paliū. v̄n p̄. xxij. di-
 cit̄ Meli? ē nomē bonū q̄; di-
 m uicie m̄lte S; diceret aliq̄s
 nō impōit tale crimē i publico
 asserēdo illud de eo. s; murmu-
 rat et incaute a indiscrete loq̄t̄
 v̄l alicui corā pluribus loq̄tur
 et narrat huiōi nō tanquā sibi
 certū s; dicit se sic audiuisse. An
 talis teneatur famā illi resti-
 tuere R̄n. sco. d. rata fides idō q̄
 multi multa loquūtur. Et ideo
 sic murmurās a incaute loquēs
 de alio falsū crimē sc; dicendo
 apud alios: forte ille fecit h̄c
 certe p̄t esse q̄ fecerit aut dice-
 do ego audiui q̄ ille fecerit h̄c
 Et h̄ n̄ ex mō dicēdi tal̄ ōndat
 aliquā certitudinē maiore quā
 ex r̄lacōe d̄ni n̄ aufert ex natu-
 ra act̄? illi i op̄ioe illoz audie-
 tum q̄ si illi firmie accipiāt a c̄
 dāt ex h̄ illū de q̄ ē s̄mo c̄mio
 h̄i eē. leues sunt. q̄ q̄ cito edit
 leuis ē corde. verūpt̄n q̄ a scā-
 dalo pusilloz opt; caue lux-
 ta illū pauli. j. cor. viij. si esca-
 mea scādaliset fr̄em meū n̄ mā

ducalo carnes in eternū. a m̄l-
 ti sūt tales pusilli leues ad cre-
 dēdū mala. a ideo piculosū est
 corā ip̄is talia audita ex r̄lato
 r̄ferre. et si h̄ fiat ex intēcōne
 mala ut sc; aio a itēcōe ledēdi
 famā illi? de q̄ s̄mo ē: tūc nō ē
 facile excusare q̄ sit c̄f. cauta
 tē a p̄ cōs mōtale si autem fi-
 at corā talib; pusill; et leuib;
 ad c̄dēdū mala a fiat ex icōsida-
 racōe. duz ē dicē q̄ exeat ge-
 n; p̄cēi venial; q̄ lingua in lu-
 brico posita ē: et q̄ nō offendit
 v̄bo h̄ic p̄fect; ē vir Et dicūt
 aliq̄ q̄ si q̄s ex alicui? tali rela-
 cōne notā infamie incurrisset.
 apud illos apud quos sic locu-
 t; ē tenet ille sibi restituē famā
 Et dicē apud eos se falsū i h̄c
 d̄ isto audiisse. et min; cautū se
 locutū fuisse v̄l q̄ sibi nō fue-
 rat c̄dēdū. cū tale conf̄. proxi-
 mū dixit q̄ illū r̄tulit c̄f. bonū
 p̄ri. de q̄ nullā c̄titudinem ha-
 buit. v̄l aliq̄ c̄sili mō restituat
 p̄rio famā. put meli? potuēt
 Tercō atigit q̄ aliq̄s dāni n
 ficat p̄rim i fama. a h̄ verū d̄
 eo dicēdo. s; iniusto mō ut cū q̄s
 occultū crimē alteri? p̄dit c̄tra
 debitū ordinē. seu cū v̄ez crimē
 alteri? s; occultū nō fuato or-
 die iuris c̄f. eū i publico p̄pōat
 de h̄ dicit. s. th. tenet illi dāni-
 ficato in sua fama restituē fa-
 mā q̄ntū p̄t tamē sine mēdacō

ut qd se dicat male dixisse vel
 qd iniuste eū diffamauerit. vel
 alio tali modo. Et si non
 potest famā sibi restituere: debet
 sibi illud dānū aliter recōpēsaē
 put etia d alijs dānis superius
 fuit dictū Et scō. de hoc dic.
 qd talis nō tenetur retractare
 verbū suū. qd pposuit i publi
 co. qz sic faciēdo mētiretur. cū
 sciat illud qd cōtra eū pposuit
 esse. et ideo nō debz mētiri
 ppter qd cūqz bonū alteri reddē
 dū pmo in nullo casu est mēci
 endū s tenetur alio mō licito
 sibi reddere famā. ut p hmoi
 verba non credatis eū esse ta
 le Male ei dixi et fatue dixi. et
 illud suū dictū tūc est. et qz
 non fuato ordine iuris pposu
 it in publico. qd non fuit. et
 publicū. et ergo i hoc male stul
 te. et fatue dixit. Et illa suasio
 scz non reputetis eū esse talem
 ē bona. qz qlibet psumēdū ē bo
 nū donec pbet otiaū. Juxta
 illud Exē de scrutinio i ordie fa
 ciendo. hūana fragilitas istū
 quem in dignū esse non nouit
 dignū debet estimare Sed il
 le nō est pbatus malus corā
 illis. et ergo hoc persuadēdū ē
 eis ut eū nō reputēt idignum
 et malū Quāto attingit quē
 dānificare aliū in fama scz ve
 rū crimē. s occultū in publico
 sibi impositum negādo. qz ipz

qui sibi crimē imponit ostēdit
 in hoc mendacem. et notat eū d
 ca'umnia id est de falsi crimina
 nis impositione. Et de illo dicit
 scō. qd ille sic negās. non tene
 tur retractare negacōez suā q
 negauit in publico. et crimē
 sibi impositū. qz ut dicit nō te
 netur in publico quicumqz sta
 tim in iudicō cōfiteri se reū nisi
 fuerit cōuictus Tenetur tamē
 p quedā verba sobria ut statū
 an hoc dictum fuit restituere
 famā illi accusanti. quē indire
 cte notauit de calūnia. vicz di
 cēdo nō habeatis eū p calūnia
 tore. qz credo qd habuit itēcō
 nē bonā in pponēdo. vel forte
 ipse credidit se pbare posse in
 tētū suū deceptū ē Ex quibus
 patz qm piculosū et magnū pec
 catū sit aliquē ifamare Ter p
 cō pncipalit dō. ē de dānificā
 te aliū i aia sua id est in bonis
 anime quō teneatur restituere
 Vbi notādū sm scotū p bona
 aie itelligēdo bona moris que
 acq̄sita corūpunt et acq̄rens
 da impediūtur. p vicia enim et
 peccata vtutes iā acq̄sitate cor
 rūpūtur et q deberent ex bonis
 actibz generari p vicia ipedi
 unt ne generētur in istis bonis
 aie scz vtutibus et actibz vir
 tuosis nō pot vnq aliū directe
 dānificare auferendo ea sic
 bi sic auferūtur exteiora bona

aut infundendo sibi vitia scilicet vicia et peccata. quia peccatum in tantum est peccatum in quantum est voluntarium nam si non esset voluntarium non esset peccatum ut dicit augustinus in de vera religione. igitur sola voluntate ipsa potest quod sic directe damnificari scilicet in seipso causando volitiones malas et peccata potest tamen unus damnificare alium indirecte scilicet habendo ex intentione a bonis operibus et sic impediendo a generatione virtutum et inducendo ad mala opera quibus virtutes corrumpuntur et vicia generantur. Et talis indirectio ad malum et retractio a bonis contingit multis modis. videlicet iubendo. Consulendo. persuadendo. rogando. deridendo bona. et laudando mala et sic de aliis modis. ad propositum igitur potest dicitur quod qui alium sic damnificat in istis animae bonis graviter peccat. quia de dilectionem dei agit eo quod retrahendo a bonis movet hominem qui deo exhiberet. et inducendo ad mala auget dei irrationem et offensam. agit etiam de dilectionem proximi. cui deberet velle et facere bonum. si vult et facit sibi malum. et peccatum est tanto gravius. quanto damnum est maius quod propter inferatur exempli gratia. gravius peccat ceteris rebus quod damnificat proximum in libra quam si in solo denario. cum autem bonum anime sit inestimabiliter melius bonis corporis aut fortunae. sic anima incomparabiliter melius

re corpe sequitur quod multo gravius peccat qui damnificat alium in bonis anime ut in virtutibus et operibus bonis quam qui meretur eternum bonum. quam peccat qui damnificat in bonis corporis aut fortunae. Secundo dicitur quod sic damnificans alium in bonis anime tenetur sibi ad restitutionem modo possibili ut dicit scotus et patet quia cum bona virtutum sunt maxima bona inter omnia humana bona in presentia secundum augustinum libro primo retractationum: plus damnificat proximum qui in istis eum damnificat. quam in quibusvis aliis. et pro omni plus tenetur secundum iustitiam ad restitutionem suo proximo de tali facienda. quantum sibi possibile est. quam de aliis bonis. Talis autem restitutio fiat sic ut damnificans illum damnificatum suadendo. inducendo. exhortando. et aliis bonis modis efficaciter inducat ad penitentiam ad vite emendationem. ad actus bonos: virtutum generatios. Et si non sufficit sua ipsa persuasio aut exhortatio et similia. adducat alios efficaciores dummodo tamen illis non probat peccatum illius occultum. et si non sufficiunt persuasiones homini et inductio ad bonum quia facilius est pervertere quam convertere: tunc tenetur ultra hoc quantum potest impetrare illi conversionem per orationes proprias. et per orationes aliorum per ipsum impetratas

et puritas et alijs similibus aut meliorib? modis possibilib? damnificas igitur aliquoz in bonis aie tenetur sibi restituere qntū sibi ē possibile. semper tñ sic agendo q nō publicet illius occultū peccm. et ei? personam quā noscunt aut noscerent veisimiliter p futuro. ex hjs ē diligētē cōsiderandū quā magnū peccm est sollicitare et inducere aliū ad peccādum qz i se est magnū peccm. et vltra h tenetur homo illi restituere et damnum recōpsare. qd hō vix pōt facere ad cōdignū eo q voluntatem iā allec tam ad malū vix pōt hō reducere ad virtutē. pauci etiā sūt q sic restituere conentur. cū tñ multi sunt q sic restituere teneantur. Creberima enī est illa dānificatio. et maxime circa iuvenes vtriusq sex? q sepiissime inducuntur ad mala supradictis modis et nō nūq; maiouū exēplis pessimis corrupuntur. Sed qd faciendū ē de eo q dānificat aliū recedendo eū a religione Rñ. sco. qz si qd abstraxit a religioe aliqū iā obligatū ad religioem p fessiois obligacōne: tenet agē restitucōem dānificauit enī religioez i illa psona tenetur agē ut ille redeat ad religioem. s; si aliqū dispositū ad intrādū religionē retraxit. aut i

pediuit ne intraret. et hoc nō fecit intēcioe cōsulendi proprie vtilitati s; sine fraude. Aut ex aliq; racōnabili causa. s; fecit intēcioe nocēdi religioi. Et tūc qz interest inter habere et iter ppe esse: ideo nō tenetur ad tā tā rstitutionem religioi ad qntam teneretur si ille fuisset i religioe acceptus actualis. Tenetur tamen ad aliquā restitucōem ut ad inducōem illi? retracti. ut adhuc ingrediatur. vel ad inducōem aliqūle alicuius alteri? aliqūle equalētis. ita tenet restituere religioi iniuste p eū dānificatē. psona vco iniuste p eū dānificatē. ut qm retraxit extra religioem. Aut quā impediuit ne ingrederet tenet etiā ad restitucōem. Tenetur enī omī diligēcia inducere ad intrādū mōasteriū. qd si nō pōt efficere. ā forte ille quez impediuit ne intraret. posuit se ad statū nūc impossibilē religioni ut matrimonij: tenetur sibi in suasionib? et in alijs spūalibus bonis ad equalēciā illoz bonoz in qbus eū dānificauit retrahēdo a religioe. et ad que maiora p fessisset i religioe qz i seculo. Et hoc tenetur facere s; m modos sup ppositos de dānificato in bonis anime quo ad virtutes. aut s; m alios meliores prout poterit.

Sequitur capitulū Octauū

Eum viui satisfacē pot
sint p defūctis. a pro
morituis. a p alijs vi
uis. et illā negligendo gūiter
peccēt Idcirco adhuc de satis
factōe scz quomō p suffragia
possum? satisfacere p mortuis
a tria oñdēt. Prō q̄ aie iuuari
possint p suffragia. Secō q̄ b?
reb? iuuari possunt. Tercō qui
eas iuuare pnt. De p̄io notā
dū. q̄ sex sūt loca aiaz ut dic
mgr̄ i. iij. cca di. xx. a. xxj. et
tho. cū alijs thxologis. vicz. ce
lū. ifern? dānatoz. limbo pu
eroz. lib? patz. hic mūd? et
pūgatoriū. Et solū i purgato
rio. et hic exntib? p̄sūt suffra
gia q̄ ad liberacōez pene. In p̄
mis em̄ locis exntib? nō p̄sūt
suffragia. scz exntib? in celo p
mod̄ idigētie q̄ ad p̄miū essen
ciale. dicēte btō aug. Iniuriā
fac̄ martiri. q̄ orat p martire
pdest tñ eis suffragiū ad p̄mi
um accidētale qz gaudiū ē i ce
lis sup vno peccōre peitēciā a
gēte luce. xv. Orare em̄ p ta
b lib? i cel̄ ifidilitatis esset. Est
aūt certū aliquē esse i cel̄ q̄ntu
pliciter. Primo p bibliaz noui
testamēti de aplis. dempto iu
da. Secūdo de patrib? veteis
testamēti p bibliā veteris te
stamēti. Tercō q̄ sustinuit māti

riū. p fide etiā si añ peccauit ut
de cipano ifert aug? q̄ falsy
martirij abstulit veialia ab eo
Quāto si p? baptismū statū d
cedat puul? et tūc si ip̄o p̄nte
celebrat missa: dici d̄b? p om̄i
b? d̄fūctis. vl p alijs. si autez
maior infante morit: tunc p̄t
p eo celebrari. cū bt̄is greg.
iij. dyalo. dicat dānatū puez
necdū q̄nquēnem: si etiā adul
tus statū post baptismū more
retur orari p̄t p eo quia forte
nō penituit nisi p mortalib? a
tūc idiget p veialib?. Quāto
si est canoicat? p eccliam In se
cūdis locis nō p̄sūt suffragia
scz exntib? i dānatoz inferno
vñ aug? si p̄rem meū esse i in
ferno scire nō pl? p eo quā p
dyabolo orare. Et testē ecclia
In inferno nulla ē r̄dēpcō fm le
gē om̄uem. qd̄ d̄r p̄t Traianū
quē bt̄is gre. liberasse legit̄ d
iferno orādo. Est aūt ctū es
se i inferno hereticos p̄mo. se
cūdo iudeos. tercō. paganos.
de xp̄iāis aūt n̄ sic ctū ē. q̄nis
em̄ peccm̄ eoz māifestū sit nō
tamē pena. vñd̄ p̄t p eis orari
in secreto. a possunt suffragia
fieri p illis q̄ seip̄os occiderūt
Qui i bello iniusto mortui sūt
Qui duello interierunt. aut q̄
in torneamentis succubuerūt
aut cum meretrice. Dicit au
gustinus. i de cura p mortuis

habēda p oib? debet fieri ora
cō. sed nō debz fieri publice p
ter scandalū. exēplū habes de
greg. iiii. dyalo. q. p. p. petario
orare diu distulit. similē debz
fieri suffragium pro suspensis
et iuste dānatis. et subito mō
tuis. qz etiā latro in cruce peni
tuit. si autē inueniatur subito
mortu? q prius bonevite fuit
publice oō debet fieri. qz iu
st? si mōte p occupatus fuit
In refrigerio erit. sapi. iiii. in
tercō nō p sūt suffragia scz ex
istētib? i limbo puerorū. qz nō
sūt i statu disposito. sicut nec
isti in inferno quia nō sunt d cō
munitate fidliū. est enī vna vni
ūsal eccia in caritate diuēta.
q ē societas et amicitia spūal
de q i simbolo. scōz omūiōem
Et ps. p. ticipē me fac de oim
timēciū te et. Ideo qe qd vn?
lucatur p oracōnes penitens
h. et illa societate: ē oim. aut
quo ad g̃tulacōnem. aut q ad
s̃uēcōnem. sed isti in inferno
dānatoz sūt de societate dya
boli et velut mēbra putrida. et
q in limbo puerorū sūt. a socie
te scōz sunt exclusi ideo nō p
sunt eis nra suffragia In q̃rto
nō p fuerit scz existētib? in lim
bo patrū nō quo ad meritū qz
nullū est post hanc vitam. nec
ad satisfaciēdū. quia nō habe
bāt satisfacere nisi pro debito

hūane nature focus qd solus
xps p ifinitū meritū tollē potu
it In q̃nto loco existētibus d
scz in hoc mūdo suffragiū pro
dest. scz tā illi q fac. qm ista aie
p q facit. si est in purgatoio
Primo ei idē satisfaciēti potest
pdesse tripliciter. Vno modo
ad merēs si sit i caritate. nichil
enī min? meret de gaudio ce
lesti qz si p se fieret suffragiū
fm illud ps. oracio mea in sinū
meū ouertēt. ymo qnqz plus
meretur qz orando vl celebran
do p alio qz si p se faceret. qz
maiori feruore caritatis suc
cēsus videt q scitillas feruoris
mittit ad alios maxie ad iimi
cos. i cui? euidēciā xpo orate
p inimicis latro dūsus ē ad pe
nitēciā. et fm aug? Stephāo
orate p inimicis. paulus tādē
ouertitur. Alio mō prodest fa
ciēti ad satisfaciēdū pro se idi
recte. qz si iste p quo suffragi
um fit nō indiget: ut qz ē i celo
aut qz nō est capax ut si est in
inferno qn tūc suffragiū faci
ens ē talis intēcōis habitu et
p se faceret si nō creder? pdes
se illi: tūc suffragiū satisfac p
faciēte si indig? si aut nō mdi
get dicit pe. pa. di. xl v. quātū
tūc i suffragio debet semp esse
iplicita intēcō faciētis ut alijs
psit indigētib? hic. vel i pur
gatorio. si autē fiūt suffragia

multa et spēalia p̄ illo q̄ nō in
 diget. ut q̄ est in gl'ā v̄l i infer
 no a sup̄est v̄l q̄ min⁹ indig⁹
 tūc diuiditur indigētib⁹ p̄ de
 um sicut s̄m aug⁹ in regula
 dī Cū dāt vestis in mōal teio
 v̄l aliud nō indigēti: dat ab
 bas illi q̄ indiget. et idē dīc̄ thō
 et pbat ex s̄mōe quodā dām
 de dor. Tercō mō idirēe p̄dest
 faciēti quo ad oracōis s̄bidiū
 q̄ iste cui suffragium p̄stat
 siue sit i celo siue i purgatorio
 tenet orare salte; cū liberatus
 fuerit p̄ faciēte suffragiū ali
 as esset igē? vñ math. x. Si
 q̄dem fuerit fili⁹ pacis: reside
 bit sup̄ illū pax v̄ra sin aut ad
 vos reuertetur Quāto mō tū
 nō p̄dest dirēe ad satisfaciēd
 vñ si tibi iniūctū ē vnū psalte
 riū et defūcto iniūctū fuit aliū
 psalteriū: si dico p̄ defūcto vnū
 psalteriū: adhuc sum obligat⁹
 t⁹ ad dicēd aliud p̄ me simile
 ē in hūanis s̄bitis si s̄beo vnū
 flo: iobāni et frat̄ me⁹ eidem
 etiā vnū: dādo vnū pro fratre
 nō me acq̄taui. In purgatio
 autem existētes sūt i magnis
 s̄bitis erga deū. que debita si
 nemo eis s̄buenit luere optet
 e p̄ eis a sic satisfacere Ex pre
 missis p̄ q̄ multis modis me
 li⁹ ē orare p̄ mortuis fidelib⁹
 q̄m p̄ viuis. Quia mortu⁹ aut
 est me ignorāte i inferno et tūc

gradum glorie merui per op⁹
 bonum: si sum in caritate et sa
 tisfactō cedat michi. si aut̄ sū
 ex caritate p̄ actū suffragi
 gij disposui me ad caritatē ali
 quē a op⁹ ad min⁹ feci p̄meri
 toriū et si non meritoriū. aut ē
 i purgatio. a tūc lic; s̄m oēs
 nichil m̄ mereri possit nec sibi:
 tū s̄m mltos p̄ me p̄t exaudi
 bilē orare. sic gere. ij. macha
 beorū xv. orauit exaudibilē
 p̄ isrl Et s̄m oēs ad minus
 orabit pro me cū venerit ad ce
 lum. aut iā ē i celo. v̄l ut iam di
 ctū est erit ibi. tūc sciēt illos q̄
 p̄ eis orauerūt et pro eis ora
 būt. ymo etiam si suffragātes
 p̄t peccata sua ill nō p̄fuis
 sent: adhuc pro eis orabūt. et
 ratio est q̄ amicitia i virtuosō
 s̄siderat affectū plus q̄m effe
 ctū. sunt aut̄ tūc beati in cari
 tate p̄fecta p̄ quā oracō eoz
 exp̄ssa auditur faciliter. sec⁹
 autē est de viuo quādo pro eo
 oro. q̄a forte ignorat q̄ p̄ eo
 oro a sic nō orabit pro me. itē
 forte est peccor a sic modicum
 valebit Item si est iustus non
 tamen in voto semper exaudi
 tur In sexto existētibus lo
 co sc; in purgatorio prosunt
 suffragia. tum quia caritate;
 habēt que facit eos capaces.
 tum etiā quia de nostra fidelij
 sunt societate ut tactū fuit de

existētib? in limbo pueroꝝ de
omniōe ecclesie De loco hui?
purgatoriū sex sūt videnda q
tradit thꝝ sup. iij. di. xij. p.
q sic pbat auctoritate scrip
ture p illud. ij. mach. xij. scā g
et salubris est cogitacō p de
functis exorare ut a peccatis
soluātur. ergo purgant. Itē
pbat greg. .iij. dyalo. p ex
ēpla plura Et p illud. i. cor. iij.
Si quis edificauerit sup fun
damētū id est xpm aurū ar
gētum et lapides preciosos. et
se qtur. videlicet lignū. fenū.
stipulaz. vniuscuiusq; op? qle
sit. ignis pbat Itē dyonisi?
vl. ca. celestis ierar. Cōmēo =
rat ritū pmitiue eccie orātem
p mortuis Item auctoritate
p dōꝝ. socrates enī libro q dī
citur fedrō platōis Quēcūq;
inqt anie puidēbūt mediocri
ter egisse veniēt in locum vbi
p penas absoluētur. Et ponit
aias bonas habere nullā penā
mediocriter bonas mediocrez
habere penam. malas aut ma
gnas. Ad idē est auicēna. ix.
metha. sue. ca. vltio. qui tam
machomethista fuit. Ad idē ē
hermes termegist? ad escula
piū Rōne etiā sic. optz satiffa
cē quēcūq; peitētē. s; aliq mori
untur in caritate q nō satiffes
cēt p peccis preteritis. ergo
optet i futūo alicubi satiffacē

Et hoc est purgatoriū. exem
plis probat greg. iij. dyalo.

Secdo notat q triplex est g
purgatoriū. vnū i pnti vita p
tribulacōes toleratas ut opoz
tet. aliud i alia vita fm legē o
munē. tā ppe infernū damna
toꝝ ut idē sit ignis q dānatos
cruciat. et q electos purgat si
cut s; eodē igne aurū purga
tur et ferꝝ cremat ut exēpliz
ficat. Tercū purgatoriū ē fm
dīspēsacōem. et sic qnq; in diū
sis locis aliqui pūiri legunt
vel ad viuoz instructionem
vel ad mortuoz subuencōne.
ut viuētib? eoz pēa inotescēs
p suffragia eccie mitigetur
Tercō notat q duplex ē pena
animaz i purgatoio. vna sen
sus q dīna iusticia p ignē pūit
Alia dāni que consistit in pūaci
one visiois btifice ad tempus
Et d vtraq; dicit q mima pēa
purgatoriū excedit maximam
penā hui? vite vnde aug? de
vera et falsa pūitēcia Dic ig =
nis purgacōis. et si etn? nō sit
miro mō est gūis. excedit enī
oēm penā quā vnqm quis pas
sus est i hac vita. Quāq; i car
ne tāta iuēta est pena. licz mi
rabilia martires passi sint tor
mēta et multi neqter iniq qn
ta sepe sustinuerunt supplicia
Item aug? libro d igne pur
gatoriū dīc aliqs n ad rē ptinz

qm̄ diu motas habēā tm̄ ut ad
vitā etnā pueniā. Nemo h̄ di
cat fatres km̄. quia ille ignis
purgatori? durior erit qm̄ q̄
qd̄ potestis ī seculo aut videre
aut excogitare Et statī subiū
git Tō totis virib? vnusquisq;
laboret capitalia c̄mia et miu
ta p̄c̄a ita opib? boīs redimē
ut ex ip̄is nichil videat rema
nē qd̄ ignis ille possit absumē
Exēplificat ibi qm̄ durū sit h̄
digitū modicū ī igne tenē: qn̄
topl? totā aiā; medullit? dic
eē. cūis th̄ologoz opinio q̄
purgatori? p̄c̄a icōpabiliē est
maiō p̄c̄is mūdi. s̄ p̄c̄a dāni. p
bat. q; q̄nto aliqd̄ maḡ deside
rat. tāto ei? absencia ē mole
stior Et q; affcūs quo desidera
tur sūmū bonū post h̄c vitā; ī
animab? sc̄is intēsiōr ē quia nō
retardat affect? molestia cō
pis. et etiā quia terminus fru
endi iam sūmo bono aduenis
set nisi aliqd̄ impediret. iō s̄ tā
dacōe maxie affligūt. de p̄c̄a
sensus p̄bat q; cū dolor nō sit
lesio. s̄ lesiōis sensus: tāto ali
quis magis dolet s̄ aliquo le
suo q̄nto magis est sensitiuū.
vñ lesiōes q̄ fiūt ī locis maxie
sensibilib? ut ī oclō et ī similib?
mēbris maxim̄ dolorē causant
Et q; tot? sensus corp̄is ē ab
aiā. iō si ī ip̄am aiā aliqd̄ le
siuū agat: de necessitate opt? q;

maxime affligat Quāto no h̄
tat q̄ aie volūtariē et cū maḡ
pacia sustinēt p̄c̄a; purgato
ri? ptz q; h̄nt cor rēm et p̄ oīs
cōmāt volūtate suā d̄m̄ volū
tati et iusticie. itē oīs sapiēs
vult illd̄ sine q̄ n̄ p̄t p̄uēire ad
finē itētū. s̄ sine illa p̄c̄a n̄ p̄t
uēire ī celū. itē p̄tūt suffragia
cū maxio d̄sidio sc̄dm̄ illd̄ iob
xix. miserem̄ mei miserem̄ mei
saltē vos aīcī mei. h̄nt ei aīe pū
gatori? q̄druplicē sc̄ia; vñā p
spēs īfluxas a deo sic alie s̄be
sepate. sc̄dā; p̄ ea q̄ h̄ didicerūt
t̄c̄ia p̄ aīas illic aduenientes.
quātā p̄ āgelos bonos reuelā
tes. q̄ntā p̄ malos sc̄; aliq̄nto
eas s̄m̄ th̄. deridētes Q̄nto i
notat. boī āgeli nō puniūt ani
mas ī pūgatorio. q; eoz cōci
ues sūt amicissimi. tñ possibile
ē q̄ eas ad loca p̄c̄a; deducāt
nec cruciāt m̄l̄ teio d̄monū qz
aīe eoz vic̄tores fuerūt possibi
le tñ ē q̄ ip̄i demōes q̄ d̄ p̄c̄is
hoīm letāt. aīas cōmittētur cū
s̄ducūt ab āgel̄ sc̄is et affl̄tāt
pūgādis. tñ ut eaz p̄c̄is facie
tur. tñ ut ī eaz exitu a cōpe sū
um aliqd̄ r̄cipiāt. ī h̄ aut̄ secu
lo q̄n̄ ad huc loc? pugne ē pu
niūt hoīes. et a mal̄ āgelis sic
ab hoīib? ut ptz de iob et a bo
nis sic ptz de iacob cuius ner
u? femois angelo p̄uiente
emarcuit Genes̄ xxxij. Sola

Gen 32.

aūt dīna iusticia anias igne
mediāte purgat. sic aurifab
p igne; auz sic tribla gñū et
cauterio medic? mōbū. qdam
etiā ibi peccā leuia illuc de por
tata purgant ut dic gre. iij.
dyalo. et aug? i de vera peitē
cia Oēs vero pene p peccis qn
tūcūq; gñib; debite. q; pccas
nō plene delet h cōtrico. ibi
ignis purgabit. sic p; q; i pū
gatorio sūt qdruplices pene.
Prō carcer loci mal? q; in tra
a ppe infernū Secōdo ignis vni
formis. s; s; m dīna iusticiā dif
formie cruciās Tercō demonū
alstēcia cruciatia Quāto p
uacō btitudis Est aūt triplex
ignis purgatori? Prim? ē in
alio mūdo in purgatoio q; cit
acerbissim? Cui? officū ē tri
plex. vic; purgare a peccis ve
malib; A peis p mōtalib; cō
tritis a p veialib; p quib; h
non est satisfactū. et ab alijs
scorñs aie q; sūt habit? vicōsi
errores. et fomes. Secūdus
ignis ē cic? purgatori? q; cit
in cōflagracōe mūdi Tercius
purgatorius ignis ē tribula
cio pñtis vite Et ille mlto pl?
purgat a cic? qm ignis i lo
co pūgatori. q; meitū eterne
prie auget et modic? multū d
peccōz penis delet. et mōtales
culpā et veiale delere pōt q; ad
penā. sed ignis purgatori? p

mi solū dlet veniale peccatū a
penas debitas p mortalib; cō
tritis et venialib; nichil more
tur de gaudio et in cōpabiliē
tū ē maior tercō igne. **Sex k**
to notat q; vna aia cic? pur
gatur qm alia ut docet aplūs
i cori. iij. exēplificās d ligno.
feno et stipula. q; quedā veni
alia sunt maioris adherēcie qm
alia scōm q; affectus magis
ad ea icliatur et forcus in eis
figitur. ideo talia tardi? pur
gatur Que aūt anie acerbius
purgāt vl que tardi? Sciē
dū q; acerbitas pene pprie re
spōdet qntitati culpe. s; diut
nitas rñdet radicaciōi culpe in
subiecto. vñ pōt attingē q; ali
q; in purgatorio diuci? mo
ret. qui min? affligitur a ecō
uerso. Oia pfata sūt th. vbi
prius Abbas Joachi libro de
semine scripturaz dic. magis
peccōres q; vere i fine vite peni
tent. in purgatorio igne vsq;
ad nouissimū diē tales crema
ri optere credendi sunt. Armi
canus libro de qstione arme
noz li. xij. dicit verisimile est
mltos vsq; ad resurrectōnem
gloriosam oim electoz i pur
gatorio remansuros qui mlta
purgacione indigebunt.

Seqt Capi. Nonū p q; suffra
gia anime iuuari possunt et.

a **S**uo ad secundū principē
pale p q vicz aie sfū
etorum iuuari possint
Rū. fm gre. iij. dyalo. Et do-
ctores i. iij. di. xlv. Prio valz
ieiunium Secūdo plz elemosi-
na Tercō plz d' o. Quāto ma-
xime sacrificiū altaris. semp in-
telligēdo ceteris paibz. sb istis
tū quorū plura alia cōphendun-
tur sic dictū est sup tercō pre-
cepto de satisfactōne. Primo
valz ieiunium. vel vigilia. absti-
nēcia a dīcābilibz cibz vel alijs
solacijs corporeis alias licitis
similiter asperitas lecti et ve-
stīū flagellacō. genuflexio. et
pegnacōes. stricō et huiōi. et
hec aiabz applicata valēt p vi-
am iusticie et p modū solucōis
pene vñ dr. xij. q. iij. aia. Ieiun-
ia viuēciū sūt auxiliū sfūcto-
rū sic qz de ea acceptat p aia
bz defūctorū tāqm p ipsas h
fēm esset. vñ btūs dñicus fer-
rea cathēa triplice disciplinā
ōni nocte recepit vñā p se. ali-
am p defūctis. tciā p peccōri-
bz viuis. nā si te i carcē exntē
n posses solue statū. x. florēos
quos teneris. ego tot p te dā-
do. te liberarē. sic etiā i pposito
b ēd carcē purgatorij. Ex q
ptz qz cōsultū ē valde h p talia
purgari pfti p ifirmitates et
alia paciētē sustinēdo dū viui-
mz qz tūc et spāle meremī priā

gaudiū et satisfaciō. qñ autē
nob defūctis qz nob suffraga-
tūc meitū sibi manz s opz sa-
tisfactoriū inqntū tale solū sb
ueit nob. exēplū de h purgan-
do se ptz p g'gori. in ome. vbi
refert qemilianus diues lap-
sus i qbdā vicū mōasteriū itra-
uit. se mltiplr afflixit. matuti-
nas i mōte exē mōasteriū pue-
nit. vbi abbas i medio noctis
sup eū lumē velut solē vidit et cū
ab eodē d'plēxus esset p' modū
et iērogat' i mōasterio qd egis-
set. tarde cōfessus ē. qz etiā i ip-
sa luce audiuit dimissum ē pēm-
tūū: pauor etiā et timor mōtis
quosdā purgat hic. vñ gre.
iij. dyalo. dicit plerūqz de cul-
pis minimis ipse solus pauor
egrediētes anias iustorū pur-
gat. sic narraui de quodā sanc-
to viro frequēt qui ad mortē
ueniens vehementer timuit s
post mortem discipul' in stola
alba apparuit. et qm pclāe sit
susceptus indicauit hec ibi. et
btūs aug' li. de visitacōe ifie
mōiū loquēs sacerdotibz de ho-
minibz moituris sic dic' absol-
uēdi sūt omēs absolucōem dū
taxat rogātes. nec suspēdēdi
sunt a fidelium cōmunionē qui
bz mors timetur sine dilacōne
et quos peccōrum amara recoz-
dacio vl' eiciet in lacrimis vl' me-
tus mōtis ducit ad veniā sicut

Scriptura testat^r et territi pur
gabūt. sc; iob. xli. hec aug^r.

e Secūdo valet elemosina etiā
p viā iusticie et p modū redēp
cōis p aiabz. et illū meli^r ē qm
ieiuniū. qz bonū hūanū qnto cō
mūius. tāto meli^r. Elemosina
aut pluribz dat iterdū. Et sub
istō cōplēdūt oia opa mie cor
poralia similē et spūalia impē
sa. p xpo ppter aias defūctoz
vñ dacō ouoz. cādelaur. pas
nū. et hūidō. p ministris ecclē
val; defūctis. h̄ aut hie p se
facta sic dictū ē d̄ ieiunio pl^r
nob valerēt. Exēplū poit gre.
iij. dyalo. de pascasio dyaco
no cardinali maximo elemosi
nario et l̄rato valde qñ ex ma
licia s̄ ex ignorācia duobus in
papatū elc̄is. postea aio ad h̄
sic illi q minus ius habuit. Pa
scasio igit defūcto: sc̄us ger
man^r ep̄s capuanus d̄ cōsilio
medicōz in t̄mis se lauare. vñ
l̄s eū hūietē i feruētī aqua re
pit. a q̄ cū q̄sisset causam t̄ate
fuitutis. r̄ndit qz ppter ad h̄xi
onem p̄dic̄ta; Et si inq̄t. p me
oraueris. et reuersus nō me h̄
inueneris. lib̄catus sum. quob
r̄ factū ē. Et dicit gre. qz ele
mosinis pascasi^r meruit libera
d ri cici^r a germani p̄ce. Ter
cō valet p aiabz. ōo. et plus
ceteis pibz qm p̄cedēcia et h̄ p
viā gr̄e et p̄ itercessiōem mem

broz xpi. meli^r enī est op^r ca
ritatis qd̄ dirigit^r in deū ut ōo
qm qd̄ dirigitur in se vel i pro
ximū. ut solū ieiuniū. vel elemo
sina. vñ dicit sco. suo qd̄li. q.
penul. Inē oia meritoia oracō
magis habet racōnem meriti
Applicabil^r alteri. qz ip̄a de ra
cōe sui ē placatīa et recōciliatī
ua deo et etiā istū. p q̄ per ip̄ sū
orantē offertur. hec ille. vñ de
fm pe. pa. in. iij. di. xlv. oracō
sc̄oz in p̄ria valet p aiabz. qz
forte bñficijs pri^r adiute sūt
dū hie viuerēt valēt etiā p̄ces
Prestim viatorū iustoz. et p̄
omibus oracōibz. b̄ti ansel.
vñ alioz valet quo ad deuocō
nē oracō dominica sc; p̄ n̄ qz
iudex noster fc̄us ē aduocat^r
noster cui esset obprobriū. vñ
re ctra suū moitū. et infrigere
vñ cassare qd̄ ibi docuit et for
mauit. vñ in cimiterio et alibi
dicit d; Quia etiā est oracō spi
ritus sc̄i. q̄ fm Apostolū postu
lat p nob gemitibz i enarribi
libz. id ē nos postulare fac̄ va
lēt etiā plus qz n̄re oracōnes.
vigilie defūctoz ab ecclē in
st̄tute. qz ex ope opato id est
ex ordiācōe et itēcōe ecclē. Exē
plū de hoc refert vincencius in
speculo historiali de sc̄o Johā
ne elemosinario p̄iarcha hu
ic ei qd̄a diues d̄dit. viij. libras
auri. p̄tes ut oraret p̄ salute

filiis et fratribus et nautarum et navis
 moritur filii et circa eadem tempora
 navis mergitur cum omnibus contem-
 nis nisi quod homines prefati evaserunt. su-
 per quod cum amicaretur dives. vidit in
 somnis simile iob. elemosario
 sibi dicentem Cur turbaris non
 ne pro salute petere iussisti filii
 saluat et si vixisset in mundum
 fuisset Alii in vita sunt tui. et
 nisi oratio et elemosina intercessis-
 sent omnes cum navis iterissent. ex-
 pugnata igitur dives optime
 contemnitur e Quato super omnia val-
 dius greg. sacrificium altaris id est
 missa celebratio et hoc valet pro
 via gratie et iusticie. quia melius
 est opus caritatis omnium scilicet to-
 tius ecclesie quam private et specialis pro-
 ne Et dicitur hic oblatio altaris
 indistincte ut dicitur scilicet. ubi pro-
 us. siue sit consecratio siue percep-
 cio eucharistie. siue operatio alia
 sacerdotis celebratis in persona
 ecclesie. et non accipitur precise pro
 contento in eucharistia quia etiam sic
 in paxide esset. hoc autem oblatio
 ut sit deo accepta. optet quod of-
 ferat a persona vel a personis accep-
 tis deo. secundum illud Gen. iiii. re-
 sperit deus ad abel scilicet pro et ad
 munera eius scilicet secundo. unde quando quis
 celebrat missam. oblatio fit. pro-
 mo a christo qui sacramentum illud
 sic instituit fieri secundum illud iob.
 vi. paxis quem ego dabo caro
 me est pro mundi vita quia christus est

sum? sacerdos. qui licet immediate
 nunc non offerat. alias esset infini-
 tum meritum: tamen mediate offert pro
 missa. Fit secundo a christi passione
 et ab ea habet efficaciam quantum
 ibi specialior commemoratio christi pas-
 sionis habet. unde signis. et medita-
 tioibus secundum illud luc. xxii. hoc fa-
 cite in mea commemoracionem. et i-
 con. xi. Tercio fit et acceptat
 ratione voluntatis ecclesie generalis mi-
 litatis. quia ille intelligit facere cu-
 ius nomine vel vice fit ut dicitur. Dyo-
 ca. xii. cele. ierarchie. Quarto
 potest acceptabili fieri vel fructu-
 osi? sacrificium ratione personalis meri-
 ti offerentis puta sacerdotis offe-
 rentis Quanto potest acceptabilius
 fieri pro privata persona. secundum quod de
 uocatur petit missam celebrari. pro
 murex dicitur tamen in bonis quam in ma-
 lis sacerdotibus habet locum et effi-
 cacia Quatum est tamen in bonis Quatum
 accidit. unde secundum dicitur. et tunc. i. iiii
 di. xii. eucharistia in missa celebra-
 tioe duos fructus principaliter ha-
 bet. offerre unum quantum eucharistia
 a est sacramentum dat recipienti eam et
 uote. maiorem unionem ad christum fi-
 de. spe. caritate. et alia. plura
 in propria anima recipientis causat. ali-
 ud habet dante eucharistia ut non
 est tantum sacramentum. sed etiam
 am sacrificium quoddam deo acceptis-
 simum propter prefatas tres cau-
 sas vel quatuor recitatas. et
 sic habet vim satisfactionis

ad tolle idā penā debitā illi p
 quo offertur missa a sacerdote
 siue sit pro peccō mōtali siue ve
 niali tam i viuis quā i mōtuis
 Et si queris quātū ergo de pe
 na tollit eucaistie oblacō Rñ
 fm dur. ibidē nō semp penam
 totam tollit. qz effect? hōdier
 ne oblacōis finitus est Alias
 oēs de purgatorio vna missa
 liberaret. s; pl? et minus tollit
 fm qz se extēdit deuocō mini
 stri offerentis. et v̄tus sacrifi
 cii deo soli nota ē. et reat? fm
 bñplacitū dei et fm dispositōz
 illi? p q? offertur Credit tam
 athisiodorē. qz nulla missa ce
 lebret? p q? nō plures de pur
 gatorio liberent? Quod v̄ita
 tē diē h̄re p̄ pa. vbi p? sup
 iij. Quia qñq; multi sūt i pur
 gatorio sic dispositi ut cito li
 berēt? Aut qz iā diu ibi steterēt
 Aut qz pauca purganda ha
 buerūt. Et notādū qz q̄nto h̄
 q̄tuor suffragia fiūt ex maiori
 caritate. t̄nto āpli? proficiūt
 fm petrum de thar. vbi prius
 F Quātum aut sacramētū al
 t̄is p aiab? valeat docz gre
 iij. dyalo. vbi primo refert de
 mōacho noie iust? q? in mona
 sterio sancti grego. aliqñ ei
 usdē medic? fuit. tres denari
 os occulte habuit quos iueni
 ētes mōachi: i mādatis a bea
 to gre. acceperūt. ut morituro

iusto null? adisset fr. et mortu
 us i sterq̄lino sepiliret? mori
 tur igit? s; p̄itēs iust? in ster
 q̄lino sepelitur xxx. autē die
 iussit greg. p eo quotidie per
 triginta dies missaz v̄nā celebra
 ri et tricesima die iustus ap
 paruit vni de mōachis dicēs
 se an̄ ichvacōem missaz dic ta
 rū male habuisse. s; p̄stea me
 li? et iā liberatū Secdo refert d
 quodā apud hostes detēto p
 q? vxorētis dieb; sacrificiū of
 ferri pcurabat. lōgo aut p̄st
 tpe liberat? inotuit vxori. p̄di
 ctis dieb; a vincul? fuisse solu
 tū qñ sacrificiū altaris p eo fu
 it oblatū Tercō refert de p̄sbi
 tero q? i riuis id ē timis calidis
 simis aliquociēs se lauāe cōsue
 uit. vbi frequēter reperit fuit
 torē sibi oīa exhibētē. q bal
 neatores cōsueuerūt. tādē redi
 ens ne ingrat? esset. duas tor
 tas id est panes in q̄b; poterat
 cōfici eucaistia fuitori obtulit
 Qui ingemiscēs ait h̄c mādū
 care non valeo. s; p me queso
 cōsecrāe digneis celebrādo. do
 min? enī fui loci huius. et pro
 meus peccis h̄ purgor. si redi
 ens. me nō inueneris. liberatū
 crede p ebdomadā ergo p̄sbi
 ter quotidie celebravit. et redi
 ens neminē inueit. Quarto re
 fert de agathone ep̄o cui nauis
 ganti romā tempestas nauis

maxie q̄ssaui. nauta aut eius
 nauiculā i nauī p̄dētē regē
 volēs cū nauicula fune fracto
 i mare ferebat. die t̄cō veit
 ep̄s cū q̄ lata nauī i insulam lo
 sticā vbi celebrauit p̄ nauta
 quē putauit s̄mersū. repata
 q̄ nauī. tādē venit ad romanū
 portū. vbi nautā ambulātē vi
 dēs. q̄sunt quō euasisset. r̄ndit
 ille. Cū nauicula repleta esset
 aqua ibi m̄si. q̄ euerfa. carine
 sup̄sedi. put̄ potui Cūq; p̄ di
 es q̄ncq; fame et labore fūdīt
 d̄ficerem: vidi quōdā mihi pa
 nem porrigētē. confortat. vidi
 nauē trāseūtē. q̄ me huc adue
 xit Quo itellerit ep̄s eādē die
 em fuisse sue celebraconis.

g Quo ad tercium p̄ncipale. an
 su fragia f̄ca p̄ peccōres valez
 ant defūctis Notād̄ p̄mo fm
 th. vbi p̄us q̄ tria sūt q̄ faci
 ūt opa viuoz velut cāne q̄dā
 ad aias defūctoz p̄ueire Pri
 mū ē caritatis vnio Scdm̄ est
 faciētis seu satisfaciētis itē
 cio. Tercū est obsecrātis orō
 De prio patz. qz caritas q̄ est
 viculū vnies mēbra ecclē nō so
 lū se ad viuos extēdit: s̄ etiam
 ad defūctos. q̄ i caritate decel
 serit. qz caritas ē vita q̄ p̄ mōtē
 corp̄is nō finit fm̄ illō. i. cori.
 xiiij. Caritas nūqm̄ excidit. id
 circo etiāz amicitia et societas
 d̄ma mē bonos in caritate fir

mata et fundata p̄ mortem nō
 desinit. s̄ manet inter viuos et
 mortuos in d̄no et similiter inē
 mortuos in d̄no inē se h̄c cari
 tatis vnio facit aliq̄ mō omnia
 omnia inē habētes ei? societa
 tē. ita ut in p̄ia quilibet gau
 deat de boīs alteri? singulis Et
 in via quilibet deuot? gaudet
 de singul? vere boīs p̄rimi Et
 i purgatorio quilibet aia d̄ boīs
 alteri? de quibus ponitur articu
 lus. scōz om̄ionez. p̄mo plus
 habēs de caritate. de boīs etis
 alteri factis amplius gaudet
 et gratulat? scdm̄ interiorē cō
 solacōez et d̄lectacōnē q̄z gau
 deat alius qui minorem habet
 caritatē. et cui illud certū bonū
 inest. De secūdo videlicet d̄ sa
 tisfaciētis itēcōe patet qz mō
 tui in memorijs hominū viuūt
 vñ sicut viu? vnus pro alio in
 societate cuius satisfacere p̄t.
 ut patet i debitorib? sic in so
 cietate caritatis apud deū vn? p̄
 intencōem alteri p̄t dare bo
 na sua satisfactoria. inquātū
 talia. siue sit viu? siue defūct?
 De tercō vic? de obsecrātis af
 fec tōe seu orōne ptz qz p̄ viā
 orōnis aliq̄s alteri iterdū ip̄e
 trat p̄mā grāz. licz n̄ mereat.
 peccatōes etiā de? q̄ncq; audie
 q̄n scilicet petūt aliq̄d deo ac
 ceptum qz deus non solū iustis
 s̄ etiam peccatorib? bona sua

puidit ut patz mat. v. nō ex
 eoz meritis s̄ ex sua clemēcia
 Ideo sup illo Job. ix. de? pcc
 catores nō exaudit dic̄ glosa
 q̄ cecus loq̄t ut nō inunct?
 id est ut adhuc non plene vi-
 den? ad ppositū ergo dicēdū
 q̄ suffragia siue fiāt p pccō
 res eciā seculares siue per iu-
 stos valere pnt defūctis et si
 nō p caritatis vniōz. tñ p impe-
 tracōz licz p iustos fca plz va-
 leāt hanc viā th. exp̄sse tenē
 videt sup. ij. di. xl. q. m. vbi
 oppositā op̄mionē rctās pñ
 tem sic approbat. quia iquit
 efficacia suffragioz mēsurat
 fm caritatē ei? pro quo fiunt
 cū tantū valeāt vnicuiq̄ q̄ntū
 meruit ut sibi valerēt ut aug.
 dicit Ido ab alijs veriz dicit
 q̄ eciā ipa opacō sine caritate
 facta valet ei p quo fit virtu-
 te caritatis ei? et nō op̄tis hcc
 ibi nec in q̄rto oppositū videt
 tenē. Cōcordat villb. i rōnali
 b. dino. Et p. pa. vbi p̄us po-
 nit q̄tuoz ḡdus valoris suffra-
 gioz et opū bonoz. Prim? ē
 q̄ maxie valz suffragiū boi fa-
 ctū p bono qz oib? mōis tri-
 b? p̄dictis p̄t valere. Secū-
 d? min? valet. licet valeat boi
 p malo viuo qz p modū fre-
 quētis ipetracōtis Tercia? ma-
 li p bono Quāt? mali valz p
 malo. qz de? pccōres nō exau-

dit id ē sic iustos. s̄ sicut pccō-
 tes id qdē cōforme diuine rō-
 lūtati. Ex p̄dictis eciā patz
 rñsio ad aliō dubiū q̄ queritur
 vtz suffragia fca p multis oī-
 bus p̄sint eq̄liter Rñ. p̄mo q̄
 suffragiū factū p multis tā-
 tū valet q̄ ad gaudiū. cui libz
 i purgatorio q̄ntū si pro quo
 libet fieret. Et eadē rōne valz
 eciā p istis aiabus pro quibz
 nō fit patet ex p̄mo modo qz
 caritas fm aplm non querit q̄
 sua sūt id ē fm aug. non p̄pria
 omunibz s̄ omnia p̄p̄ris ante
 ponit vñ sic religiosus bñ dispo-
 sit? plz gaudet d̄ legato fco
 omunitati q̄ de legato sibi im-
 spēali. sic est i purgatorio q̄
 ad cōgratulacōem. Secūdo di-
 co q̄ suffragiū factū p mul-
 tis nō tātū valet singul? q̄ ad
 liberacōem a pena. q̄ntum va-
 leret si fieret p vno v̄t pau-
 cis ex intēcōe dirigētis patz
 qz op? satisfactoriū ē finite
 efficacie i satisfaciēdo. q̄ q̄nto
 pluribz cōdiuidit. tāto minus
 singul? cedit q̄ ē simile i policia
 hūana. si enim quinqz sūt in
 carcere. quoz quilibet tenet
 quinqz flor. si ex pte oim sol-
 uo quiqz florenos: non libera-
 tur in toto. s̄ solum in vno. qz
 adhuc q̄libet tenet quatuor.
 sed si quinqz florenos darē p
 vno ille plene liberaretur. sic

E

etiā de incarcerationis i purgato-
 rio. Dubitat adhuc ut z
 tātū valeāt suffragia successi-
 ue continuata. q̄ntum sil' fca ut
 xxx. mille p dies trigita dce.
 q̄ntū. xxx. j. die dicte Et sic d
 elemosina cētū flor. p vnā diē
 dato z q̄ntū si anniū sariū p̄cu-
 raret. et sic d alijs. Rñ. p̄. pa-
 tātū vel plz valēt quo ad me-
 ritū i i tuitiōis. qz magis est
 ad honore dei cōtinuacō taliū
 anniū sarioz. Et hō cōsideras ec-
 clesia. sic i tuitiōis anniū saria. tri-
 cesimos et septuagesimos et
 huiōi. sed quo ad celeriorē li-
 beracōz a purgatorio. a ciciz
 videndū deū. plus valet acce-
 lerata multiplicacō quia sacra-
 mentum i pposito habitum si
 est suffragium altaris. nunqz
 tantum valet ex ope opato si-
 cut actu habitū Et forte aia
 non ent tam diu i purgato-
 rio quousqz vltimum suffragi-
 um p anniū sariū fiet. vñ vtrū
 qz est laudabile. a p̄t ex fon-
 te caritatis manare ita ut cō-
 nuās suffragium dīne laudis
 cōtinuacōz q̄rat. et simul faciēs
 ciciz velit eū liberari ut statim
 dō furat. a ne diu cruciet eē.

Sequitur p̄ceptū Octa-
 uū de falso testimonio.
 Capitulū primum

vñ octauū p̄cep a
 tū sic ponit exo. xx
 a deu. v. Nō loq̄ris
 cōtra primū tuū fal-
 sū testioniū. hō fm aug. noie
 falsi testimonij cōt primū da-
 tū intelligit p̄hiberi omē i ḡna
 li m̄daciū saltē p̄nicōsū. qd̄ eci-
 az inuit text? leui. xix. d. Nō
 mētemi nec d̄cipiat vnusquis
 qz primū suū. d̄ q̄ etiā itelligi-
 rur illd̄ sap. j. os qd̄ mentitur
 occidit aia. et p̄s. p̄des om̄s
 q̄ loquūt mēdaciū. p̄mo scdm
 th. 2. 1. q. cxxij. hō p̄hibentur
 oīa p̄ca ad locucōz p̄tinencia.
 q̄b saltē infert nocumētū p̄xi-
 mo ut mendacia pernicioza d̄
 tractōes blasphemie. a huiōi
 De mēdacō igit tria p̄ncipa-
 lit sūt vidēda. p̄o qd̄ sit a quot
 tplex mēdaciū sit. a an omē
 mēdaciū sit p̄cm. scdo i sp̄ali
 quot moīs q̄s peccat mēciēdo
 tercio qū sit mōtale vel v̄ciale
 p̄cm Quātū ad p̄mū notāb̄ b
 qz ad m̄daciū fm th. a docto-
 res d̄uit i. nj. di. xxx. vnj. duo
 req̄rūt. p̄mo falsa significacō
 scdo intēcō fallēdi. a accipit
 intēcō fallēdi p̄ intēcōne aliū
 decipiēdi aut sibi allerēdi fal-
 sū qd̄ d̄z p̄t mēdaciū iocōsū
 vbi nō semp est intēcō decipi-
 endi aliū. et falsa; sibi op̄mo-
 nē generādi. prout quibusdā
 videt Ex q̄ patz qz differēcia